

Preventie en gebruik van tabak, vapes, alcohol, drugs, digitale media en gokken in het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs

Resultaten uit het EXPLORE-onderzoek 2025

Preventie en gebruik van tabak, vapes, alcohol, drugs, digitale media en gokken in het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs

Resultaten uit het EXPLORE-onderzoek 2025

Inhoud

Inleiding	4
Bevindingen uit eerder onderzoek	4
Leeswijzer	5
Onderzoek onder leerlingen	6
Methode van het leerlingenonderzoek	7
Alcohol	12
Roken	19
Vapen	25
Nicotinezakjes of snus	30
Cannabis	34
Lachgas	41
Overige drugs en ADHD-medicatie	44
Digitale media	47
Gokken	52
Welzijn	56
Onderzoek onder schoolmedewerkers	62
Methode	63
Beleid rondom middelengebruik	65
Educatie over middelengebruik	67
Signalering en zorg	70
Ouderbetrokkenheid	73
Sociale media, gamen en gokken	74
Discussie en aanbevelingen	75
Discussie	76
Aanbevelingen	79
Literatuurlijst	80
Bijlage	81

Inleiding

In dit rapport presenteren we landelijke gegevens over middelengebruik onder leerlingen in het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs. Daarnaast beschrijven we hoe scholen omgaan met middelengebruik: welk beleid zij voeren, welke preventieve activiteiten zij inzetten en welke knelpunten en behoeften onderwijsprofessionals hierbij ervaren.

De gegevens zijn afkomstig uit het EXPLORE-onderzoek en zijn in het najaar van 2025 verzameld. Het onderzoek bestaat uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel richt zich op leerlingen en brengt de omvang en kenmerken van het middelengebruik onder jongeren in het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs in kaart. Het tweede onderdeel richt zich op de schoolcontext en bestaat uit een vragenlijstonderzoek en verdiepende interviews met onderwijsprofessionals van praktijk- en cluster 4-scholen. Hiermee wordt inzicht verkregen in de manier waarop scholen omgaan met middelengebruik en in de knelpunten en behoeften die onderwijsprofessionals daarbij ervaren.

Het EXPLORE-onderzoek werd voor het eerst uitgevoerd in 2008 (Kepper, Monshouwer, van Dorsselaer, & Vollebergh, 2012). Dit was de eerste keer dat landelijk representatief onderzoek werd gedaan naar middelengebruik onder leerlingen in het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs. In 2019 werd het onderzoek herhaald, waarbij ook onderwijsprofessionals werden geïnterviewd (zie ook hier). Deze herhaalde metingen geven de mogelijkheid om ontwikkelingen in het middelengebruik over de tijd te beschrijven.

Om de resultaten over leerlingen in perspectief te plaatsen, worden de cijfers over middelengebruik in het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs daarnaast vergeleken met die van leerlingen in het vmbo, havo en vwo. Deze cijfers zijn afkomstig uit het HBSC-onderzoek, dat in het najaar van 2025 op een vergelijkbare wijze als het EXPLORE-onderzoek is uitgevoerd (HBSC-NL/ Leefstijlmonitor, Universiteit Utrecht en Trimbos-instituut ism RIVM).

Bevindingen uit eerder onderzoek

Een belangrijke bevinding uit het EXPLORE-onderzoek uit 2019 was dat het gebruik van tabak, alcohol, cannabis en de elektronische sigaret (vape) onder leerlingen in het cluster 4-onderwijs duidelijk hoger lag dan onder leerlingen in het praktijkonderwijs. Ook in vergelijking met leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg¹ van het vmbo lag het middelengebruik onder cluster 4-leerlingen een stuk hoger. Uitzondering hierop was alcohol waarvoor geen verschillen werden gevonden.

1 In 2019 werden de resultaten vergeleken met vmbo basisberoepsgerichte leerweg. In de huidige rapportage is er voor gekozen om een vergelijking te maken met alle leerlingen van vmbo/havo/vwo.

Vergeleken met 2008 was het gebruik van alcohol, tabak en cannabis in 2019 gedaald. Dit gold zowel voor leerlingen in het praktijkonderwijs als voor leerlingen in het cluster 4-onderwijs. Deze dalende trend werd in deze periode ook onder leerlingen in het vmbo, havo en vwo gevonden.

Uit het onderzoek onder onderwijsprofessionals in 2019 bleek dat de meeste scholen middelenpreventie belangrijk vonden, maar dat lang niet alle scholen een integrale aanpak hadden waarin aandacht was voor alle vier de pijlers van de Gezonde School: educatie, schoolomgeving, signaleren en beleid. Onderwijsprofessionals ervoeren handelingsverlegenheid, terwijl mogelijkheden voor deskundigheidsbevordering, bijvoorbeeld vanuit instellingen voor verslavingszorg, beperkt werden benut.

Ook was er meestal geen structureel aanbod van educatieve activiteiten over middelengebruik. Als redenen hiervoor werden een gebrek aan tijd en het ontbreken van geschikt lesmateriaal genoemd. Daarnaast was ouderbetrokkenheid bij middelenpreventie beperkt. Ouderavonden en themabijeenkomsten werden vaak slecht bezocht. Onderwijsprofessionals noemden hiervoor verschillende mogelijke verklaringen, waaronder de verwachting van ouders dat hun kind geen middelen gebruikt, minder gemotiveerd zijn om te komen als het gesprek niet over hun eigen kind gaat, de taalbarrière en laaggeletterdheid van de ouders. Tegelijkertijd gaven onderwijsprofessionals aan dat het contact met ouders tijdens individuele afspraken doorgaans goed verliep.

Leeswijzer

In het eerste deel van dit rapport beschrijven we de resultaten van het vragenlijstonderzoek onder 904 leerlingen uit het cluster 4-onderwijs en 1619 leerlingen uit het praktijkonderwijs. Hierbij worden de resultaten vergeleken met de cijfers over middelengebruik onder leerlingen in het vmbo, havo en vwo uit het HBSC-onderzoek.

In het tweede deel beschrijven we de resultaten van het onderzoek onder onderwijsprofessionals. Op basis van een vragenlijst en verdiepende interviews wordt beschreven hoe scholen omgaan met middelengebruik, welke preventieve activiteiten zij inzetten en welke knelpunten en behoeften zij daarbij ervaren. In de discussie brengen we de bevindingen uit beide onderdelen samen en formuleren we aanbevelingen voor middelenpreventie in het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs.

Onderzoek onder leerlingen

Methode van het leerlingenonderzoek

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de selectie en werving van scholen heeft plaatsgevonden. Ook wordt toegelicht hoe de vragenlijsten zijn afgenomen, wat we de jongeren hebben gevraagd en hoe de analyses zijn uitgevoerd. Daarnaast geven we meer informatie over de groep leerlingen die in 2025 heeft deelgenomen aan het onderzoek.

Selectie van scholen

Het onderzoek richt zich op 12- t/m 16-jarige leerlingen van het praktijk- en cluster 4-onderwijs in heel Nederland. Het praktijkonderwijs is een vorm van regulier voortgezet onderwijs gericht op jongeren die beter door praktijkervaring dan door theorie leren en van wie bij instroom wordt ingeschat dat zij waarschijnlijk geen vmbo-diploma via de reguliere route zullen behalen. Het cluster 4-onderwijs is een vorm van voortgezet speciaal onderwijs voor jongeren met psychische stoornissen en/of gedragsproblemen die specialistische of intensieve begeleiding nodig hebben. In het cluster 4-onderwijs kunnen leerlingen verschillende schoolniveaus volgen (praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo).

Om het onderzoek zo representatief mogelijk te maken, is een willekeurige selectie gemaakt van alle praktijk- en cluster 4-scholen in Nederland. Er zijn twee aparte steekproeven getrokken: één voor het praktijkonderwijs, op basis van een databestand van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) met alle scholen die praktijkonderwijs aanbieden, en één voor het cluster 4-onderwijs, op basis van een DUO-bestand met alle voortgezet speciaal onderwijs scholen die cluster 4-onderwijs aanbieden. Scholen kwamen in aanmerking voor deelname wanneer zij een zelfstandige directie hadden en er tenminste 50 leerlingen op de school zaten.

Om ervoor te zorgen dat scholen in steden en op het platteland voldoende vertegenwoordigd zijn in het onderzoek, heeft de willekeurige selectie per stedelijkheidsniveau (zeer sterk stedelijk, sterk stedelijk, matig stedelijk en weinig/niet stedelijk) plaatsgevonden. Daarnaast is gecontroleerd of alle provincies voldoende vertegenwoordigd waren in de steekproef. In totaal bestond de aselechte steekproef uit 70 praktijk- en 70 cluster 4-scholen.

Werving

Van april tot september 2024 vond werving van scholen plaats. Scholen kregen een uitnodigingsmail met informatie over het onderzoek en wat deelname voor hen betekende. Scholen die binnen twee weken niet hadden gereageerd op de uitnodigingsmail, werden telefonisch benaderd door een medewerker van het Trimbos-instituut. Bij 11 praktijkscholen en 1 cluster 4-school kon geen contact worden verkregen met een zorgcoördinator, de directie of een ander persoon die een besluit kan nemen over deelname van de school. Daardoor bleven 59 praktijkscholen en 69 cluster 4-scholen over voor potentiële deelname.

Respons scholen

Voor de start van de dataverzameling hadden 37 praktijkscholen en 35 cluster 4-scholen zich aangemeld voor deelname aan het onderzoek. De andere 22 praktijkscholen en 35 cluster 4-scholen gaven aan niet mee te willen doen aan het onderzoek. De belangrijkste redenen voor non-respons waren dat scholen te druk waren (37,7%), andere prioriteiten hadden (27,9%) of organisatorische problemen hadden (14,8%). Tijdens de dataverzameling hebben 2 praktijk-scholen en 3 cluster 4-scholen zich teruggetrokken omdat ze te druk waren. Dit betekent dat in totaal 35 praktijkscholen (steekproef 59 scholen, responspercentage: 59,3%) en 32 cluster 4-scholen (steekproef 69 scholen, responspercentage: 46,4%) hebben deelgenomen aan het onderzoek.

Selectie van klassen

Aan elke deelnemende school werd aan het begin van schooljaar 2025/2026 gevraagd om een overzicht van alle klassen op de school te sturen. Dit klassenoverzicht bevatte de naam van de klas, het onderwijstype (praktijk of cluster 4), het aantal leerlingen en het leerjaar. Afhankelijk van de schoolgrootte, werden willekeurig vier (< 150 leerlingen) of vijf klassen geselecteerd (150 of meer leerlingen). De vragenlijst werd afgenomen in 157 klassen in het praktijkonderwijs en 132 klassen in het cluster 4-onderwijs.

Respons leerlingen

In totaal werd de vragenlijst ingevuld door 2.721 leerlingen, waarvan 1.742 praktijkleerlingen en 979 leerlingen van cluster 4-scholen. Tijdens de afname van de vragenlijst waren 641 leerlingen (19,1%) afwezig. De belangrijkste reden hiervoor was ziekte (n=270). Daarnaast waren 268 leerlingen afwezig met toestemming vanwege een andere reden en 85 leerlingen zonder toestemming. In totaal namen 57 leerlingen niet deel aan het onderzoek omdat hun ouders daar bezwaar tegen hadden (n=27) of omdat zij zelf niet wilden deelnemen (n=30). Tijdens het controleren van de data zijn 69 vragenlijsten verwijderd omdat er te veel missende gegevens waren (59 vragenlijsten), of twijfel over de betrouwbaarheid van het invullen (10 vragenlijsten). Uiteindelijk bleven de gegevens van 1.698 praktijkleerlingen en 954 leerlingen uit het cluster 4-onderwijs over voor de analyses. Van deze groep waren 1.619 praktijkleerlingen en 904 leerlingen uit het cluster 4-onderwijs in de leeftijd 12 t/m 16 jaar.

Dataverzameling

Vragenlijst en afname

De vragenlijsten zijn tussen eind september en begin december 2025 klassikaal afgenomen door getrainde onderzoeksassistenten van het Trimbos-instituut. De onderzoeksassistenten bezochten de school en informeerden de leerlingen over het onderzoek, de vragenlijst en de anonimiteit van het onderzoek. Ook beantwoordden ze eventuele vragen van leerlingen. De leerkracht bleef aanwezig in de klas om toezicht te houden.

In de vragenlijst is gevraagd naar demografische kenmerken zoals geslacht, leeftijd, migratie-achtergrond en gezinsvorm. Daarnaast werden vragen over middelengebruik gesteld. Zie [hier](#) voor de vragenlijst.

Ethische toetsing, anonimiteit en informeren van ouders

De Ethische Toetsingscommissie van het Trimbos-instituut heeft het onderzoek ethisch getoetst en goedgekeurd. Deelname van de leerlingen was vrijwillig en leerlingen vulden de vragenlijst anoniem in. Dit betekent dat in de vragenlijst geen gegevens werden gevraagd die herleidbaar zijn tot een bepaalde leerling, klas of school.

Aan scholen werd gevraagd om voorafgaand aan de vragenlijstafname de ouders van leerlingen uit deelnemende klassen te informeren over het onderzoek. Hiervoor werd een informatiefolder gebruikt, opgesteld door het Trimbos-instituut. Als ouders bezwaar hadden tegen deelname van hun kind aan het onderzoek, dan konden ze dit doorgeven aan de leerkracht of mentor van hun kind. Het kind deed dan niet mee aan het onderzoek.

Beschrijving van de steekproef

Representativiteit van de steekproef

Vergeleken met de landelijke verdeling zaten er in onze cluster 4-steekproef relatief meer jongens en in de praktijk-steekproef relatief meer meisjes. Ook de leeftjidsverdeling in de steekproef week af van de landelijke verdeling. Zo bestond onze steekproef uit meer 12- en 13-jarigen en minder 16-jarigen.

Op basis van deze verdeling werd besloten de analyses te wegen naar leeftijd en geslacht, zodat de percentages en verschillen tussen groepen en jaren representatief zijn voor de landelijke verdeling. In voorgaande rapportages van het EXPLORE-onderzoek werd de data niet gewogen. Om trends over de jaren te kunnen bestuderen, werd besloten deze data alsnog te wegen. De gerapporteerde percentages van 2008 en 2019 kunnen daarom enigszins afwijken van eerder gerapporteerde percentages.

Tabel. Verdeling geslacht en leeftijd in het praktijk- en cluster 4-onderwijs, landelijk en in de steekproef

	Praktijk		Cluster 4	
	% landelijk	% steekproef	% landelijk	% steekproef
Geslacht				
Jongen	58,3	57,4	74,9	80,7
Meisje	41,7	42,6	25,1	19,3
Leeftijd				
12	8,5	12,6	15,5	18,5
13	21,7	22,8	19,2	24,1
14	23,0	23,5	22,6	22,5
15	23,6	24,2	24,8	23,0
16	23,2	16,9	17,9	11,9

Geslacht en leeftijd

Na weging bestaat de steekproef voor het cluster 4-onderwijs voor 74,9% uit jongens. In het praktijkonderwijs en op het vmbo, havo, vwo ligt het percentage jongens lager, respectievelijk 58,3% en 51,4%. De gemiddelde leeftijd is 14,3 jaar in het praktijkonderwijs, 14,1 jaar in het cluster 4-onderwijs en 13,8 in het vmbo, havo, vwo.

Tabel. Sociaal-demografische gegevens en achtergrondkenmerken praktijkonderwijs, cluster 4-onderwijs en het vmbo, havo, vwo 12 t/m 16 jaar (ongewogen aantallen en gewogen percentages)

	Praktijk		Cluster 4		Vmbo, havo, vwo (HBSC) ¹	
	n ²	% ³	n ²	% ³	n ²	% ³
Totaal	1.619		904		5.103	
Geslacht						
Jongen	925	58,3	720	74,9	2.518	51,4
Meisje	685	41,7	172	25,1	2.585	48,6
Leeftijd						
12	205	8,5	167	15,5	1.184	21,6
13	369	21,7	218	19,2	1.184	21,5
14	380	23,0	203	22,6	1.123	22,1
15	392	23,6	208	24,8	966	21,4
16	273	23,2	108	17,9	646	13,4
Migratieachtergrond						
Geen migratieachtergrond	873	53,5	631	70,9	3.585	71,6
Wel migratieachtergrond	738	46,5	268	29,1	1.511	28,4
Gezinsvorm						
Woont bij beide ouders	954	59,1	420	46,2	3.841	76,9
Woont niet bij beide ouders	657	40,9	479	53,8	1.169	23,1

¹ De data op het vmbo, havo en vwo (12 t/m 16 jaar) zijn verzameld als onderdeel van het HBSC-onderzoek. De verdeling van sociaal-demografische kenmerken van deze groep wordt hier getoond omdat de resultaten voor het praktijk- en cluster 4-onderwijs in dit rapport (waar mogelijk) vergeleken worden met de percentages op het vmbo, havo en vwo.

² Door missende waarden is het mogelijk dat de aantallen niet precies optellen tot het totaal.

³ Gewogen percentage.

Migratieachtergrond

Aan leerlingen is gevraagd of zij zelf, hun moeder of vader in of buiten Nederland zijn geboren. Vervolgens is, op basis van de methodiek van het CBS, de indeling **geen** migratieachtergrond en **wel** een migratieachtergrond gemaakt. Een leerling heeft wel een migratieachtergrond wanneer de leerling zelf of ten minste één van beide ouders niet in Nederland geboren is. In het praktijk-onderwijs had bijna de helft (46,5%) van de leerlingen een migratieachtergrond, in het cluster 4-onderwijs was dit 29,1% en op het vmbo, havo, vwo had 28,4% van de leerlingen een migratieachtergrond.

Gezinsvorm

Aan leerlingen is gevraagd of zij met beide ouders in één huis wonen of dat hun ouders gescheiden zijn of om een andere reden niet samenwonen. In het cluster 4-onderwijs gaf ongeveer de helft (46,2%) van de leerlingen aan bij beide ouders te wonen, in het praktijkonderwijs was dit 59,1% en op het vmbo, havo, vwo ruim driekwart (76,9%).

Eerdere jaren

In dit rapport worden de resultaten uit 2025 vergeleken met die uit eerdere metingen. De gegevens voor het praktijk- en cluster 4-onderwijs komen uit het EXPLORE-onderzoek uit 2008 en 2019. De cijfers voor vmbo, havo, vwo komen uit het Peilstationsonderzoek (2007 en 2019) en het HBSC-onderzoek (2025).

Tabel. Aantal deelnemende 12 t/m 16-jarige scholieren EXPLORE-onderzoek per onderzoeksjaar

	2008	2019	2025
Praktijk	923	1.114	1.619
Cluster 4	608	1.026	904

Analyses

Weging en correctie voor clustereffecten

Om de bevindingen in dit rapport representatief te maken voor de landelijke verdeling, zijn alle resultaten gebaseerd op gewogen data (zie ook representativiteit van de steekproef). Voor beide onderwijstypen werd gewogen op geslacht en leeftijd. Voor het maken van de weegfactor voor het praktijkonderwijs werd gebruikgemaakt van landelijke gegevens uit Statline van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Voor het cluster 4-onderwijs werd de landelijke verdeling naar geslacht en leeftijd opgevraagd bij DUO. De weegfactor werd aangemaakt in R.

Daarnaast werd in de analyses gecorrigeerd voor clustereffecten. Clusters zijn groepen personen die onderling meer kenmerken met elkaar delen dan personen uit andere groepen. In dit onderzoek zullen leerlingen van dezelfde school meer op elkaar lijken dan leerlingen van andere scholen. Dit betekent dat leerlingen binnen één school niet als onafhankelijke steekproefeenheden kunnen worden gezien. Alle analyses zijn uitgevoerd in R, waar rekening is gehouden met deze clustering.

Verschillen tussen groepen en metingen

Om te onderzoeken of verschillen tussen groepen en metingen statistisch significant zijn, zijn (logistische) regressieanalyses uitgevoerd. Wanneer in dit rapport wordt gesproken over een verschil tussen twee percentages, dan is dit een significant verschil, tenzij anders vermeld. Voor het vaststellen van significantie is een p-waarde kleiner dan 0,05 aangehouden. Dit betekent dat bij een significant verschil tussen twee percentages slecht een kleine kans is (maximaal 5%) dat dit verschil door toeval wordt veroorzaakt. In de bijlagen zijn alle percentages met bijbehorende betrouwbaarheidsintervallen te vinden. Deze betrouwbaarheidsintervallen kunnen worden geraadpleegd om de nauwkeurigheid van de prevalentieschattingen te beoordelen.

Alcohol

In deze paragraaf worden de resultaten over het drinken van alcohol beschreven. Om de resultaten in perspectief te plaatsen wordt waar mogelijk een vergelijking gemaakt met gegevens over vmbo/havo/vwo. We vergelijken het gebruik in de totale groep, naar leeftijd en geslacht en de trend. De gegevens over vmbo/havo/vwo zijn afkomstig uit het HBSC-onderzoek (2025). Voor het vergelijken van de trends zijn voor 2008 en 2019 de cijfers van het Peilstationsonderzoek gebruikt. Beide onderzoeken zijn op een vergelijkbare wijze uitgevoerd als het EXPLORE-onderzoek en alleen als dezelfde vraagstelling is gebruikt worden resultaten vergeleken.

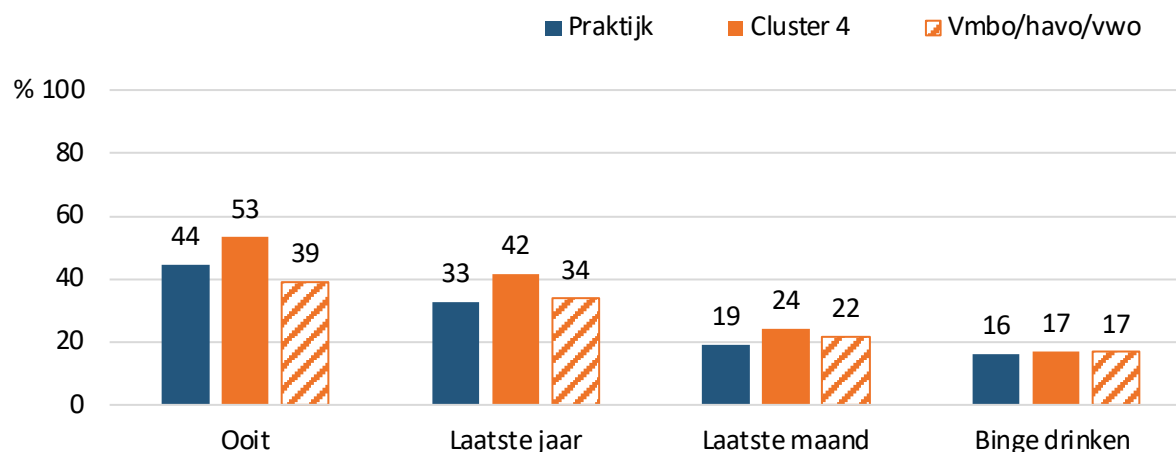
Aan het EXPLORE-onderzoek deden 1.619 leerlingen van het praktijkonderwijs en 904 leerlingen van cluster 4-onderwijs mee (12 t/m 16 jaar). De HBSC-cijfers over vmbo, havo en vwo zijn gebaseerd op 5.103 leerlingen van 12 t/m 16 jaar.

Naar onderwijstype (12 t/m 16 jaar)

Leerlingen in het cluster 4-onderwijs hebben vaker alcohol gedronken dan leerlingen in het praktijkonderwijs (ooit, laatste jaar en laatste maand). Zo heeft 24% van de leerlingen in cluster 4 in de laatste maand alcohol gedronken vergeleken met 19% in het praktijkonderwijs. Er zijn geen verschillen tussen praktijk- en cluster 4-onderwijs in *binge*-drinken.

Vergeleken met leerlingen van vmbo/havo/vwo hebben in het cluster 4-onderwijs meer leerlingen ooit en in het laatste jaar alcohol gedronken. Het praktijkonderwijs verschilt niet significant van vmbo/havo/vwo (ooit, laatste jaar, laatste maand, *binge*-drinken).

Figuur. Alcoholgebruik in het praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo, havo en vwo (%)¹

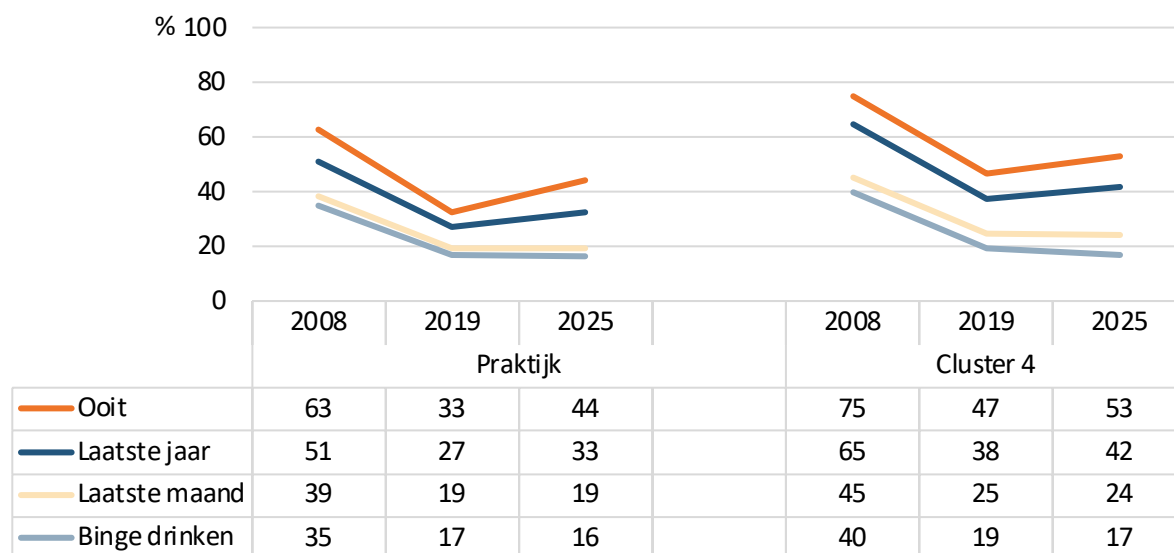

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Vergelijking met eerdere jaren

Vergeleken met de eerste meting in 2008 zijn er in zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs duidelijk minder leerlingen die alcohol drinken (ooit, laatste jaar, laatste maand en *binge*-drinken). De daling heeft plaatsgevonden tussen 2008 en 2019. Tussen 2019 en 2025 blijft het alcoholgebruik in praktijk- en cluster 4-onderwijs ongeveer gelijk. Uitzondering is het gebruik ooit in het leven dat onder leerlingen in het praktijkonderwijs significant is toegenomen tussen 2019 en 2025.

Figuur. Alcoholgebruik naar onderzoeksjaar

Als we jongens en meisjes apart bekijken zien we in deze groepen een vergelijkbare ontwikkeling over de periode 2008-2025. Met uitzondering van een significante toename tussen 2019 en 2025 in het alcoholgebruik ooit in het leven onder jongens in het cluster 4-onderwijs (niet in figuur).

Onder leerlingen op het vmbo/havo/vwo zien we net als onder praktijk- en cluster 4-leerlingen een daling tussen 2007 en 2019. Tussen 2019 en 2025 daalt het gebruik ooit in het leven, in het laatste jaar en in de laatste maand onder de vmbo/havo/vwo leerlingen verder, terwijl dit in het praktijk- en cluster 4-onderwijs gelijk blijft of zelfs toeneemt (ooit gebruik in het praktijkonderwijs).

Alcoholgebruik naar leeftijd en geslacht

Geslacht

Er zijn weinig verschillen tussen jongens en meisjes in het gebruik van alcohol (ooit, laatste jaar, laatste maand en *binge*-drinken). Alleen op het praktijkonderwijs hebben meer jongens (21%) dan meisjes (17%) in de laatste maand alcohol gedronken.

Onder leerlingen van vmbo, havo en vwo is er geen verschil in alcoholgebruik tussen jongens en meisjes (ooit, laatste jaar, laatste maand en *binge*-drinken).

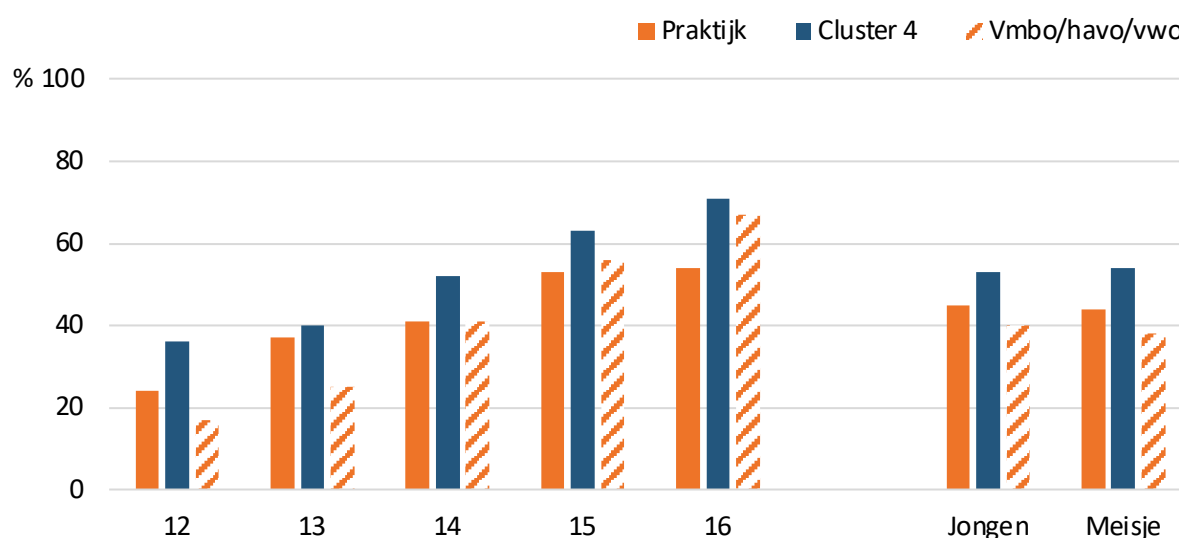
Leeftijd

Het alcoholgebruik (ooit, laatste jaar, laatste maand en *binge*-drinken) neemt in zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs duidelijk toe met de leeftijd. Dit geldt vooral voor het gebruik in de laatste

maand en *binge*-drinken. In het praktijkonderwijs neemt het alcoholgebruik tussen 15 en 16 jaar niet verder toe. In het cluster 4-onderwijs is er tussen 15 en 16 jaar nog wel een verdere toename van het alcoholgebruik te zien (met uitzondering van het gebruik ooit in het leven).

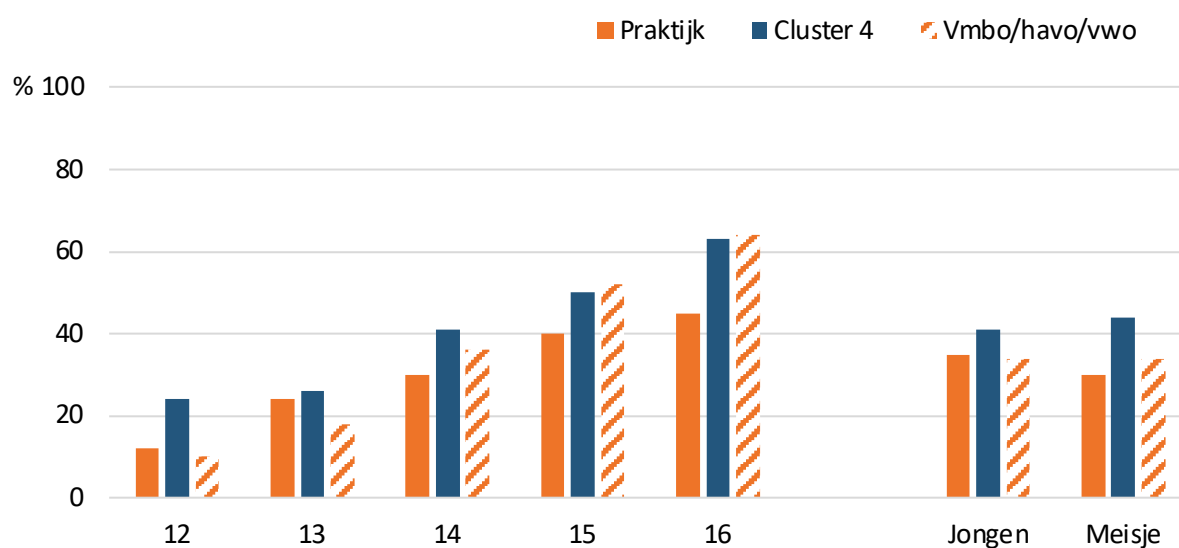
Onder leerlingen op vmbo, havo en vwo neemt het alcoholgebruik (ooit, laatste jaar, laatste maand en *binge*-drinken) tussen 12 en 16 jaar sterk toe. Ook tussen 15 en 16 jaar is er nog een significante stijging.

Figuur. Gebruik van alcohol ooit in het leven in het praktijk- en cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

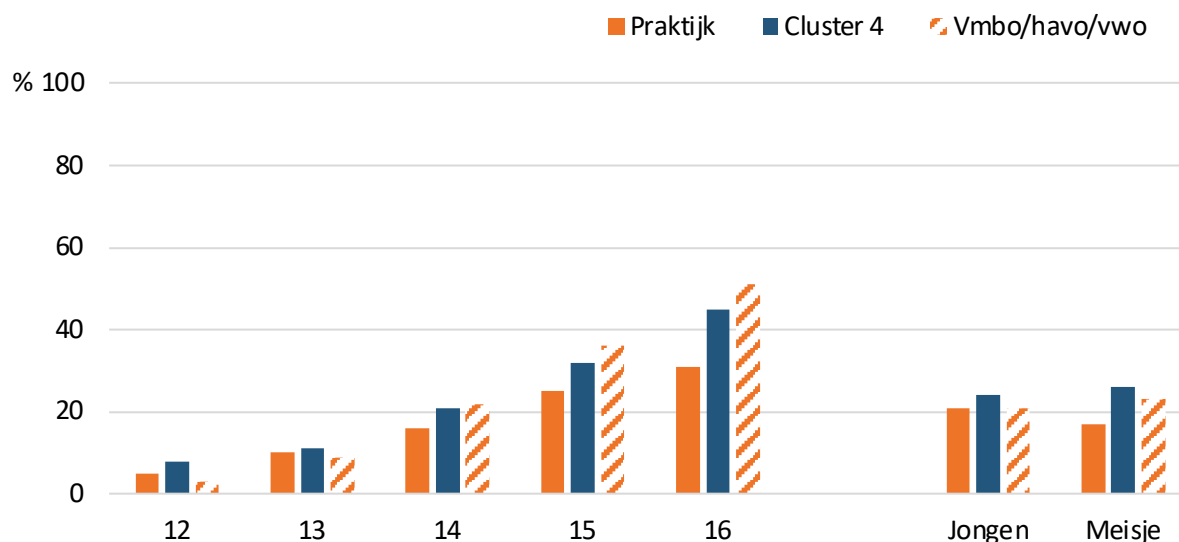
¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Figuur. Gebruik van alcohol in het laatste jaar in het praktijk- en cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

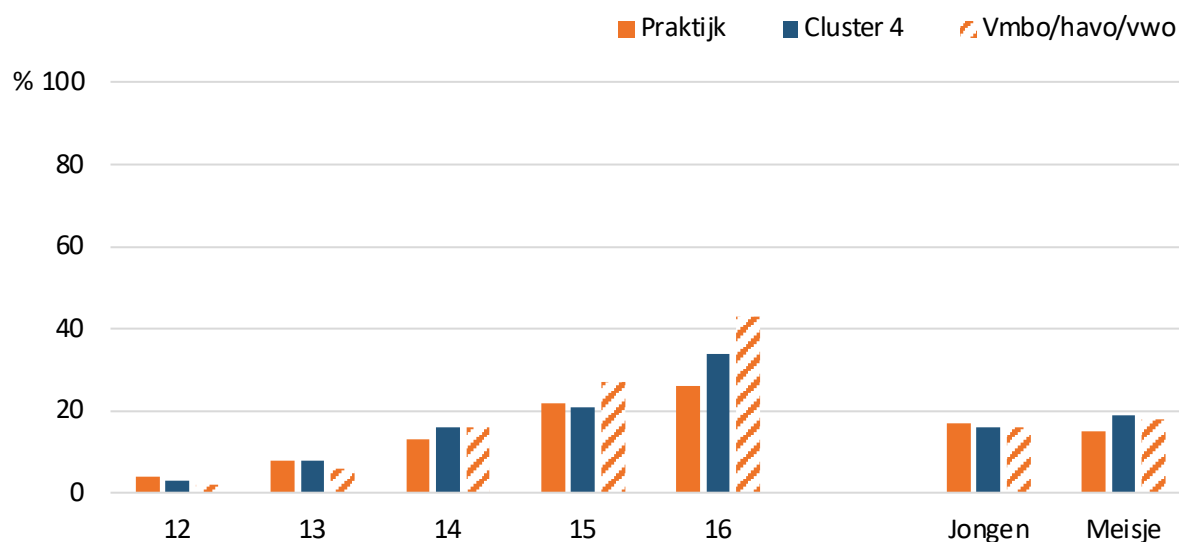
¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Figuur. Gebruik van alcohol in de laatste maand in het praktijk- en cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Figuur. Binge-drinken in de laatste maand in het praktijk- en cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

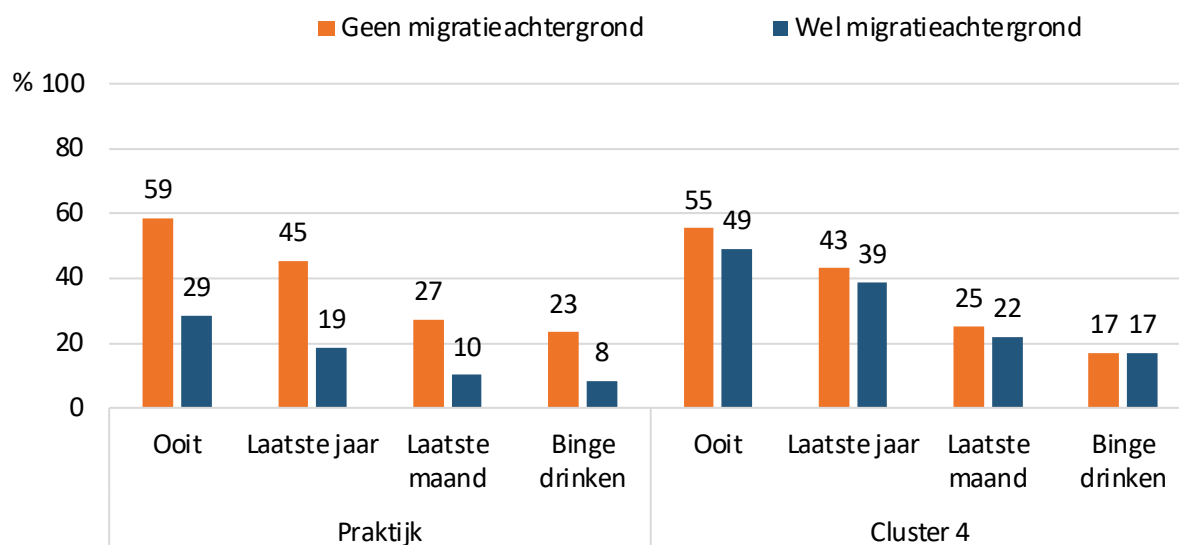

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Alcoholgebruik naar herkomst

In het praktijkonderwijs hebben meer leerlingen zonder migratieachtergrond alcohol gedronken dan leerlingen met een migratieachtergrond (ooit, laatste jaar, laatste maand, *binge*-drinken). In het cluster 4-onderwijs zijn de verschillen kleiner en niet significant.

Figuur. Alcoholgebruik in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar herkomst¹

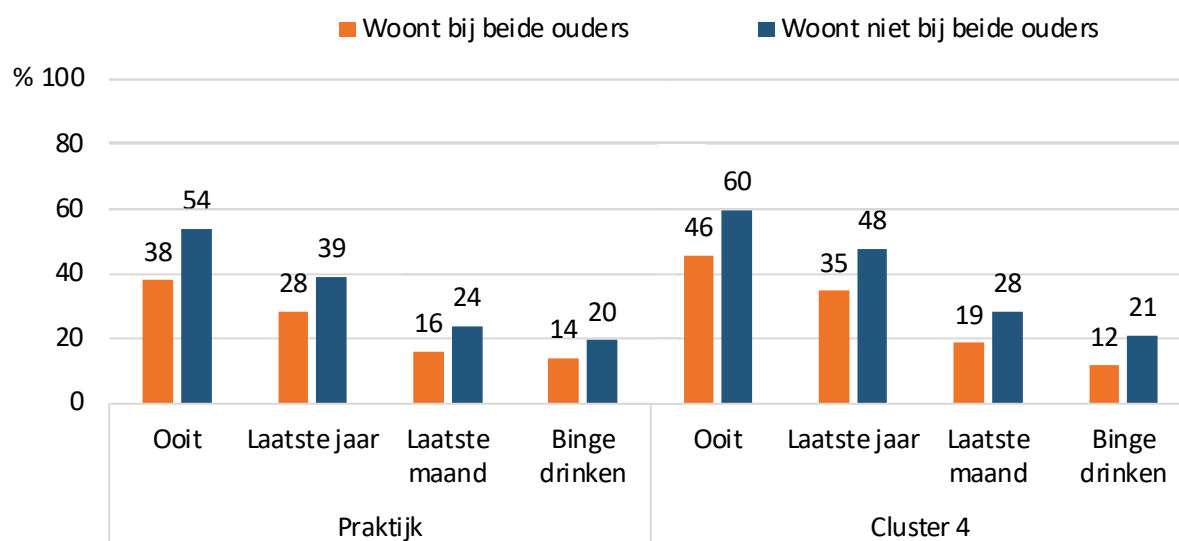

¹ Een leerling heeft een migratieachtergrond wanneer de leerling zelf of ten minste één van beide ouders niet in Nederland geboren is.

Alcoholgebruik naar gezinsvorm

Onder leerlingen die bij beide ouders wonen wordt minder alcohol gedronken (ooit, laatste jaar, laatste maand en *binge*-drinken) dan onder leerlingen die niet bij beide ouders wonen. Dit geldt voor zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs.

Figuur. Alcoholgebruik in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar gezinsvorm

Meer over alcoholgebruik

Gebruikspatronen

Onder de leerlingen van het praktijkonderwijs die de laatste maand alcohol hebben gedronken, heeft 85% in die maand tenminste één keer *gebinged* (5 of meer glazen gedronken bij een gelegenheid). Dit is hoger dan in het cluster 4-onderwijs (70%). Leerlingen van vmbo/havo/vwo zitten daar met 79% tussenin.

Een kwart (25%) van de laatste maandgebruikers in het praktijkonderwijs zegt meestal meer dan 10 glazen op tenminste één weekenddag te drinken. In cluster 4 gaat het om 22% van de laatste maandgebruikers. Dit is duidelijk hoger dan onder leerlingen van vmbo/havo/vwo (7%).

Er zijn geen significante verschillen tussen jongens en meisjes in *binge*-drinken en het drinken van meer dan 10 glazen op een weekenddag. Dat geldt voor zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs.

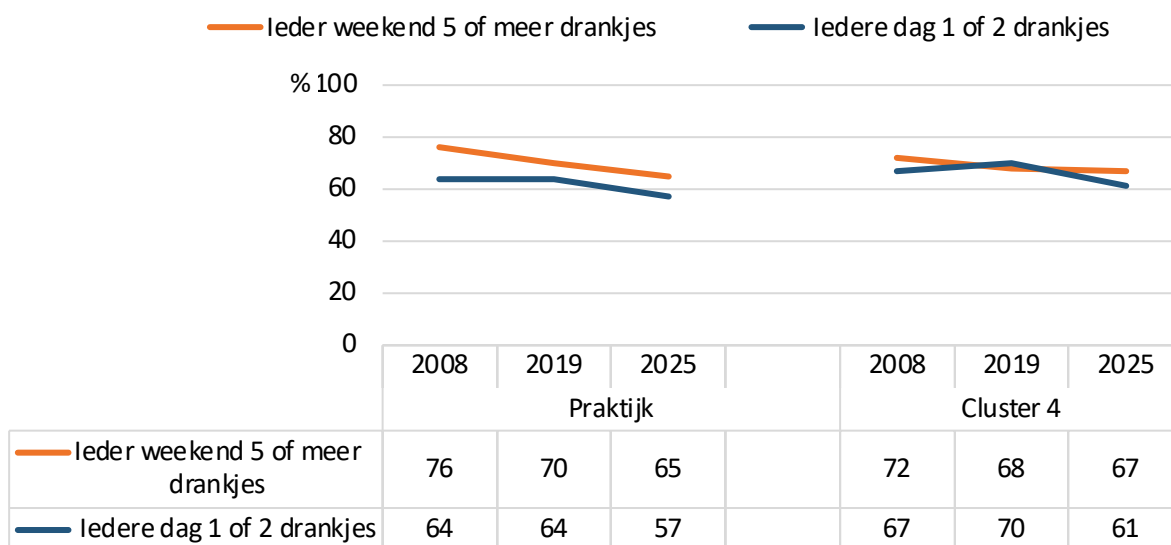
Inschatting schadelijkheid van alcoholgebruik

Leerlingen is gevraagd hoe slecht zij denken dat het voor je gezondheid is om ieder weekend 5 of meer drankjes met alcohol te drinken. Op eenzelfde manier is gevraagd naar de schadelijkheid van iedere dag 1 of 2 drankjes met alcohol drinken.

Leerlingen van praktijk- en cluster 4-onderwijs schatten de schadelijkheid ongeveer hetzelfde in. Het drinken van 5 of meer drankjes met alcohol in het weekend is volgens 65% van de leerlingen van het praktijkonderwijs best wel of erg slecht voor je gezondheid, in het cluster 4-onderwijs denkt 67% van de leerlingen dat. Iedere dag 1 of 2 drankjes met alcohol drinken wordt door een iets kleiner percentage als best wel of erg slecht voor de gezondheid ingeschat: door 57% van de leerlingen in praktijk- en 61% van de leerlingen in cluster 4-onderwijs.

Vergeleken met eerdere metingen in 2008 en 2019 is het percentage leerlingen van het praktijkonderwijs dat denkt dat ieder weekend 5 of meer drankjes met alcohol drinken best wel of erg slecht is voor je gezondheid, in 2025 afgenomen. In cluster 4-onderwijs is het percentage in 2025 ook wat lager maar de verschillen zijn niet significant. Het percentage leerlingen dat denkt dat iedere dag 1 of 2 drankjes drinken best wel of erg slecht is, is in 2025 gedaald vergeleken met 2008 en 2019. Dat geldt voor zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs.

Figuur. Percentage leerlingen dat denkt dat alcoholgebruik best wel of erg slecht is voor je gezondheid

Alcoholvrije dranken

In het praktijkonderwijs zegt 6% van de leerlingen tenminste maandelijks alcoholvrije dranken te drinken. Onder cluster 4-leerlingen ligt het aandeel wat hoger (8%) maar het verschil is niet significant. In het praktijkonderwijs hebben meer jongens (7%) dan meisjes (4%) tenminste maandelijks alcoholvrij gedronken, in cluster 4 verschillen jongens en meisjes niet (beide 8%).

Leerlingen van het praktijkonderwijs die in de laatste maand alcohol hebben gedronken drinken vaker tenminste maandelijks alcoholvrije dranken (17%) dan leerlingen die geen alcohol hebben gedronken (3%). Dit geldt ook voor cluster 4-leerlingen (15% versus 6%).

Roken

In deze paragraaf worden de resultaten over het roken van tabak beschreven. Om de resultaten in perspectief te plaatsen wordt waar mogelijk een vergelijking gemaakt met gegevens over vmbo/havo/vwo. We vergelijken het gebruik in de totale groep, naar leeftijd en geslacht en de trend. De gegevens over vmbo/havo/vwo zijn afkomstig uit het HBSC-onderzoek (2025). Voor het vergelijken van de trends zijn voor 2008 en 2019 de cijfers van het Peilstationsonderzoek gebruikt. Beide onderzoeken zijn op een vergelijkbare wijze uitgevoerd als het EXPLORE-onderzoek en alleen als dezelfde vraagstelling is gebruikt worden resultaten vergeleken.

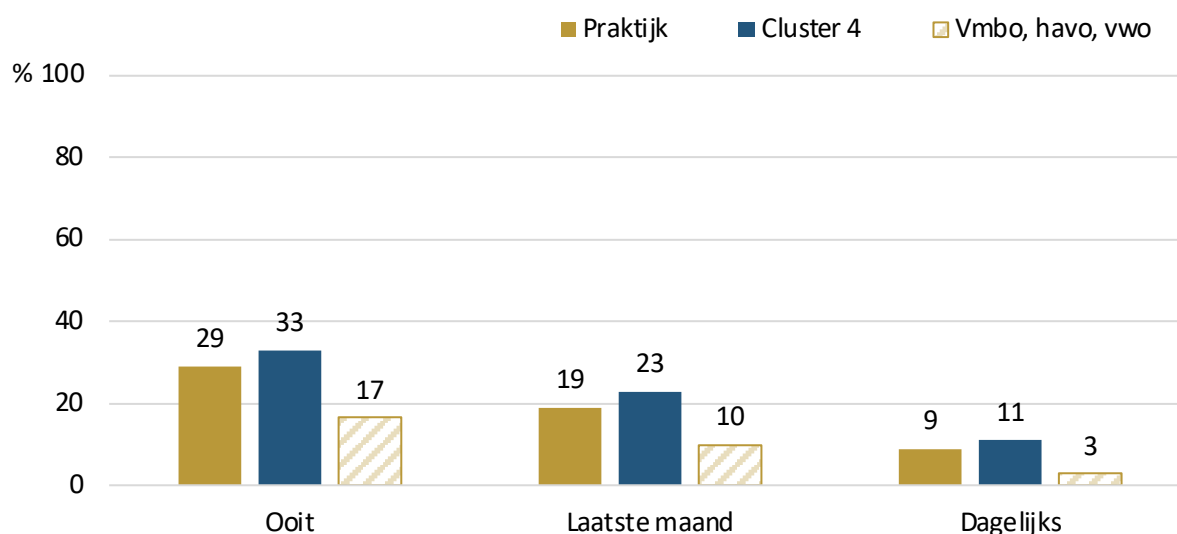
Aan het EXPLORE-onderzoek deden 1.619 leerlingen van het praktijkonderwijs en 904 leerlingen van cluster 4-onderwijs mee (12 t/m 16 jaar). De HBSC-cijfers over vmbo, havo en vwo zijn gebaseerd op 5.103 leerlingen van 12 t/m 16 jaar.

Roken naar onderwijstype (12 t/m 16 jaar)

Leerlingen in het praktijk en cluster 4-onderwijs verschillen niet significant wat betreft roken. In zowel praktijk als cluster 4-onderwijs heeft bijna één derde van de leerlingen ooit in het leven gerookt, ongeveer één op de vijf deed dat in de laatste maand en één op de tien rookt dagelijks.

Vergeleken met leerlingen van het vmbo, havo, vwo wordt er onder leerlingen van praktijk- en cluster 4-scholen duidelijk meer gerookt (ooit, laatste maand en dagelijks).

Figuur. Roken in het praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo, havo en vwo¹

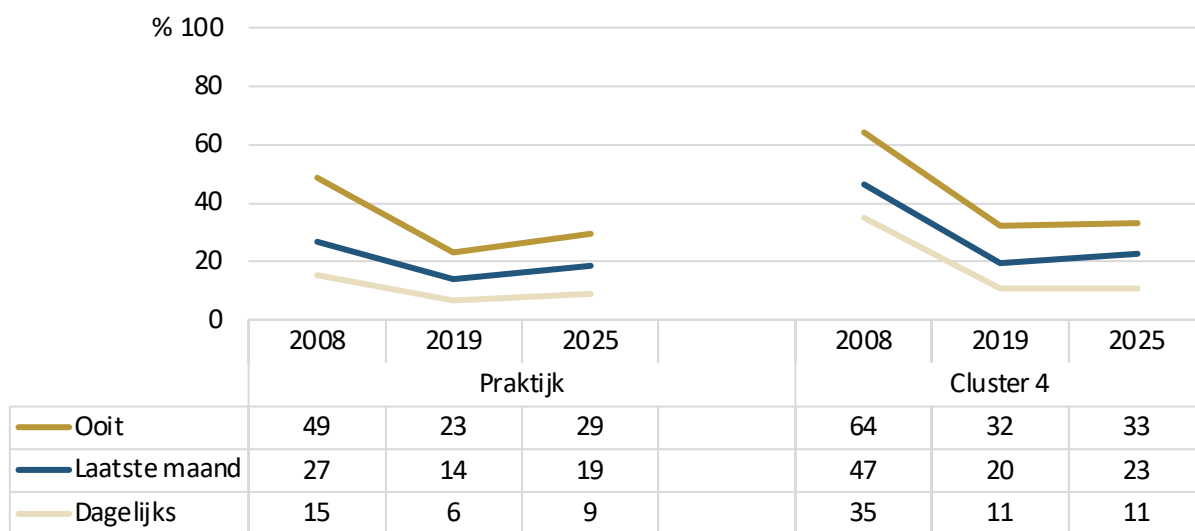

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Vergelijking met eerdere jaren

Vergeleken met de eerste meting in 2008 zijn er in zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs duidelijk minder leerlingen die roken (ooit, laatste maand, dagelijks). De daling heeft plaatsgevonden tussen 2008 en 2019. Na 2019 lijkt het roken in het praktijkonderwijs weer iets toe te nemen (maar verschillen zijn niet significant). In het cluster 4-onderwijs blijven de percentages tussen 2019 en 2025 ongeveer gelijk.

Figuur. Roken naar onderzoeksjaar

Als we jongens en meisjes apart bekijken zien we in deze groepen een vergelijkbare ontwikkeling over de periode 2008-2025 (niet in figuur).

Onder leerlingen op het vmbo/havo/vwo zien we een vergelijkbare trend als onder leerlingen van het praktijk- en cluster 4-onderwijs. Uitzondering is de significante stijging tussen 2019 en 2025 in laatste maand gebruik en dagelijks roken onder vmbo/havo/vwo-leerlingen. Deze toename zien we niet in het cluster 4-onderwijs. In het praktijkonderwijs lijkt het wel te stijgen maar de verschillen zijn niet significant.

Roken naar geslacht en leeftijd

Geslacht

In het praktijkonderwijs lijken iets meer jongens dan meisjes te roken (ooit, laatste maand, dagelijks), maar deze verschillen zijn niet significant. Onder cluster 4-leerlingen lijken juist meer meisjes dan jongens te roken maar alleen het verschil in dagelijks roken is significant (16% onder meisjes vergeleken met 10% onder jongens).

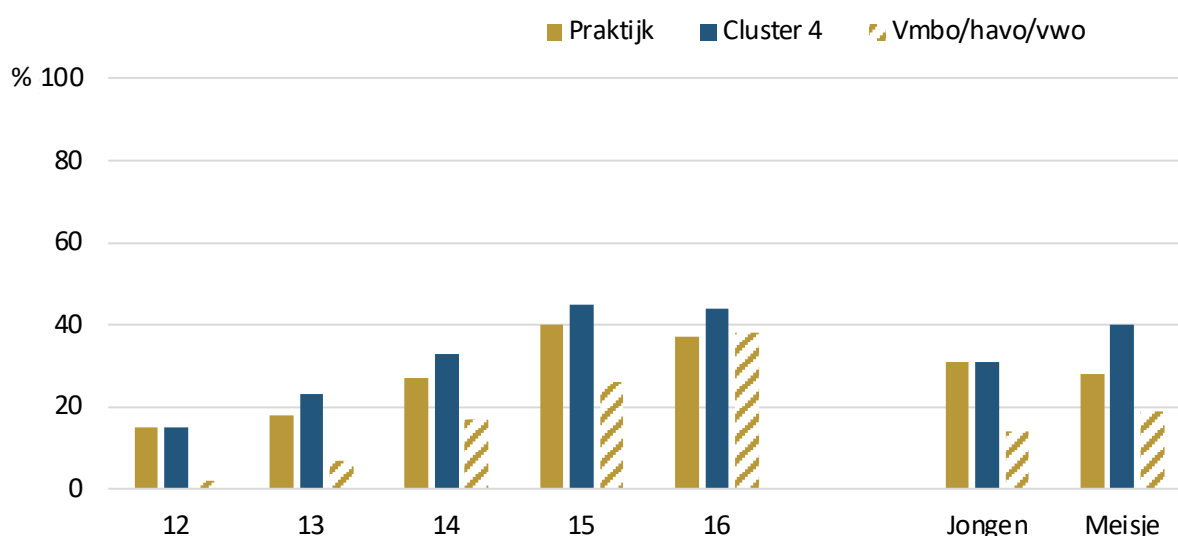
Onder vmbo/havo/vwo leerlingen wordt door meer meisjes dan jongens gerookt (ooit en in de laatste maand). Dit lijkt daarmee op het beeld in cluster 4, alhoewel de verschillen daar niet significant waren.

Leeftijd

In zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs ligt het percentage leerlingen dat op 12-jarige leeftijd ooit heeft gerookt al relatief hoog (15%). Het gebruik neemt tot 15 jaar toe met de leeftijd en blijft onder 16-jarigen ongeveer op ongeveer hetzelfde niveau.

Onder 12-jarige leerlingen van het vmbo/havo/vwo is het gebruik ooit in het leven relatief laag vergeleken met praktijk- en cluster 4-onderwijs (2,1%). Daarna neemt het percentage geleidelijk toe met de leeftijd. Anders dan in praktijk- en cluster 4-onderwijs is er ook tussen 15 en 16 jaar nog sprake van een significante stijging (van 26 naar 39%).

Figuur. Roken ooit in het leven in het praktijk-, cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd geslacht¹

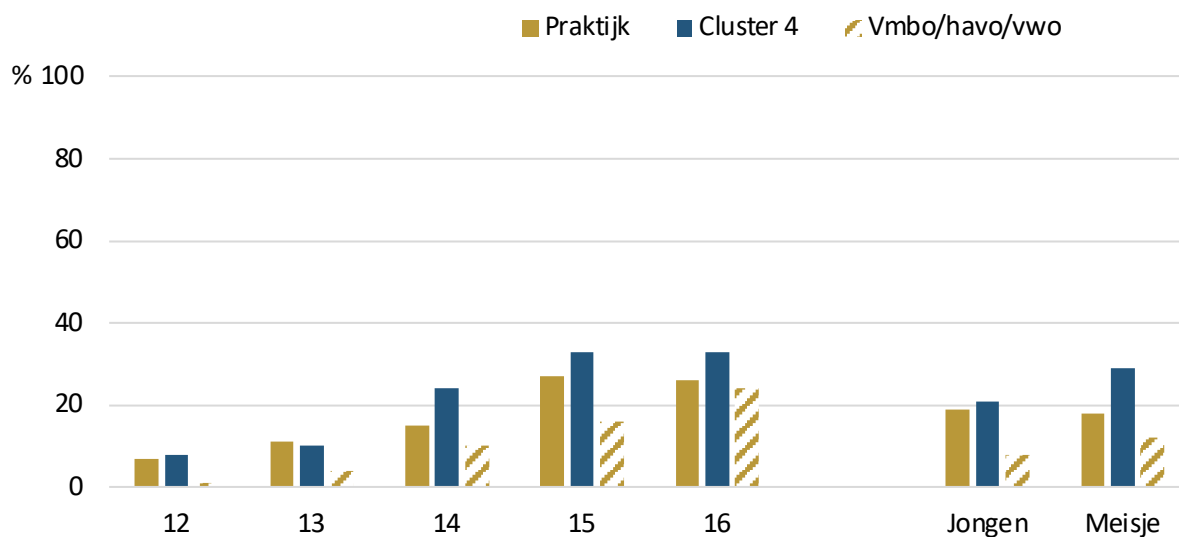

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Het gebruik van tabak in de laatste maand vertoont een vergelijkbaar patroon als het gebruik ooit in het leven. Ook het laatste maandgebruik is in praktijk- en cluster 4-onderwijs al relatief hoog onder 12-jarigen. Daarna stijgt het laatste maandgebruik in het cluster 4-onderwijs en in het praktijkonderwijs tot 15 jaar, waarna het stabiliseert (verschil tussen 14 en 15 jaar in cluster 4 niet significant).

Onder leerlingen van vmbo/havo/vwo is het laatste maandgebruik onder 12-jarigen nog laag. Daarna neemt met elk leeftijdsjaar significant toe, ook tussen 15 en 16 jaar.

Figuur. Roken in de laatste maand in het praktijk-, cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

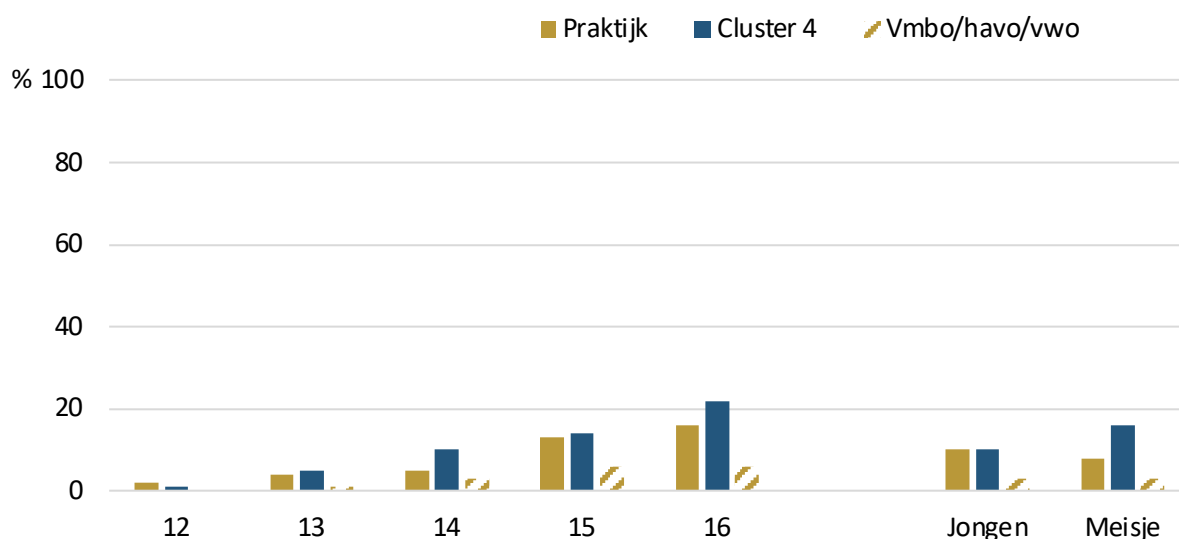

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Dagelijks roken neemt in het praktijkonderwijs alleen significant toe tussen 14 (5%) en 15 jaar (13%). In het cluster 4-onderwijs lijken de percentages wat geleidelijker toe te nemen met de leeftijd (van de opeenvolgende jaren is alleen het verschil tussen 12 en 13 jaar significant).

Onder leerlingen van het vmbo/havo/vwo is de stijging het grootste tussen 14 en 15 jaar.

Figuur. Dagelijks roken in het praktijk-, cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

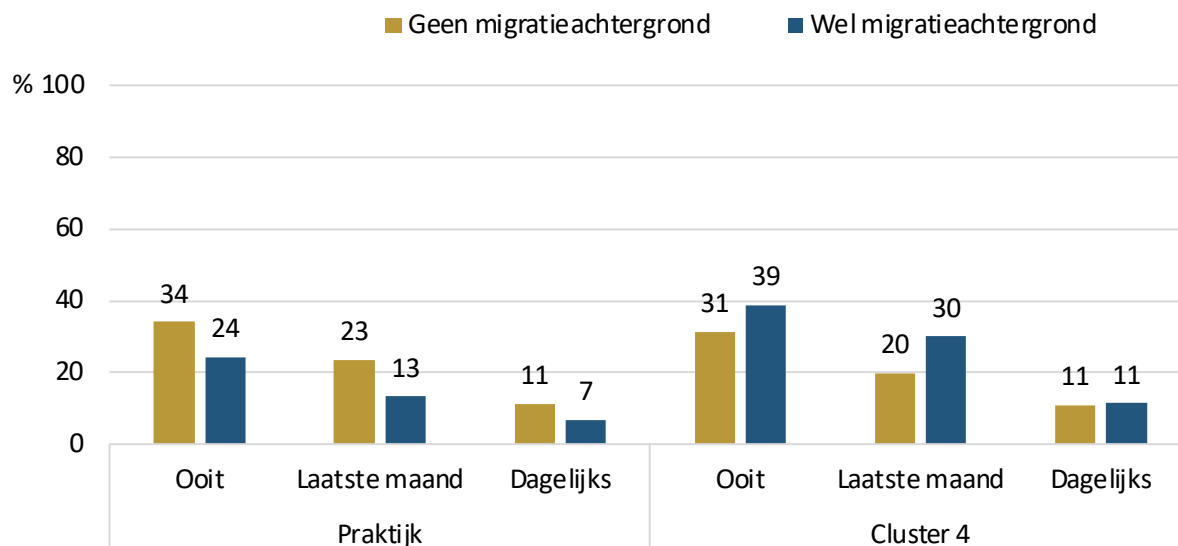

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Roken naar herkomst

In het praktijkonderwijs hebben meer leerlingen zonder migratieachtergrond gerookt dan leerlingen met een migratieachtergrond (ooit, laatste maand, dagelijks). In het cluster 4-onderwijs lijken juist meer leerlingen met een migratieachtergrond te hebben gerookt, maar alleen het verschil in roken in de laatste maand is significant.

Figuur. Roken in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar herkomst¹

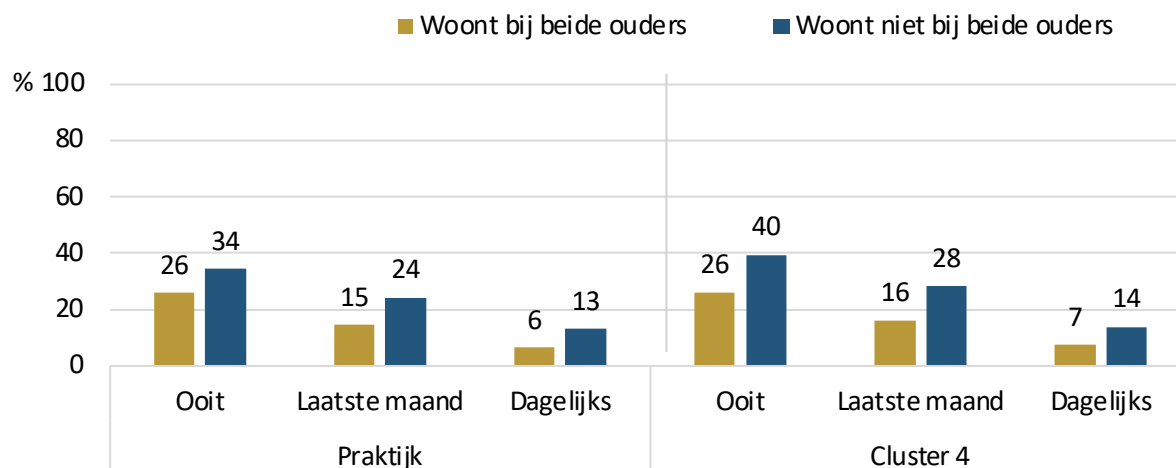

¹ Een leerling heeft een migratieachtergrond wanneer de leerling zelf of ten minste één van beide ouders niet in Nederland geboren is

Roken naar gezinsvorm

Onder leerlingen die bij beide ouders wonen wordt minder gerookt (ooit, laatste maand, dagelijks) dan onder leerlingen die niet bij beide ouders wonen. Dit geldt voor zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs. In het praktijkonderwijs worden door leerlingen die niet bij beide ouders wonen gemiddeld meer sigaretten gerookt: 7,5 vergeleken met 4,7 door leerlingen die wel bij beide ouders wonen (berekend onder laatste maand gebruikers). In het praktijkonderwijs verschillen leerlingen die wel of niet bij beide ouders wonen, niet significant van elkaar (5,9 vergeleken met 5,0 sigaretten).

Figuur. Roken in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar gezinsvorm

Meer over roken

Gebruikspatronen

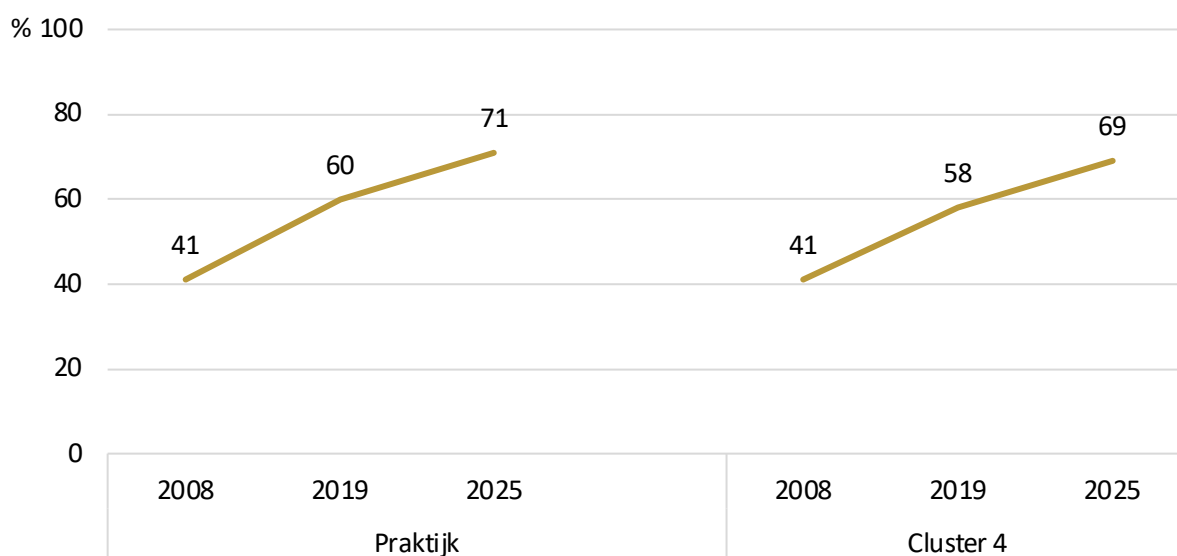
Dagelijkse rokers in het praktijkonderwijs roken gemiddeld 9,1 sigaretten per dag. Dagelijkse rokers in het cluster 4-onderwijs roken gemiddeld iets minder sigaretten per dag (7,7 sigaretten), maar dit verschil is niet significant. Ook tussen jongens en meisjes zijn er in zowel praktijk- als cluster 4, geen significante verschillen in aantal gerookte sigaretten.

Inschatting schadelijkheid van roken

Leerlingen is gevraagd hoe slecht zij denken dat het is voor je gezondheid om af en toe te roken. Leerlingen van het praktijk- en cluster 4-onderwijs denken hier ongeveer hetzelfde over: van de leerlingen van het praktijkonderwijs denkt 71% dat af en toe roken best wel of erg slecht is, in cluster 4-onderwijs denkt 69% van de leerlingen dat. Dit percentage ligt iets lager dan voor af en toe vaperen (76% in beide onderwijstypen; verschil niet getoetst op significantie).

Het percentage leerlingen dat denkt dat af en toe roken best wel of erg slecht is voor de gezondheid is in de periode 2008 en 2025 toegenomen. Dat geldt voor zowel het praktijk- als cluster 4-onderwijs.

Figuur. Percentage leerlingen dat denkt dat af en toe roken best wel of erg slecht is voor je gezondheid

Vapen

In deze paragraaf worden de resultaten over het gebruik van de e-sigaret (vapen) beschreven. Om de resultaten in perspectief te plaatsen wordt waar mogelijk een vergelijking gemaakt met gegevens over vmbo/havo/vwo. We vergelijken het gebruik in de totale groep, naar leeftijd en geslacht en de trend. De gegevens over vmbo/havo/vwo zijn afkomstig uit het HBSC-onderzoek (2025). Dit onderzoek is op een vergelijkbare wijze uitgevoerd als het EXPLORE-onderzoek. Alleen als dezelfde vraagstelling is gebruikt worden resultaten vergeleken.

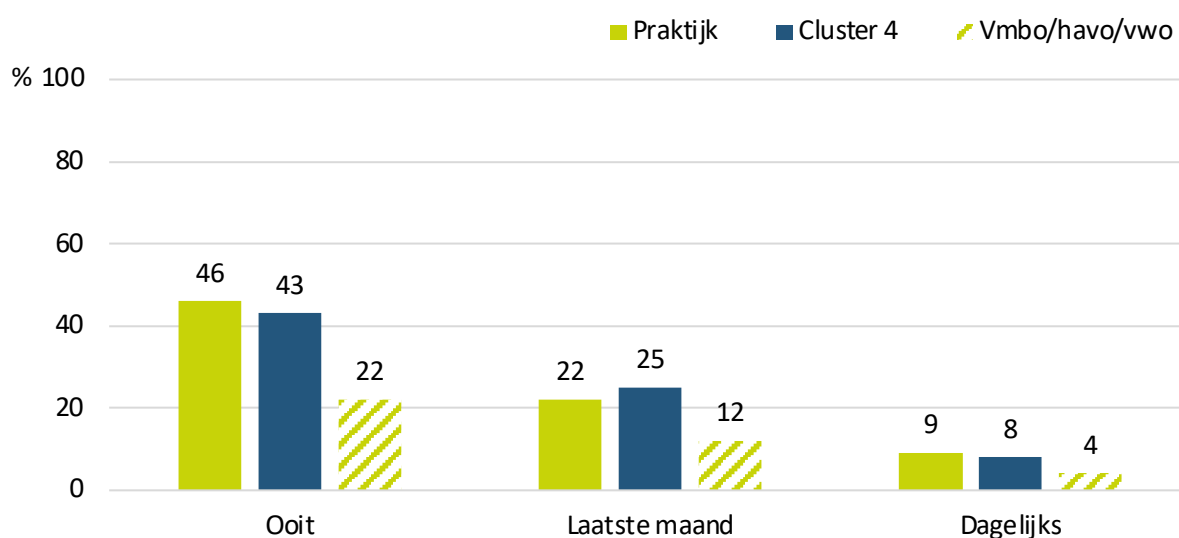
Aan het EXPLORE-onderzoek deden 1.619 leerlingen van het praktijkonderwijs en 904 leerlingen van cluster 4-onderwijs mee (12 t/m 16 jaar). De HBSC-cijfers over vmbo, havo en vwo zijn gebaseerd op 5.103 leerlingen van 12 t/m 16 jaar.

Vapen naar onderwijstype (12 t/m 16 jaar)

Leerlingen in het praktijk- en cluster 4-onderwijs verschillen niet significant wat betreft vapen. In zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs heeft ruim 40% van de leerlingen ooit in het leven gevapet, ongeveer een kwart deed dat in de laatste maand en 9% (praktijk) en 8% (cluster 4) gebruikt dagelijks een vape.

Vergeleken met leerlingen van het vmbo, havo, vwo wordt er onder leerlingen van praktijk- en cluster 4-scholen duidelijk meer gevapet (ooit, laatste maand en dagelijks).

Figuur. Vapen in het praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo, havo en vwo¹

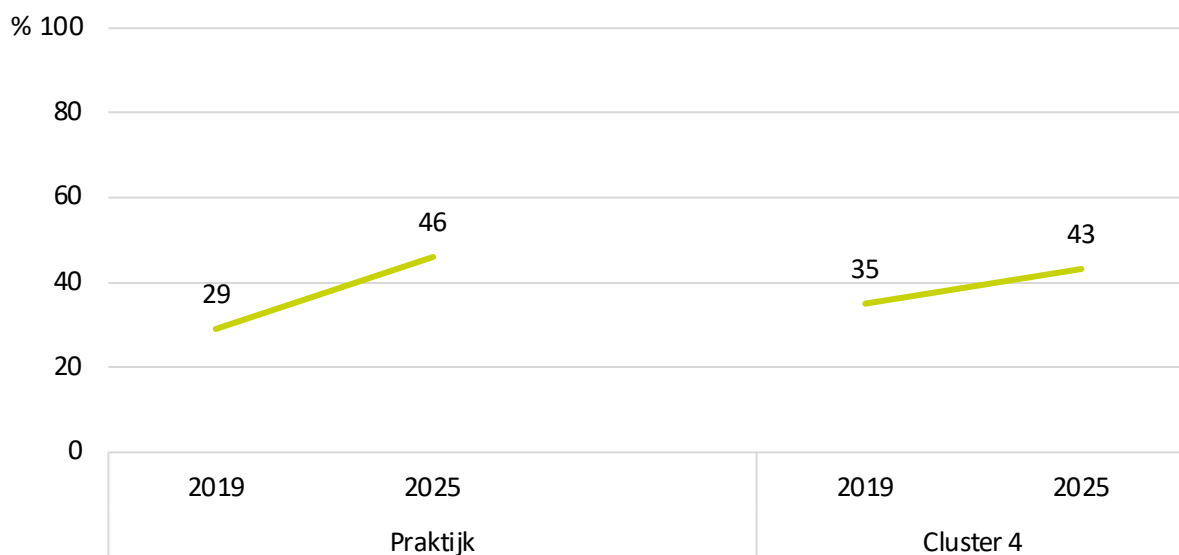

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Vergelijking met eerdere jaren

Vergeleken met de eerste meting in 2019 zijn er in zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs in 2025 meer leerlingen die ooit hebben gevapet. De toename in cluster 4 is echter niet significant. Als we jongens en meisjes apart bekijken zien we in deze groepen een vergelijkbare ontwikkeling over de periode 2019-2025.

Figuur. Vapen ooit in het leven naar onderzoeksjaar

Vapen naar leeftijd en geslacht

Geslacht

In het praktijk- en cluster 4-onderwijs hebben ongeveer evenveel jongens als meisjes ooit een vape gebruikt. Het gebruik in de laatste maand is in beide onderwijstypen onder meisjes hoger dan onder jongens. In cluster 4 geldt dat ook voor dagelijks vaperen.

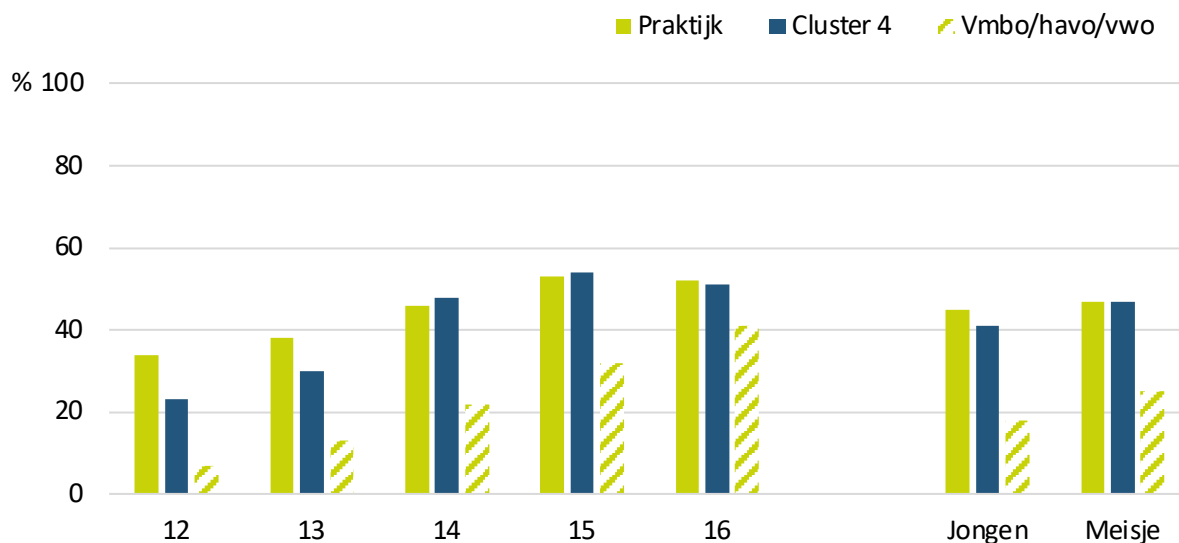
Onder leerlingen van het vmbo, havo, vwo wordt door meer meisjes dan jongens gevapet (ooit, laatste maand, dagelijks).

Leeftijd

In zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs heeft een relatief hoog percentage 12-jarigen ooit een vape gebruikt (34% in het praktijkonderwijs en 23% in cluster 4-onderwijs). Het percentage neemt verder toe tot 14/15 jaar waarna het zich lijkt te stabiliseren op ongeveer 50%.

Anders dan in praktijk- en cluster 4-onderwijs, neemt het percentage leerlingen dat ooit een vape heeft gebruikt onder vmbo/havo/vwo leerlingen met elke leeftijdsjaar significant toe: van 7% onder de 12-jarigen tot 41% onder de 16-jarigen.

Figuur. Het gebruik van vapes ooit in het leven in het praktijk-, cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

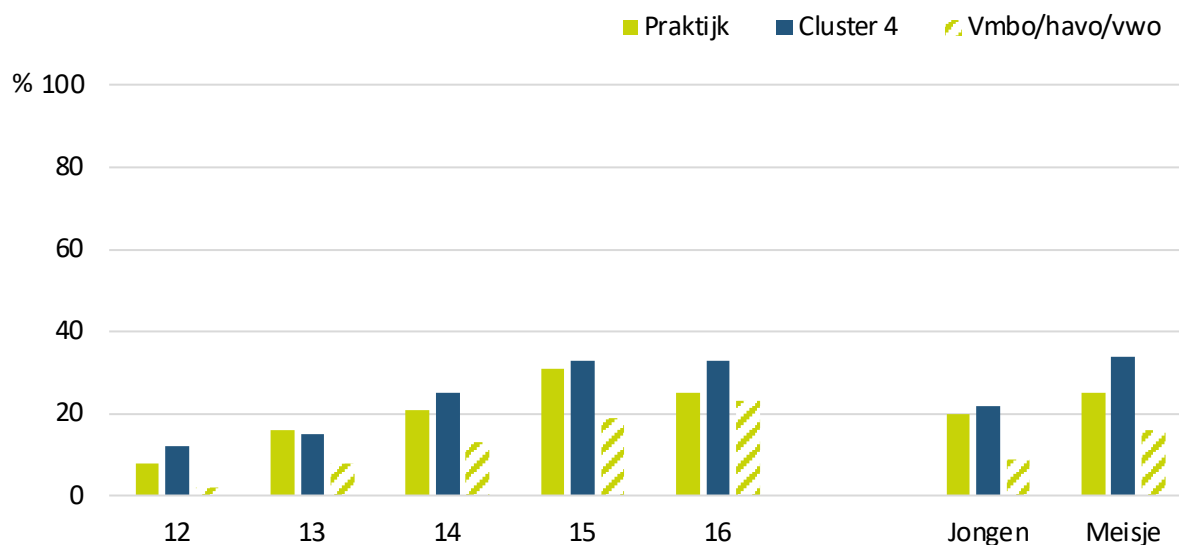

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Het gebruik van vapes in de laatste maand ligt net als het gebruik ooit in het leven onder 12-jarige leerlingen van praktijk- en cluster 4-onderwijs al relatief hoog. Tot ongeveer 14 jaar nemen de percentages toe, waarna het zich lijkt te stabiliseren.

Onder leerlingen van vmbo/havo/vwo neemt het gebruik met elk leeftijdsjaar significant toe tot 15 jaar. Tussen 15- en 16-jaar blijft het percentage laatste maandgebruikers ongeveer gelijk.

Figuur. Het gebruik van vapes in de laatste maand in het praktijk-, cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

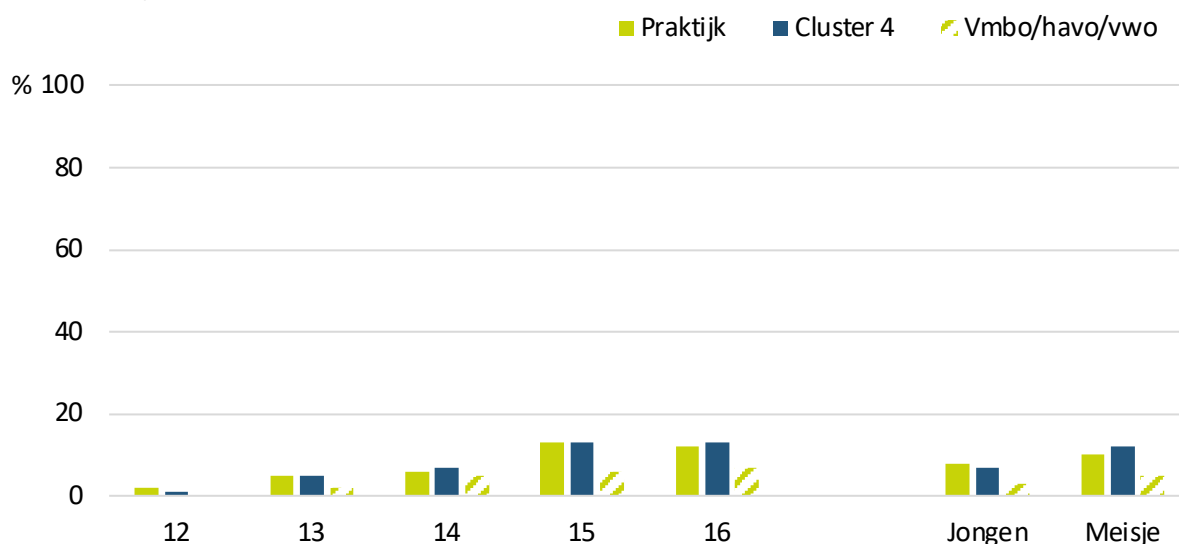

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Dagelijks vaperen neemt in zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs het sterkst toe tussen 14- en 15 jaar. Tussen 15 en 16 jaar blijft het percentage ongeveer gelijk.

Onder leerlingen van vmbo/havo/vwo neemt het percentage leerlingen dat dagelijks vapet toe tot de leeftijd van 14 jaar waarna het zich lijkt te stabiliseren.

Figuur. Dagelijks vaperen in het praktijk-, cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

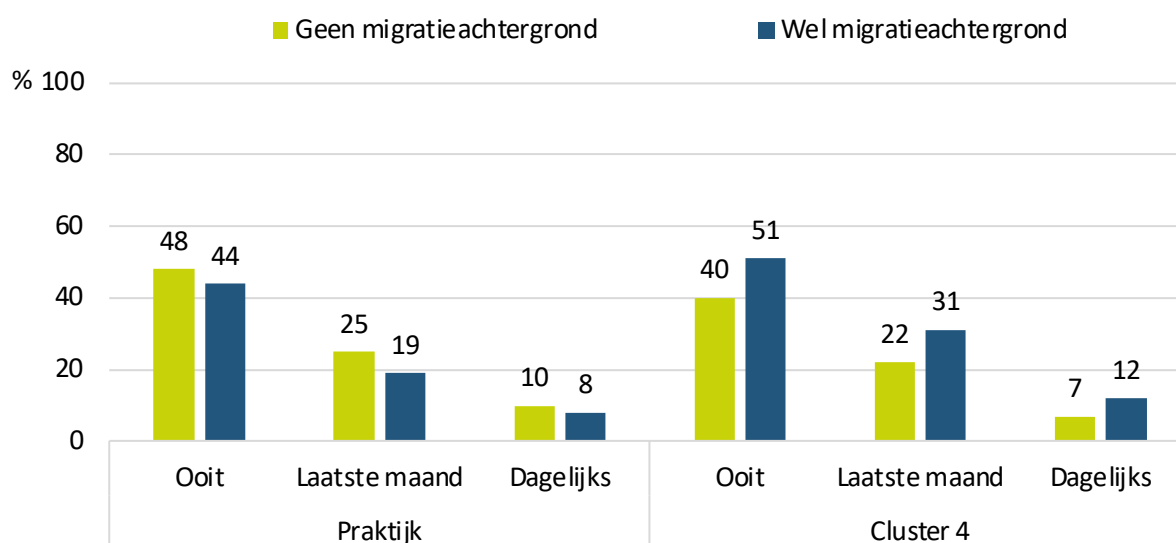

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Vaperen naar herkomst

In het praktijkonderwijs lijken meer leerlingen zonder een migratieachtergrond gevaperd te hebben dan leerlingen met een migratieachtergrond, maar alleen het verschil in laatste maand gebruik is significant. In het cluster 4-onderwijs lijken juist meer leerlingen met een migratieachtergrond te hebben gevaperd (verschil in dagelijks vaperen is niet significant).

Figuur. Vaperen in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar herkomst¹

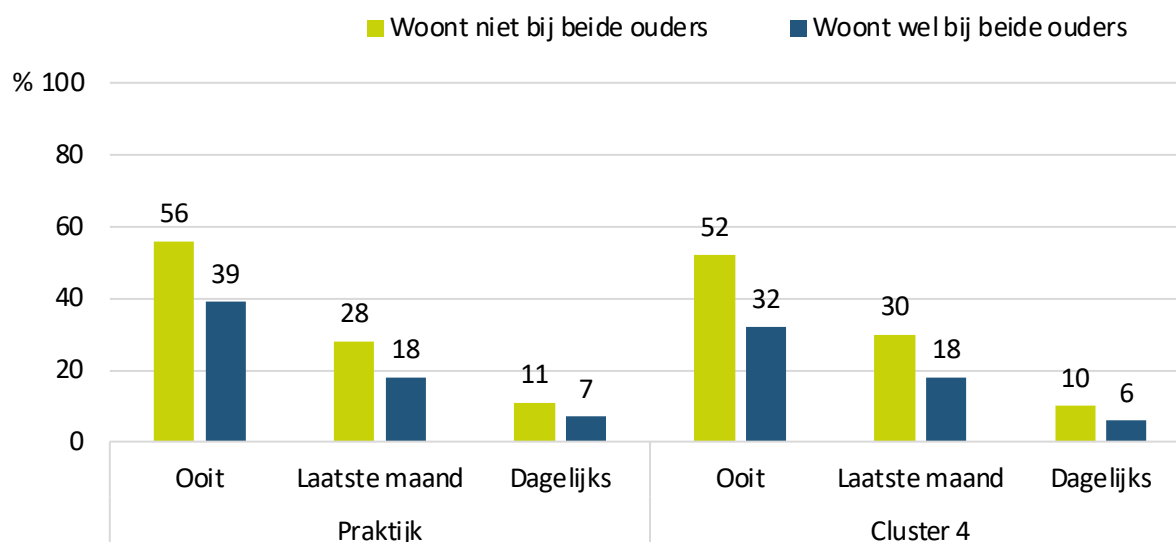

¹ Een leerling heeft een migratieachtergrond wanneer de leerling zelf of ten minste één van beide ouders niet in Nederland geboren is.

Vapen naar gezinsvorm

Onder leerlingen die bij beide ouders wonen wordt minder gevapet (ooit, laatste maand, dagelijks) dan onder leerlingen die niet bij beide ouders wonen. Dit geldt voor zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs. Alleen het verschil in dagelijks vaperen is in het cluster 4-onderwijs niet significant.

Figuur. Vapen in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar gezinsvorm

Meer over vaperen

Het verkopen van vapes

Leerlingen is gevraagd of ze ooit vapes hebben verkocht aan iemand anders. Van de leerlingen in het praktijkonderwijs zegt 7% meerdere keren vapes te hebben verkocht en 6% zegt dat één keer te hebben gedaan. Van de cluster 4-leerlingen zegt 9% meerdere keren vapes te hebben verkocht en 6% zegt dat één keer te hebben gedaan. In zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs zeggen meer jongens dan meisjes vapes te hebben verkocht.

Inschatting schadelijkheid van vaperen

Leerlingen is gevraagd hoe slecht zij denken dat het is voor je gezondheid om af en toe te vaperen. Leerlingen van het praktijk- en cluster 4-onderwijs denken hier hetzelfde over: 76% denkt dat % en toe vaperen best wel of erg slecht is voor je gezondheid. Dit percentage ligt iets hoger dan voor af en toe roken (71% in praktijkonderwijs; 69% in cluster 4; verschil niet getoetst op significantie).

Nicotinezakjes of snus

In deze paragraaf worden de resultaten over het gebruik van nicotinezakjes en snus beschreven. Vragen hierover zijn in 2025 voor het eerst meegenomen dus er kan geen vergelijking worden gemaakt met eerdere jaren. Er kan ook geen vergelijking gemaakt worden met vmbo/havo/vwo omdat er in het HBSC-onderzoek 2025 geen vragen zijn meegenomen over nicotinezakjes/snus.

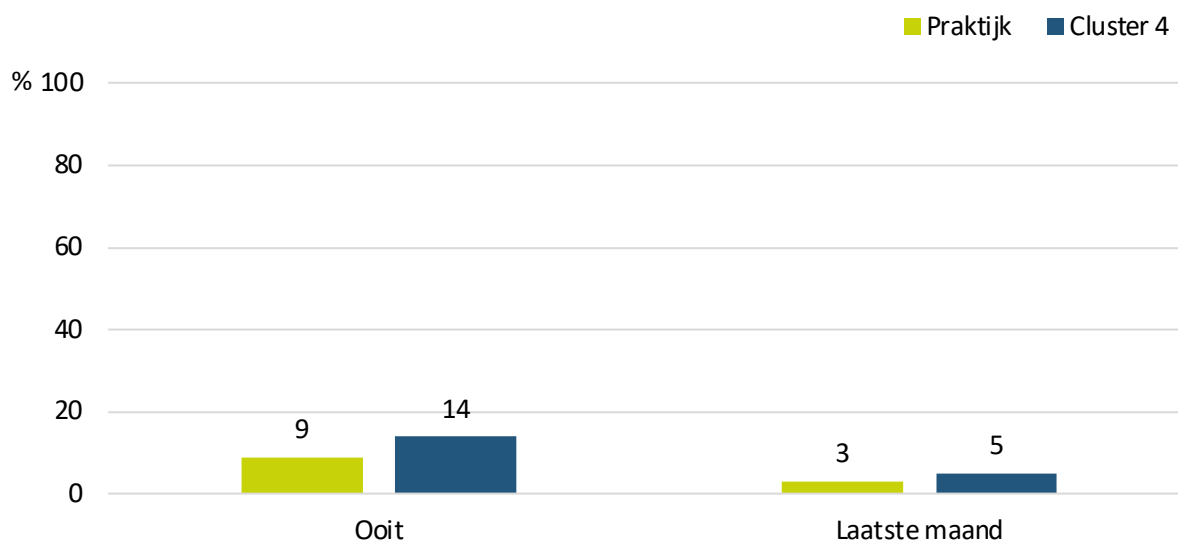
Snus is tabak die vermalen is tot een vochtig poeder. De handel in snus is in Nederland verboden. Nicotinezakjes zijn kleine zakjes waarin een poeder met nicotine en een toegevoegde smaak zit, maar geen tabak. In Nederland worden ook nicotinezakjes meestal snus genoemd. Voor de leesbaarheid doen wij dat hier ook. Nicotinezakjes vallen sinds 1 januari 2025 onder de Tabaks- en rookwarenwet. Dit betekent dat nicotinezakjes niet meer verkocht mogen worden, niet meer genuttigd mogen worden op plekken waar een rookverbod geldt en er geen reclame meer voor gemaakt mag worden. Zie [hier](#) voor meer informatie.

Aan het EXPLORE-onderzoek deden 1.619 leerlingen van het praktijkonderwijs en 904 leerlingen van cluster 4-onderwijs mee (12 t/m 16 jaar).

Naar onderwijstype (12 t/m 16 jaar)

Het gebruik van snus (ooit en laatste maand) komt onder leerlingen van het cluster 4-onderwijs meer voor dan onder leerlingen van het praktijkonderwijs.

Figuur. Gebruik van nicotinezakjes/snus in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar onderwijstype¹

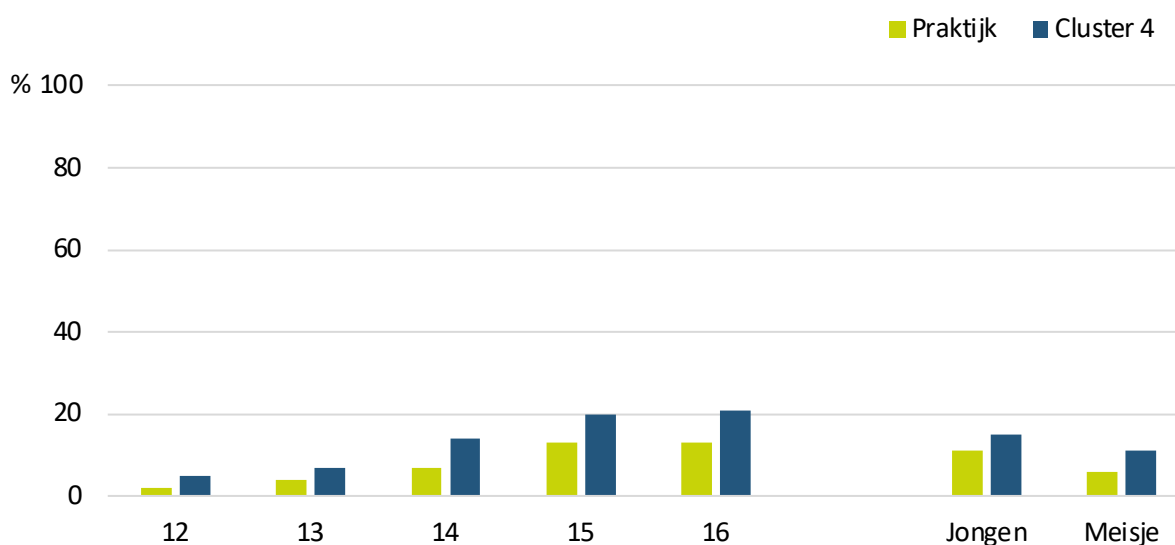

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Naar leeftijd en geslacht

Meer jongens dan meisjes lijken snus te gebruiken, maar alleen het verschil in gebruik ooit in het leven in het praktijkonderwijs is significant.

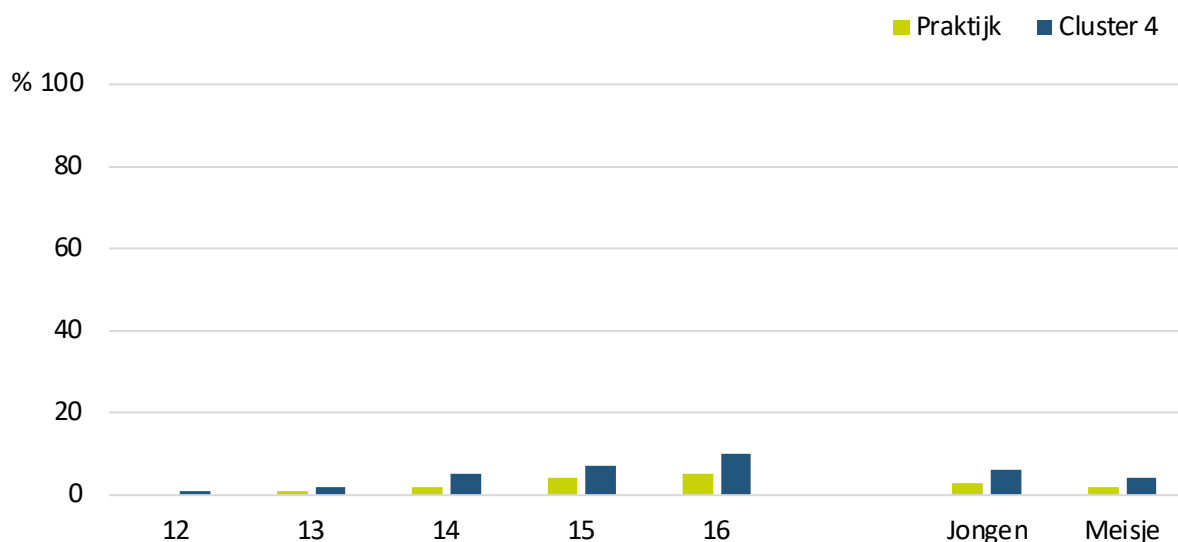
Figuur. Gebruik van nicotinezakjes/snus ooit in het leven in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar leeftijd en geslacht¹

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Het gebruik van snus is in zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs onder 12- en 13-jarigen nog relatief laag, maar neemt toe met de leeftijd. Als voorbeeld op 12-jarige leeftijd heeft 1% van de 12-jarige cluster 4-leerlingen in de laatste maand snus gebruikt, onder 16-jarigen gaat het om 10% van de leerlingen.

Figuur. Gebruik van nicotinezakjes/snus in de afgelopen maand in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar leeftijd en geslacht¹

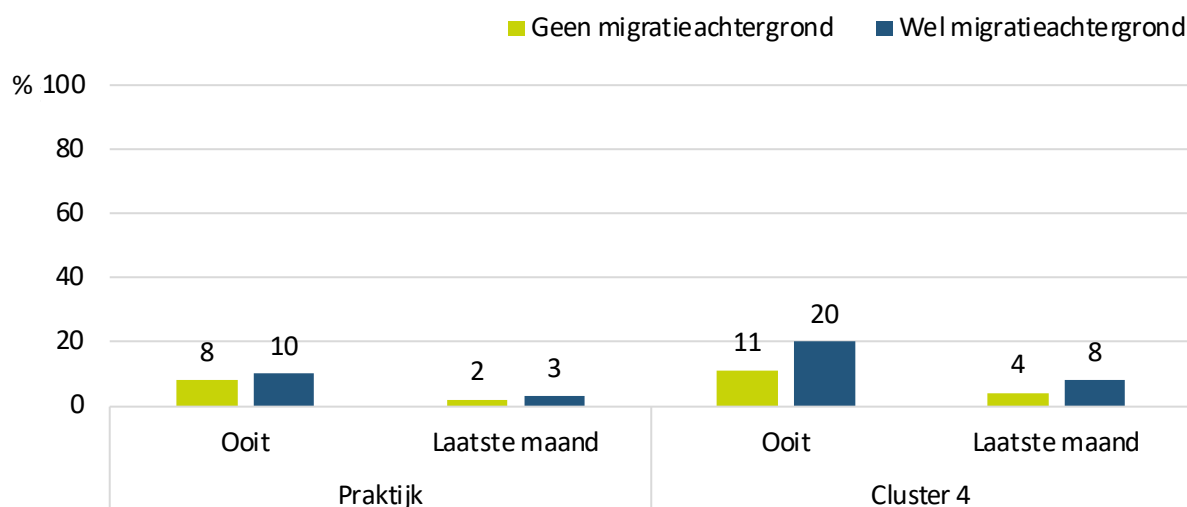

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Naar herkomst

In het praktijkonderwijs zijn er geen significante verschillen in het gebruik van snus (ooit en in de laatste maand) tussen leerlingen zonder een migratieachtergrond en leerlingen met een migratieachtergrond. In het cluster 4-onderwijs zien we wel duidelijke verschillen: leerlingen met een migratieachtergrond hebben vaker snus gebruikt. Het verschil in het laatste maandgebruik is echter niet significant.

Figuur. Gebruik van nicotinezakjes/snus in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar herkomst¹

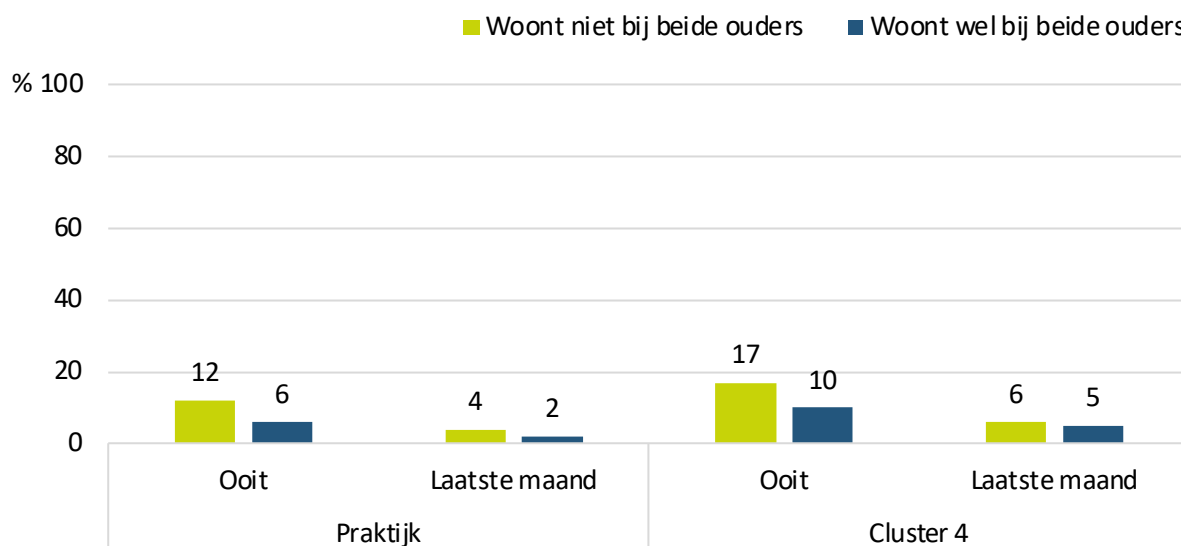

¹ Een leerling heeft wel een migratieachtergrond wanneer de leerling zelf of ten minste één van beide ouders niet in Nederland geboren is.

Naar gezinsvorm

Jongeren die niet bij beide ouders wonen hebben vaker snus gebruikt (ooit of in de laatste maand) dan jongeren die wel bij beide ouders wonen. Het verschil in laatste maandgebruik onder cluster 4-leerlingen is echter niet significant.

Figuur. Gebruik van nicotinezakjes/snus in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar gezinsvorm

Cannabis

In deze paragraaf worden de resultaten over het gebruik van cannabis beschreven. Om de resultaten in perspectief te plaatsen wordt waar mogelijk een vergelijking gemaakt met gegevens over vmbo/havo/vwo. We vergelijken het gebruik in de totale groep, naar leeftijd en geslacht en de trend. De gegevens over vmbo/havo/vwo zijn afkomstig uit het HBSC-onderzoek (2025). Voor het vergelijken van de trends zijn voor 2008 en 2019 de cijfers van het Peilstationsonderzoek gebruikt. Beide onderzoeken zijn op een vergelijkbare wijze uitgevoerd als het EXPLORE-onderzoek en alleen als dezelfde vraagstelling is gebruikt worden resultaten vergeleken.

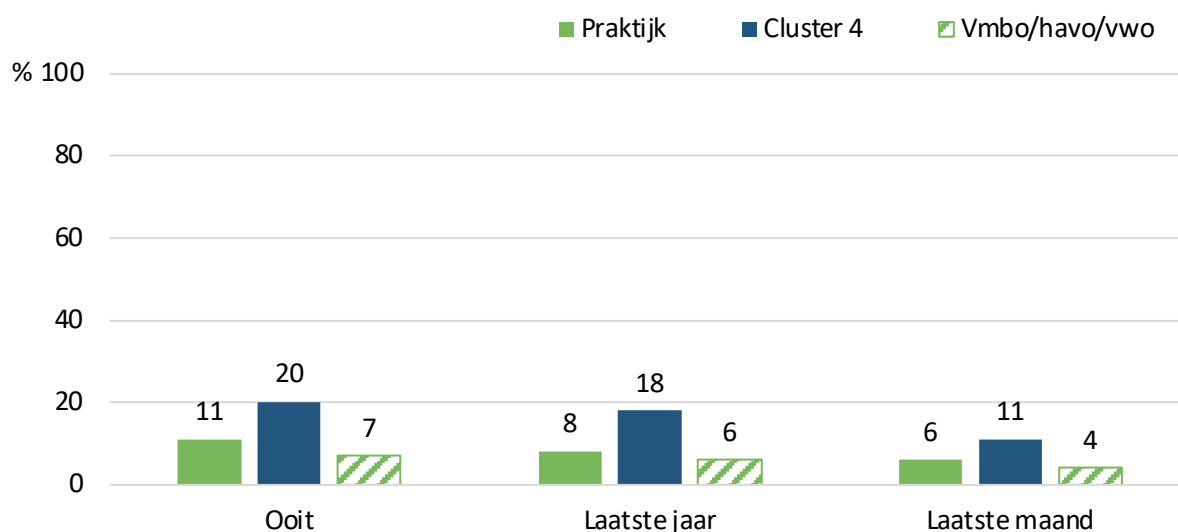
Aan het EXPLORE-onderzoek deden 1.619 leerlingen van het praktijkonderwijs en 904 leerlingen van cluster 4-onderwijs mee (12 t/m 16 jaar). De HBSC-cijfers over vmbo, havo en vwo zijn gebaseerd op 5.103 leerlingen van 12 t/m 16 jaar.

Cannabisgebruik naar onderwijstype (12 t/m 16 jaar)

In het cluster 4-onderwijs hebben meer leerlingen cannabis gebruikt (ooit, in het laatste jaar, en in de laatste maand) dan leerlingen in het praktijkonderwijs. Als voorbeeld: van de cluster 4-leerlingen had 18% in het laatste jaar cannabis gebruikt vergeleken met 8% in het praktijkonderwijs.

Vergeleken met leerlingen van het vmbo, havo, vwo wordt er onder leerlingen van praktijk- en cluster 4-scholen meer cannabis gebruikt (ooit, laatste jaar en laatste maand).

Figuur. Cannabisgebruik in het praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo, havo en vwo¹

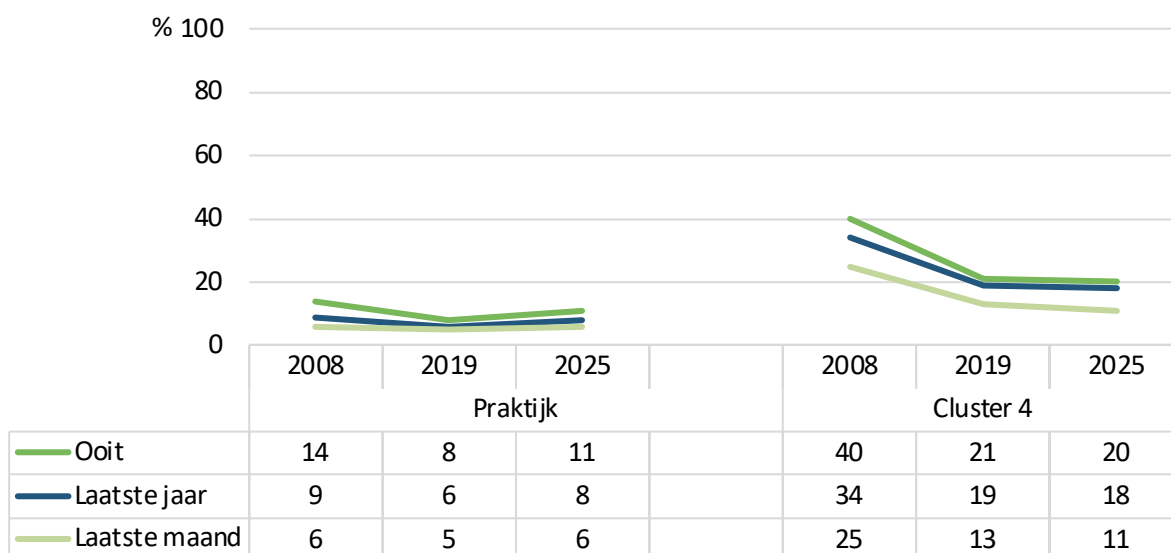

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Vergelijking met eerdere jaren

Onder leerlingen in het praktijkonderwijs is het gebruik van cannabis (ooit, laatste jaar en laatste maand) in de periode 2008-2025 vrij stabiel gebleven. Alleen in 2019 lag het cannabisgebruik ooit in het leven significant lager dan in 2008 en 2025. Onder cluster 4-leerlingen is het gebruik (ooit, laatste jaar, laatste maand) duidelijk gedaald tussen 2008 en 2019 en daarna ongeveer gelijk gebleven.

Figuur. Cannabisgebruik naar onderzoeksjaar

Als we jongens en meisjes apart bekijken zien we voor jongens een vergelijkbare ontwikkeling over de periode 2008-2025 als hierboven beschreven voor de totale groep. Dat geldt ook voor meisjes in cluster 4-onderwijs. Voor meisjes in het praktijkonderwijs wijkt het patroon af. Het gebruik daalt in 2019 vergeleken met 2008, waarna het in 2025 weer toeneemt tot ongeveer het niveau van 2008 (niet in figuur).

Onder leerlingen van vmbo/havo/vwo daalde het cannabisgebruik bijna elke meting significant vergeleken met de voorgaande meting (ooit, laatste jaar, laatste maand). Alleen tussen 2007 en 2019 was er geen significante daling van het cannabisgebruik in de laatste maand.

Cannabisgebruik naar geslacht en leeftijd

Geslacht

In zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs zijn er geen verschillen in cannabisgebruik (ooit, laatste jaar, laatste maand) tussen jongens en meisjes. Jongens lijken wel meer joints per keer te roken dan meisjes maar dit verschil is niet significant.

Ook onder vmbo/havo/vwo verschillen jongens en meisjes niet in het gebruik van cannabis (ooit, laatste jaar, laatste maand).

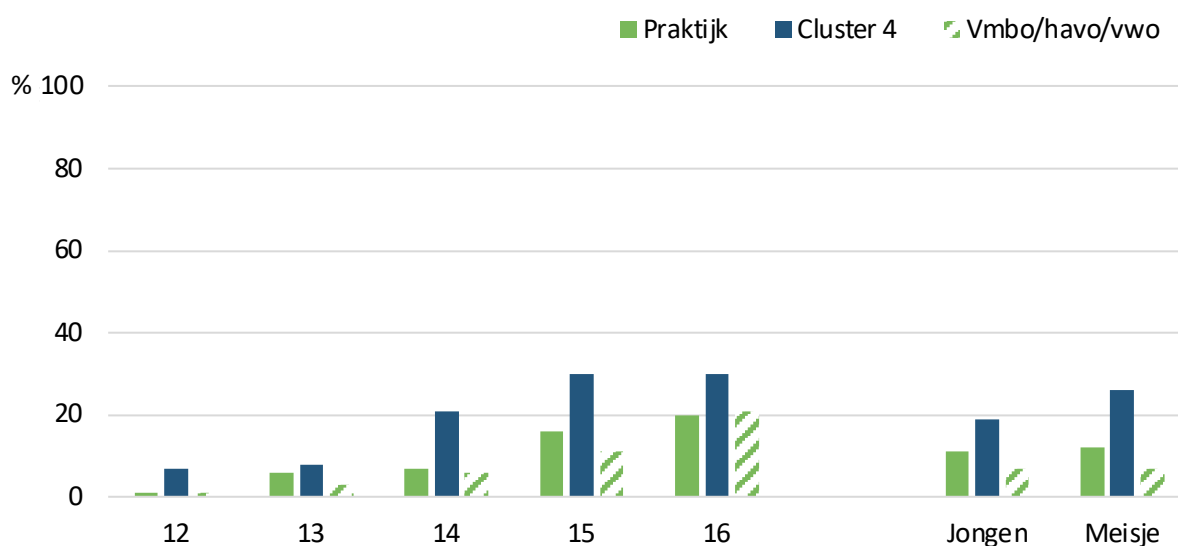
Leeftijd

In zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs ligt het cannabisgebruik onder 16-jarigen duidelijk hoger dan onder 12-jarigen. In het praktijkonderwijs zien we de sterkste stijging tussen 14 en 15 jaar

en in cluster 4 tussen 13 en 14 jaar. Tussen 15 en 16 jaar lijkt het gebruik in zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs te stabiliseren.

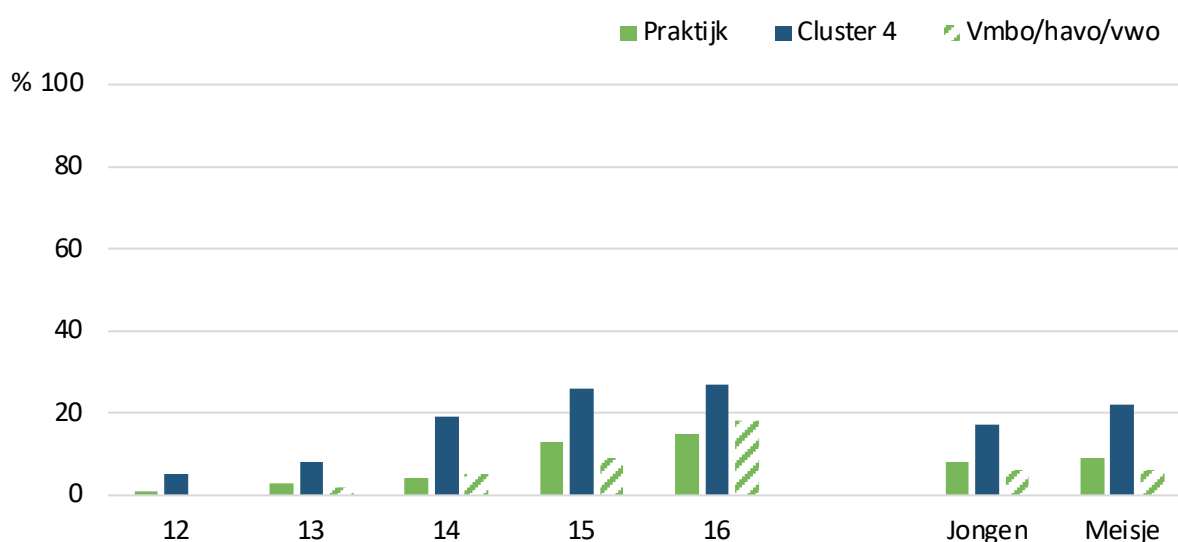
Onder leerlingen van vmbo/havo/vwo neemt het gebruik geleidelijk toe met de leeftijd, ook nog tussen 15 en 16 jaar.

Figuur. Cannabisgebruik ooit in het leven in het praktijk-, cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

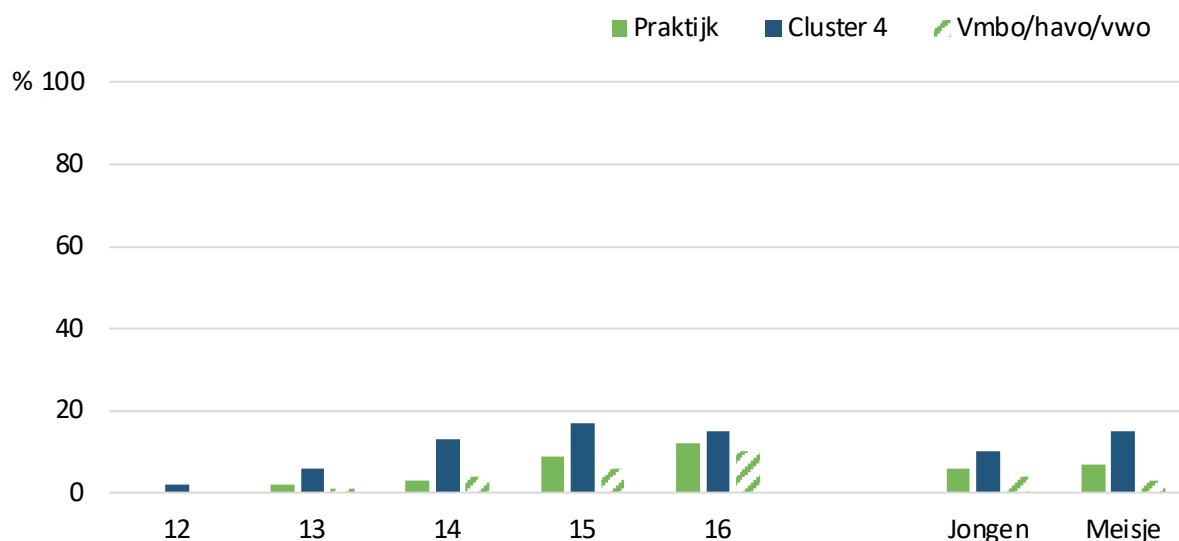
¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Figuur. Cannabisgebruik in het laatste jaar in het praktijk-, cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Figuur. Cannabisgebruik in de laatste maand in het praktijk-, cluster 4-onderwijs en vmbo/havo/vwo naar leeftijd en geslacht¹

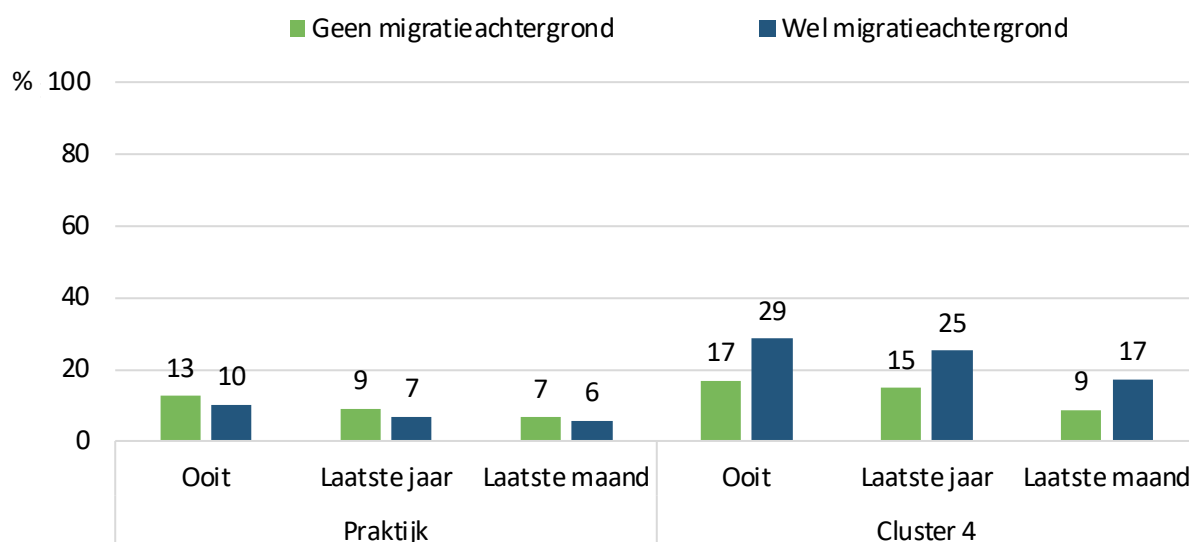

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Cannabisgebruik naar herkomst

In het praktijkonderwijs zijn er geen verschillen in cannabisgebruik (ooit, laatste jaar, laatste maand) tussen leerlingen met of zonder een migratieachtergrond. In het cluster 4-onderwijs verschillen deze groepen wel. Onder leerlingen in cluster 4 met een migratieachtergrond is het cannabisgebruik hoger (ooit, laatste jaar, laatste maand) dan onder leerlingen zonder migratieachtergrond.

Figuur. Cannabisgebruik in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar herkomst¹

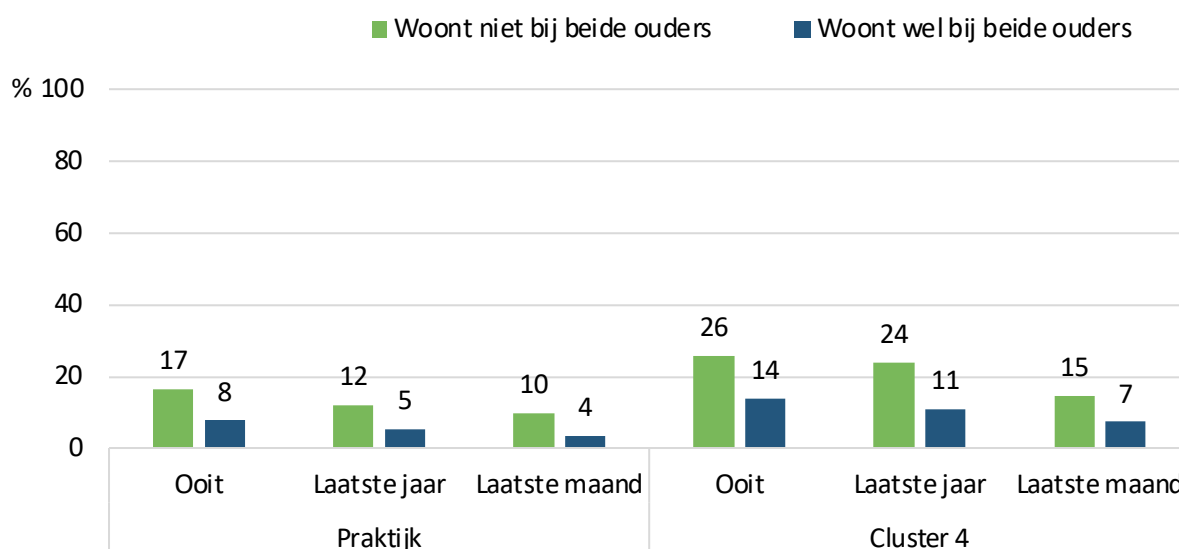

¹ Een leerling heeft een migratieachtergrond wanneer de leerling zelf of ten minste één van beide ouders niet in Nederland geboren is.

Cannabisgebruik naar gezinsvorm

Onder leerlingen die niet bij beide ouders wonen wordt meer cannabis gebruikt (ooit, laatste jaar, laatste maand) dan onder leerlingen die wel bij beide ouders wonen. Dit geldt voor zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs.

Figuur. Cannabisgebruik in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar gezinsvorm

Meer over cannabisgebruik

Gebruikspatronen

In het cluster 4-onderwijs is de frequentie van gebruik in de laatste maand hoger dan in het praktijkonderwijs. Zo heeft 32% van de laatste maandgebruikers in cluster 4-onderwijs 10 keer of vaker in de laatste maand gebruikt, vergeleken met 18% in het praktijkonderwijs.

Tabel. Aantal dagen cannabis gebruikt in de laatste maand, onder de laatste maandgebruikers van cannabis, in praktijkonderwijs (n=87) en cluster 4-onderwijs (% , n=90)

Onderwijstype	1-2 dagen	3-9 dagen	10 dagen of meer
Praktijk	54	29	18
Cluster 4	34	34	32

Het gemiddeld aantal joints dat per keer werd gerookt lijkt hoger in cluster 4 (2,3 joints) dan in het praktijkonderwijs (1,5 joints) maar dit verschil is niet significant (aantal berekend onder de laatste maandgebruikers). In het praktijkonderwijs gebruiken de meeste laatste maandgebruikers minder dan 1 joint per keer (59%), in cluster 4-onderwijs gaat het om een iets meer dan een derde (35%).

Tabel. Gemiddeld aantal joints per keer onder laatste maandgebruikers van cannabis in praktijkonderwijs (n=87) en cluster 4-onderwijs (% , n=90)

Onderwijstype	< 1	1-2	>2
Praktijk	59	22	19
Cluster 4	35	30	36

Laatste maand gebruikers van cannabis is gevraagd hoe vaak zij in de laatste maand wiet of hasj hebben gebruikt tijdens schooltijd. Van de leerlingen van het praktijkonderwijs gaf 46% van de laatste maandgebruikers aan dit tenminste één keer te hebben gedaan. Bij cluster 4-leerlingen ging het om 42% (verschil met praktijkonderwijs niet significant).

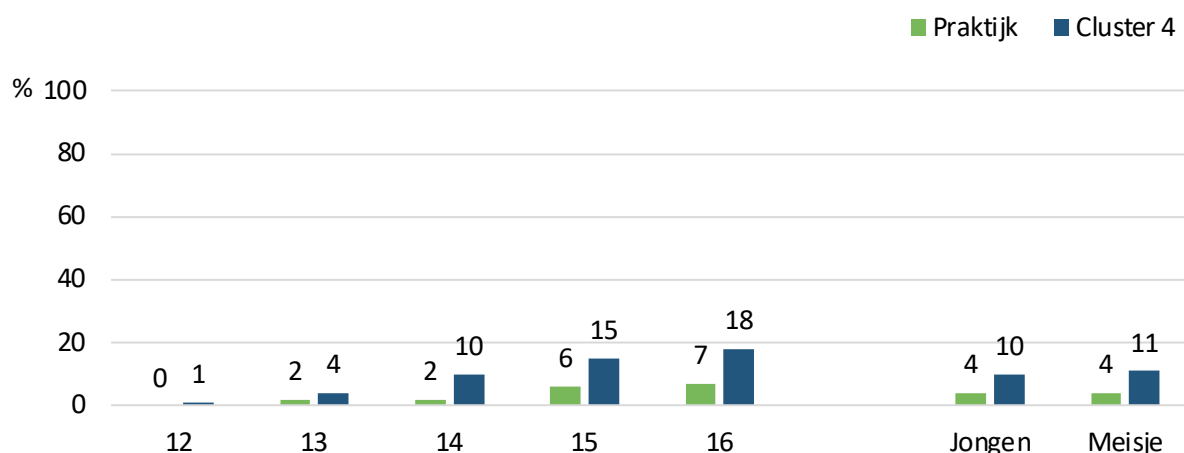
Tabel. Aantal keren cannabis gebruikt tijdens schooltijd in de laatste maand, onder laatste maandgebruikers in praktijkonderwijs (n=87) en cluster 4-onderwijs (% , n=90)

Onderwijstype	Nooit	1 of 2 keer	3 keer of vaker
Praktijk	54	26	20
Cluster 4	58	23	19

Verhoogd risico op een cannabisstoornis

Onder leerlingen die in de afgelopen 12 maanden cannabis hebben gebruikt is de CAST (Cannabis Abuse Screening Test) afgenomen. Dit zijn 6 vragen om vast te stellen of iemand een verhoogd risico heeft op een cannabisstoornis (zie Kader). In het cluster 4-onderwijs heeft 10% van de leerlingen die in de laatste 12 maanden cannabis heeft gebruikt een verhoogd risico op een cannabisstoornis. Dat is hoger dan in het praktijkonderwijs (4%). Er zijn geen verschillen tussen jongens en meisjes. Dat geldt voor zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs. Er zijn wel duidelijke leeftijdsverschillen, in het praktijkonderwijs heeft op 12-jarige leeftijd geen enkele leerling een verhoogd risico op een cannabisstoornis, op 16-jarige leeftijd gaat het om 7% van de leerlingen. In het cluster 4-onderwijs heeft minder dan 1% van de 12-jarigen een verhoogd risico op een cannabisstoornis vergeleken met 18% van de 16-jarigen.

Figuur. Verhoogd risico op een cannabisstoornis in het praktijk-, cluster 4-onderwijs naar leeftijd en geslacht (onder de laatste jaar gebruikers van cannabis)

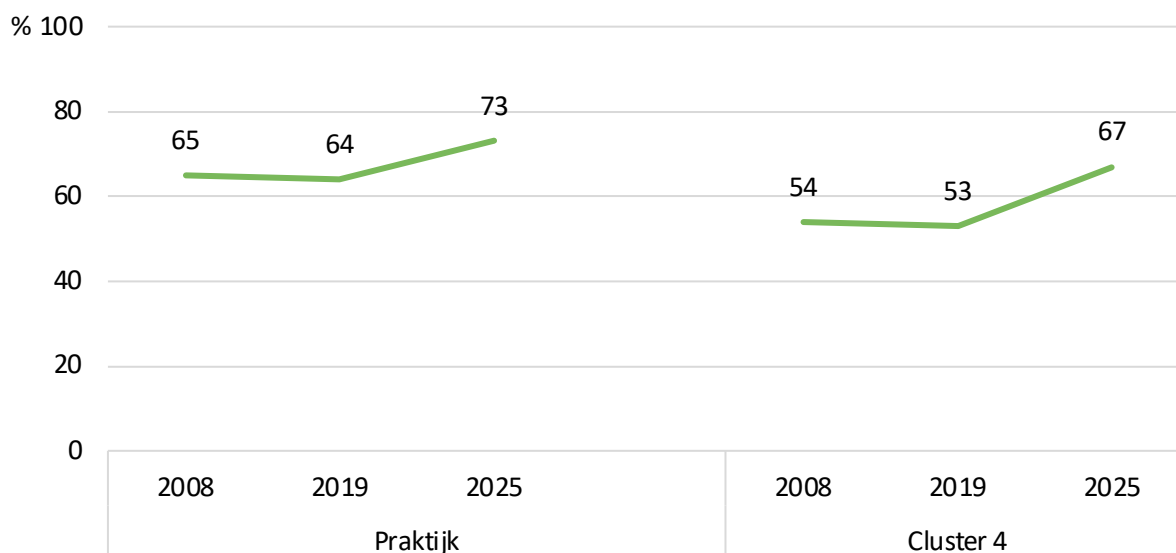
De CAST (Cannabis Abuse Screening Test) is een veelgebruikt, kort screeningsinstrument dat op basis van zelfrapportage een verhoogd risico op een cannabisstoornis meet (Legleye e.a. 2007; 2011). De CAST bestaat uit 6 vragen over de afgelopen 12 maanden. Het gaat hierbij om voorvallen als gebruik voor de middag, alleen gebruiken, het krijgen van advies van familie en vrienden om te stoppen of te minderen en geheugenproblemen. Bij een score van 2 of meer (bereik 0-6) is sprake van een verhoogd risico op een cannabisstoornis. Met de CAST kan niet worden vastgesteld of iemand daadwerkelijk een cannabisstoornis heeft.

Inschatting schadelijkheid van cannabisgebruik

Leerlingen is gevraagd hoe slecht zij denken dat het is voor je gezondheid om af en toe wiet of hasj te gebruiken. In het praktijkonderwijs denkt bijna driekwart (73%) van de leerlingen dat af en toe wiet of hasj gebruiken best wel of erg slecht is voor je gezondheid. Dit is een hoger percentage dan onder leerlingen van cluster 4-onderwijs (67%).

Vergeleken met 2018 en 2019 is het percentage leerlingen dat denkt dat af en toe wiet of hasj gebruiken best wel of erg slecht is voor je gezondheid in 2025 hoger. Dat geldt voor zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs.

Figuur. Percentage leerlingen dat denkt dat af en toe wiet of hasj gebruiken best wel of erg slecht is voor je gezondheid

Lachgas

In deze paragraaf worden de resultaten over het gebruik van lachgas beschreven. Om de resultaten in perspectief te plaatsen wordt waar mogelijk een vergelijking gemaakt met gegevens over vmbo/havo/vwo. We vergelijken het gebruik in de totale groep, naar leeftijd en geslacht en de trend. De gegevens over vmbo/havo/vwo zijn afkomstig uit het HBSC-onderzoek (2025). Voor het vergelijken van de trends zijn voor 2019 de cijfers van het Peilstationsonderzoek gebruikt. Beide onderzoeken zijn op een vergelijkbare wijze uitgevoerd als het EXPLORE-onderzoek en alleen als dezelfde vraagstelling is gebruikt worden resultaten vergeleken.

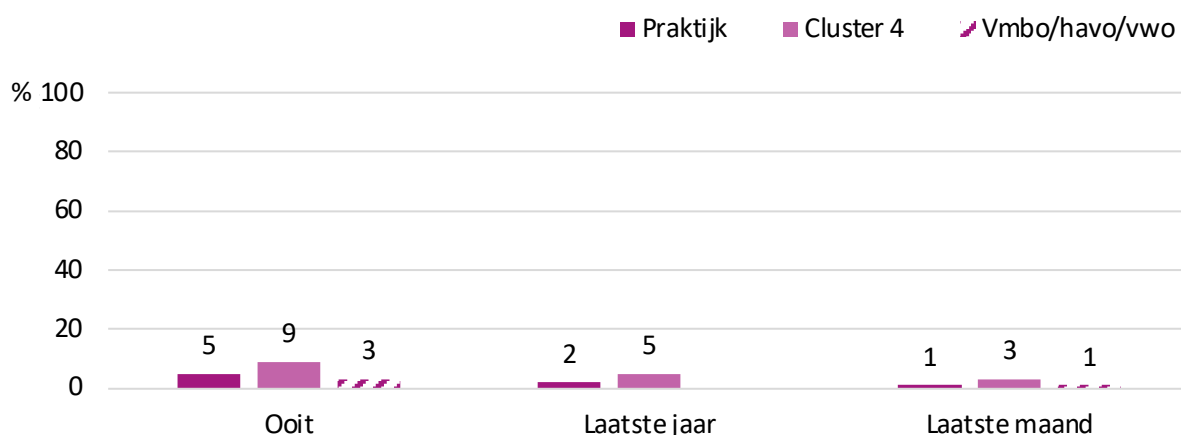
Aan het EXPLORE-onderzoek deden 1.619 leerlingen van het praktijkonderwijs en 904 leerlingen van cluster 4-onderwijs mee (12 t/m 16 jaar). De HBSC-cijfers over vmbo, havo en vwo zijn gebaseerd op 5.103 leerlingen van 12 t/m 16 jaar.

Lachgas naar onderwijstype (12 t/m 16 jaar)

In het cluster 4-onderwijs hebben meer leerlingen lachgas gebruikt dan leerlingen in het praktijkonderwijs (ooit, laatste jaar, laatste maand). Als voorbeeld: in cluster 4 heeft 5% van de leerlingen in het laatste jaar lachgas gebruikt, vergeleken met 2% van de leerlingen van het praktijkonderwijs.

Vergeleken met leerlingen van het vmbo, havo, vwo zijn er op het praktijk- en cluster 4-onderwijs meer leerlingen die ooit of in de laatste maand lachgas hebben gebruikt (laatste jaar gebruik niet gemeten op vmbo/havo/vwo).

Figuur. Gebruik van lachgas in het praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo, havo en vwo^{1,2}

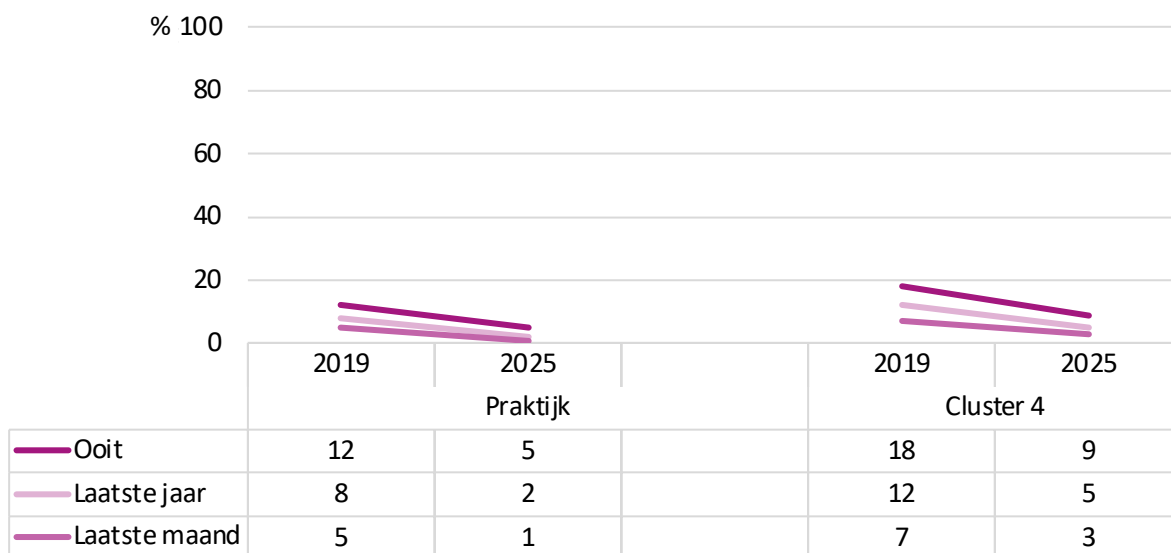
¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

² Laatste jaar gebruik niet uitgevraagd op vmbo/havo/vwo.

Vergelijking met eerdere jaren

Vergeleken met de eerste meting in 2019 zijn er in zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs minder leerlingen die lachgas gebruiken (ooit, laatste jaar, laatste maand).

Figuur. Gebruik van lachgas naar onderzoeksjaar

Onder leerlingen van vmbo/havo/vwo daalde het gebruik van lachgas (ooit en laatste maand) eveneens significant tussen 2019 en 2025

Lachgas naar geslacht en leeftijd

Vanwege de kleine aantallen laatste maandgebruikers is alleen het gebruik ooit in het leven en in het laatste jaar uitgesplitst naar geslacht en leeftijd.

Geslacht

Er zijn geen significante verschillen tussen jongens en meisjes in het gebruik van lachgas (ooit, laatste jaar). Dat geldt voor zowel het praktijk als cluster 4-onderwijs.

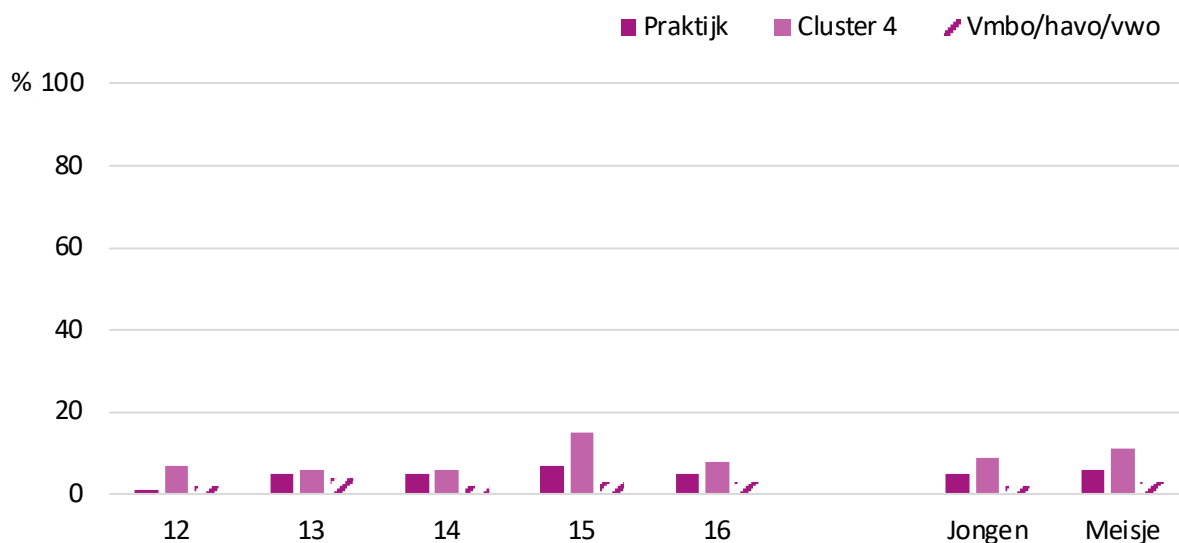
Ook op het vmbo, havo en vwo verschillen jongens en meisjes niet in het gebruik van lachgas ooit in het leven (laatste jaar gebruik niet gemeten).

Leeftijd

In het praktijkonderwijs lijkt het gebruik ooit in het leven het laagst onder 12-jarigen maar alleen het verschil met 14- en 15-jarigen is significant. Het laatste jaar gebruik lijkt geleidelijk toe te nemen met de leeftijd, maar alleen het verschil tussen 13- en 16-jarigen is significant. In het cluster 4-onderwijs piekt het ooit en het laatste jaar gebruik bij 15-jarigen, maar het verschil met 16-jarigen is niet significant.

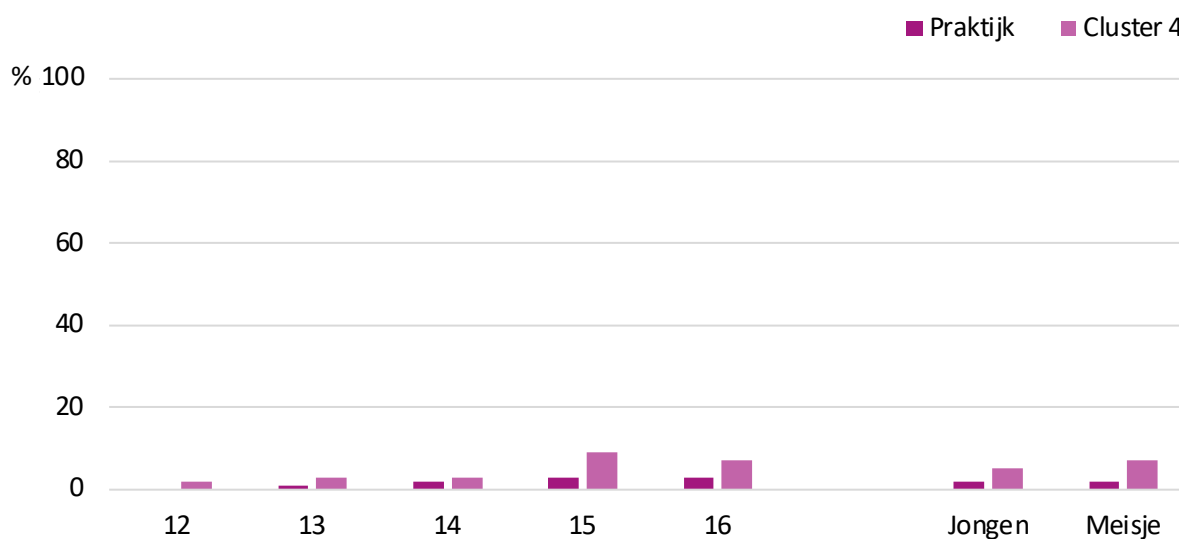
Op het vmbo, havo en vwo zijn de leeftijdsverschillen in gebruik ooit in het leven klein en alleen significant tussen 12- en 13-jarigen.

Figuur. Gebruik van lachgas ooit in het leven in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar geslacht en leeftijd¹

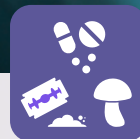

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Figuur. Gebruik van lachgas in het laatste jaar in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar geslacht en leeftijd¹

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Overige drugs en ADHD-medicatie

In deze paragraaf worden de resultaten over het gebruik van ecstasy, cocaïne, amfetamine, 3-MMC, ketamine en ADHD-medicatie (zonder doktersrecept) beschreven. Om de resultaten in perspectief te plaatsen worden de cijfers waar mogelijk vergeleken met gegevens over vmbo/havo/vwo. De gegevens over vmbo/havo/vwo zijn afkomstig uit het HBSC-onderzoek (2025). Voor het vergelijken van de trends zijn voor 2008 en 2019 de cijfers van het Peilstationsonderzoek gebruikt. Beide onderzoeken zijn op een vergelijkbare wijze uitgevoerd als het EXPLORE-onderzoek en alleen als dezelfde vraagstelling is gebruikt worden resultaten vergeleken.

Aan het EXPLORE-onderzoek deden 1.619 leerlingen van het praktijkonderwijs en 904 leerlingen van cluster 4-onderwijs mee (12 t/m 16 jaar). De HBSC-cijfers over vmbo, havo en vwo zijn gebaseerd op 5.103 leerlingen van 12 t/m 16 jaar.

Naar onderwijstype (12 t/m 16 jaar)

In het cluster 4-onderwijs ligt het gebruik van ecstasy, cocaïne, amfetamine, 3-MMC, ketamine en ADHD-medicatie (zonder doktersrecept) significant hoger dan in het praktijkonderwijs. Als voorbeeld in het praktijkonderwijs heeft 1,1% van de leerlingen ooit ecstasy gebruikt vergeleken met 4,4% van de cluster 4-leerlingen.

Vergeleken met vmbo, havo en vwo is het gebruik van ecstasy onder cluster 4-leerlingen ook hoger (gegevens over de andere drugs zijn voor 2025 niet beschikbaar).

Tabel. Gebruik van drugs en ADHD-medicatie (zonder doktersrecept) in het praktijkonderwijs, cluster 4-onderwijs en vmbo, havo en vwo (% , 95% Betrouwbaarheidsinterval)¹

	Praktijkonderwijs	Cluster 4-onderwijs	Vmbo/havo/vwo ¹
Ecstasy			
Ooit	1.1% (0.4-1.7)	4.4% (2.8-6.1)	1.3% (0.9-1.8)
Laatste jaar	0.5% (0.1-0.8)	3% (1.6-4.3)	0.9% (0.6-1.2)
Cocaïne			
Ooit	1.4% (0.7-2.1)	4.2% (2.6-5.9)	-
Laatste jaar	0.8% (0.3-1.3)	2.4% (1-3.7)	-
Amfetamine			
Ooit	0.4% (0.1-0.8)	3.3% (1.8-4.7)	-
Laatste jaar	0.1% (-0.1-0.3)	1.9% (0.7-3.2)	-
3-MMC			
Ooit	0.3% (0-0.6)	2.7% (1-4.3)	-
Laatste jaar	0.1% (-0.1-0.3)	1.6% (0.5-2.8)	-
Ketamine			
Ooit	0.3% (0.1-0.6)	2.2% (1.2-3.3)	-
Laatste jaar	0.1% (-0.1-0.3)	1.8% (0.7-2.9)	-
ADHD-medicatie²			
Ooit	5.4% (4.3-6.6)	8.2% (6.5-9.9)	-

¹ Cijfers vmbo/havo/vwo alleen beschikbaar voor ecstasy.

² Gebruik zonder recept van de dokter.

Vergelijking met eerdere jaren

Ecstasy

Het gebruik van ecstasy ooit in het leven is in 2025 lager dan in 2019 en 2008 (verschil tussen 2019 en 2025 in cluster 4 niet significant). Het gebruik van ecstasy in het laatste jaar is in zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs, tussen 2019 en 2025 gedaald (in 2008 niet gemeten).

Onder leerlingen van vmbo, havo en vwo zijn er tussen de jaren geen significante verschillen in het gebruik van ecstasy ooit in het leven. Het gebruik in het laatste jaar is, net als in praktijk- en cluster 4-onderwijs, in 2025 significant lager dan in 2019.

Cocaïne

In het praktijkonderwijs is het gebruik van cocaïne in het laatste jaar in 2025 gedaald vergeleken met 2019. Het gebruik ooit in het leven is in 2025 ook lager maar het verschil met 2019 en 2008 is niet significant. In het cluster 4-onderwijs lijkt het gebruik van cocaïne ooit in het leven in 2025 vergeleken met 2008 gedaald, maar dit verschil is niet significant. Ook het laatste jaar gebruik van cocaïne lijkt in 2025 iets lager dan in 2019 maar ook dit verschil is niet significant.

Amfetamine

Het gebruik van amfetamine ooit in het leven is in 2025 lager dan in 2019 en 2008 (verschil 2019-2025 in cluster 4 niet significant). Het gebruik van amfetamine in het laatste jaar is in 2025 ook lager dan in 2019 maar het verschil is alleen significant in het praktijkonderwijs.

3-MMC, ketamine en ADHD-mediatie

Over 3-MMC, ketamine en ADHD-mediatie zijn geen trends beschikbaar omdat vragen hierover voor het eerst in 2025 zijn meegenomen in de vragenlijst.

Figuur. Gebruik van ecstasy, cocaïne en amfetamine naar onderzoeksjaar (%)

Middel	Schooltype	Ooit			Laatste jaar	
		2008	2019	2025	2019	2025
Ecstasy	Praktijk	3	3	1	2	<1
	Cluster 4	10	7	4	6	3
Cocaïne	Praktijk	2	2	1	2	1
	Cluster 4	7	5	4	4	2
Amfetamine	Praktijk	1	2	0	2	<1
	Cluster 4	7	5	3	4	2

Meer over drugs en ADHD-mediatie

Het verkopen van drugs en ADHD-mediatie

Aan leerlingen die in het afgelopen jaar ten minste één drug hebben gebruikt (n=176), is gevraagd of ze ooit drugs hebben verkocht aan iemand anders. Van de laatste-jaar-gebruikers in het praktijkonderwijs zegt 9% meerdere keren drugs te hebben verkocht en 4% zegt dat één keer te hebben gedaan. Van de laatste-jaar-gebruikers onder cluster 4-leerlingen zegt 25% meerdere keren drugs te hebben verkocht en 11% zegt dat één keer te hebben gedaan. Op de vraag om welke drugs het ging (meerdere antwoorden mogelijk) noemde ongeveer drie kwart wiet of hasj (79%), bijna één derde (32%) ecstasy, 18% 3-MMC en 29% een andere drug.

Aan alle leerlingen is gevraagd naar het verkopen van ADHD-medicijnen. In het praktijkonderwijs zegt 1% van alle leerlingen meerdere keren ADHD-mediatie te hebben verkocht en 0,5% heeft dat één keer gedaan. In het cluster 4-onderwijs gaat het om respectievelijk 1,3% en 1,2%.

Inschatting schadelijkheid van ecstasygebruik

Leerlingen is gevraagd hoe slecht zij denken dat het is voor je gezondheid om af en toe ecstasy te gebruiken. In het praktijkonderwijs denkt bijna driekwart (59%) van de leerlingen dat af en toe ecstasy gebruiken best wel of erg slecht is. Dit is een lager percentage dan onder leerlingen van cluster 4-onderwijs (66%).

In het praktijkonderwijs is het percentage leerlingen dat denkt dat af en toe ecstasy gebruiken best wel of erg slecht is voor de gezondheid, in 2025 gedaald vergeleken met 2019 (van 72% naar 59%). In cluster 4-onderwijs is het percentage ongeveer gelijk gebleven (70% in 2019 en 66% in 2025).

Digitale media

In deze paragraaf worden de resultaten over digitale media beschreven. Hierbij wordt gekeken naar problemen door het gebruik van sociale media, vier uur of meer per dag gamen en problemen door gamen.

Om problemen door sociale media in kaart te brengen, kregen alle leerlingen drie stellingen voorgesteld over ervaren problemen door sociale media². Leerlingen konden antwoorden met 'mee eens', 'niet eens of oneens' of 'oneens'. Leerlingen die op minimaal twee van de drie stellingen 'mee eens' antwoordden, zijn ingedeeld als leerlingen met veel zelfgerapporteerde problemen door sociale media. De drie stellingen luiden als volgt:

- *Ik denk dat ik te veel tijd op sociale media zit.*
- *Ik krijg een slecht humeur als ik niet op sociale media kan.*
- *Mijn ouders zeggen dat ik te veel op sociale media zit.*

Problemen door gamen zijn op dezelfde manier gemeten, met drie vergelijkbare stellingen waarbij 'sociale media' is vervangen door 'gamen'. Ook hierbij zijn leerlingen die op minimaal twee van de drie stellingen 'mee eens' antwoordden, ingedeeld als leerlingen met veel zelfgerapporteerde problemen door gamen³. De stellingen zijn gebaseerd op vragen uit de ESPAD-studie (Holstein et al., 2014). Om de vragenlijst te vereenvoudigen zijn in het huidige onderzoek de antwoordcategorieën teruggebracht van de oorspronkelijke vijf (helemaal mee eens, beetje mee eens, niet eens of oneens, beetje oneens, helemaal oneens) naar drie (mee eens, niet eens of oneens, oneens).

Aan het onderzoek deden 1619 leerlingen van het praktijkonderwijs en 904 leerlingen van cluster 4-onderwijs mee.

Digitale media naar onderwijstype (12 t/m 16 jaar)

Ongeveer een kwart van alle leerlingen in zowel het praktijkonderwijs (25%) als het cluster 4-onderwijs (26%) heeft problemen door het gebruik van sociale media.

Voor gamen zijn er verschillen tussen de onderwijstypen. Leerlingen in het cluster 4-onderwijs gamen vaker vier uur of meer op een gamedag dan leerlingen in het praktijkonderwijs (45% tegenover 33%).

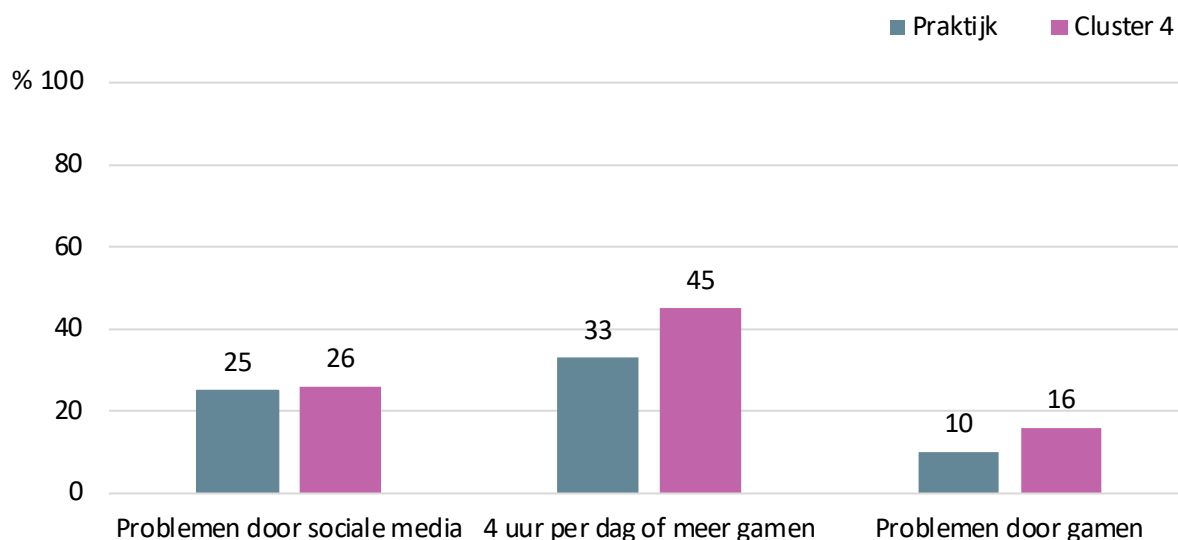
2 Met sociale media bedoelen we bijvoorbeeld Whatsapp, Snapchat, TikTok, Instagram, YouTube, Signal, Telegram, Facebook en Pinterest.

3 Met games bedoelen we alle spelletjes die je speelt op een telefoon, tablet/iPad, laptop, pc of spelcomputer (zoals Playstation, Wii, Xbox).

Ook rapporteren leerlingen in het cluster 4-onderwijs vaker problemen door gamen dan leerlingen in het praktijkonderwijs (16% tegenover 10%).

De percentages in het figuur zijn berekend over alle leerlingen.

Figuur. Digitale media in het praktijk- en cluster 4-onderwijs (%)¹

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Digitale media naar geslacht en leeftijd

Geslacht

In het praktijkonderwijs rapporteren meisjes vaker problemen door sociale media dan jongens (32% tegenover 19%). In het cluster 4-onderwijs is er geen significant verschil tussen jongens en meisjes.

In beide onderwijstypen gamen jongens vaker vier uur of meer op een gamedag dan meisjes. In het praktijkonderwijs gaat het om 44% van de jongens en 18% van de meisjes. In het cluster 4-onderwijs gaat het om 49% van de jongens en 30% van de meisjes.

Ook problemen door gamen komen in beide onderwijstypen vaker voor onder jongens. In het praktijkonderwijs rapporteert 14% van de jongens problemen door gamen en 6% van de meisjes. In het cluster 4-onderwijs gaat het om 19% van de jongens en 8% van de meisjes.

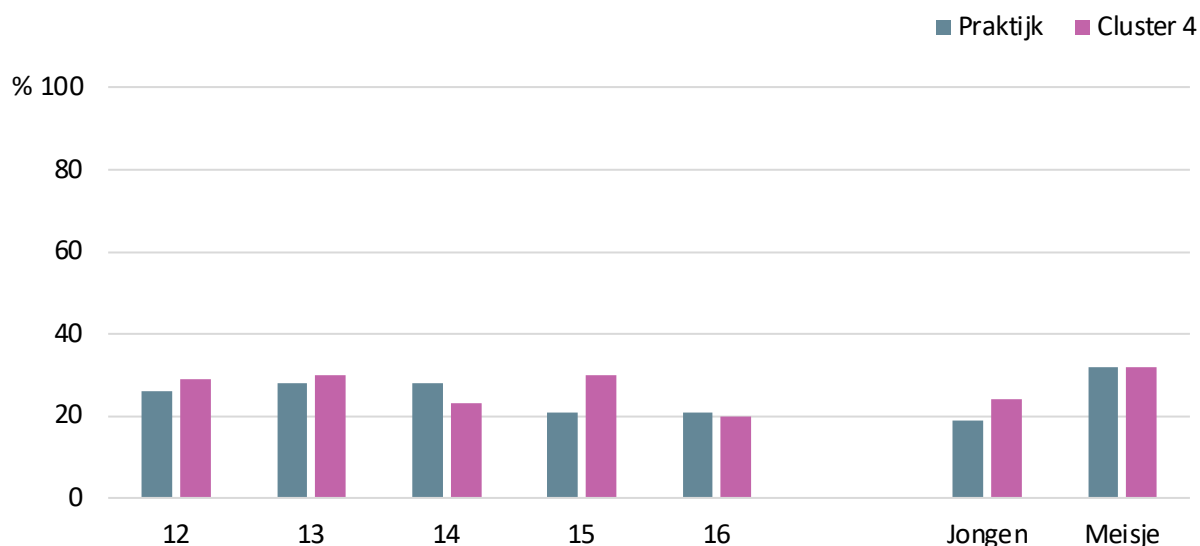
Leeftijd

In het praktijkonderwijs lijken problemen door sociale media onder 15- en 16-jarigen iets minder voor te komen dan onder 12-, 13- en 14-jarigen maar niet alle verschillen zijn significant. In het cluster 4-onderwijs is het percentage leerlingen met problemen door sociale media het laagst onder 16-jarigen maar de verschillen met andere leeftijden zijn niet significant.

Het percentage leerlingen dat 4 uur of meer per dag gamet op een gamedag lijkt af te nemen met de leeftijd. De verschillen tussen de leeftijden zijn in cluster 4 echter niet significant en in het praktijkonderwijs verschillen alleen de 13- en 15-jarigen significant.

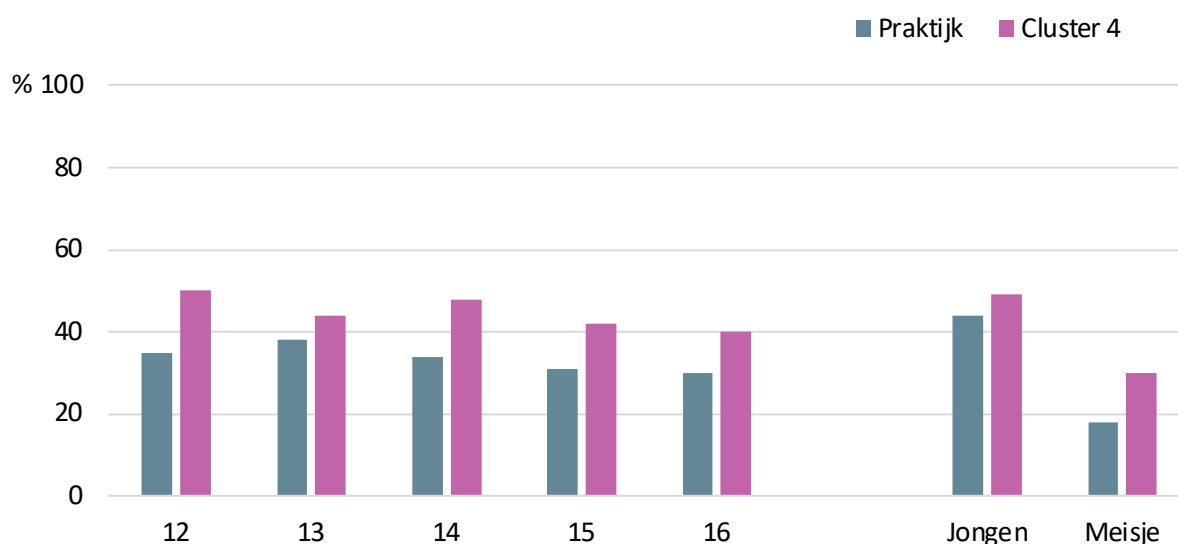
Ook problemen door gamen komen over het algemeen minder vaak voor naarmate leerlingen ouder zijn. Dit geldt voor zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs. Vooral in het praktijkonderwijs zijn de verschillen groot: van de 12-jarigen heeft 19% problemen door gamen vergeleken met 6% van de 16-jarigen. In cluster 4 gaat het om 26% van de 12-jarigen en 9% van de 16-jarigen.

Figuur. Problemen door sociale media in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar leeftijd en geslacht¹

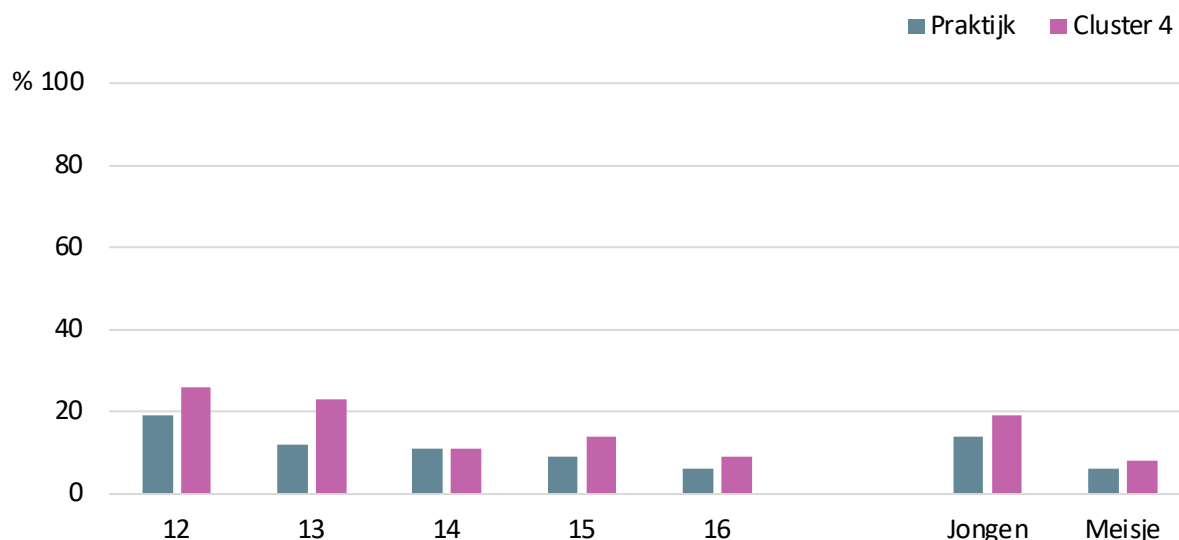
¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Figuur. 4 uur of meer per dag gamen in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar leeftijd en geslacht¹

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Figuur. Problemen door gamen in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar leeftijd en geslacht¹

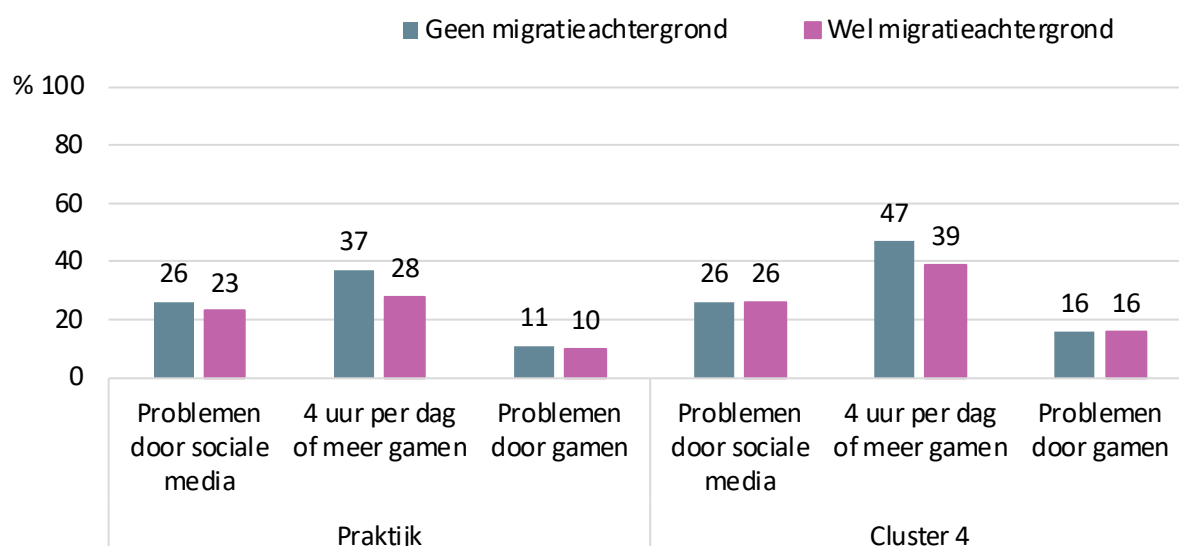
¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Digitale media naar herkomst

In beide onderwijstypen zijn er geen significante verschillen tussen leerlingen met en zonder migratieachtergrond in problemen door sociale media of problemen door gamen.

Alleen in het praktijkonderwijs is er een verschil in vier uur of meer gamen op een gamedag. Leerlingen zonder migratieachtergrond doen dit vaker dan leerlingen met een migratieachtergrond (37% tegenover 28%). In het cluster 4-onderwijs is er geen significant verschil.

Figuur. Digitale media in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar herkomst

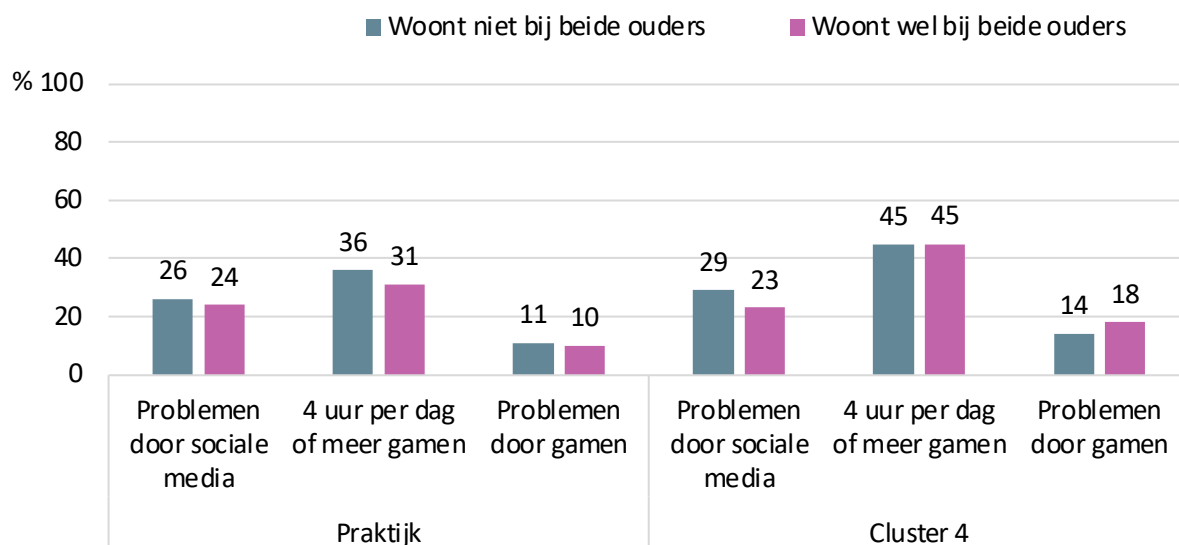

Digitale media naar gezinsvorm

Alleen in het praktijkonderwijs is er een verschil in vier uur of meer gamen op een gamedag. Leerlingen die niet bij beide ouders wonen, doen dit vaker dan leerlingen die wel bij beide ouders wonen (36% tegenover 31%).

In beide onderwijstypen zijn er geen significante verschillen naar gezinsvorm in problemen door sociale media of problemen door gamen.

Figuur. Digitale media in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar gezinsvorm

Gokken

In deze paragraaf worden de resultaten over gokken voor geld beschreven. Leerlingen is gevraagd of ze in de laatste 12 maanden een online sportweddenschap, fruitautomaat/slots, casinogame of ander online gokspel voor geld hebben gespeeld. Om de resultaten in perspectief te plaatsen wordt waar mogelijk een vergelijking gemaakt met gegevens van leerlingen uit het vmbo, havo en vwo. We vergelijken gokken in de totale groep, en naar leeftijd en geslacht. De gegevens over vmbo/havo/vwo zijn afkomstig uit het HBSC-onderzoek (2025). Dit onderzoek is op een vergelijkbare wijze uitgevoerd als het EXPLORE-onderzoek.

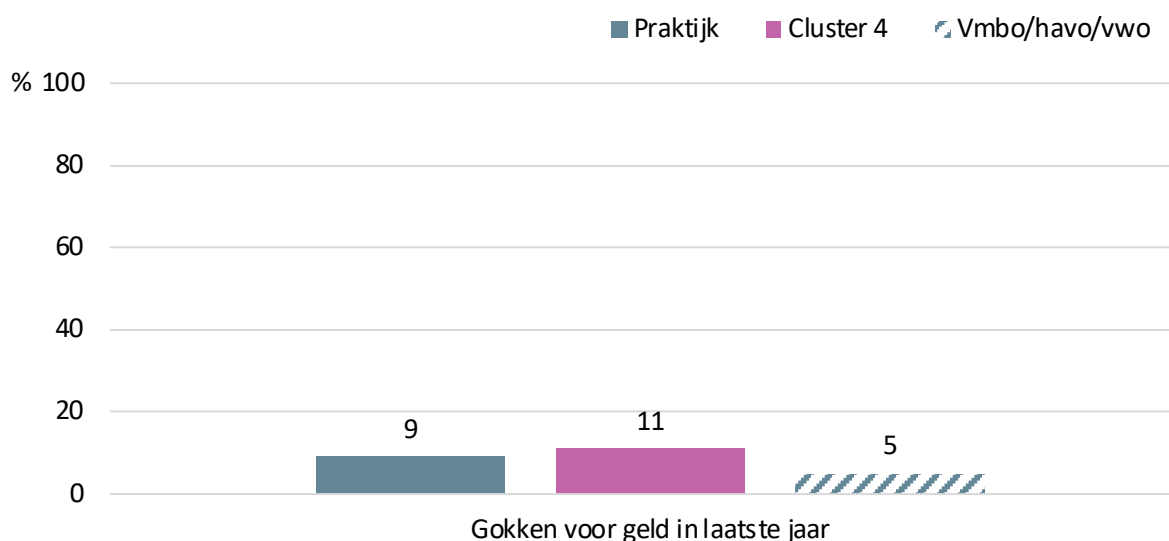
Aan het EXPLORE-onderzoek deden 1.619 leerlingen van het praktijkonderwijs en 904 leerlingen van cluster 4-onderwijs mee (12 t/m 16 jaar). De HBSC-cijfers over vmbo, havo en vwo zijn gebaseerd op 5.103 leerlingen van 12 t/m 16 jaar.

Gokken naar onderwijstype (12 t/m 16 jaar)

Leerlingen in het praktijkonderwijs (9%) en het cluster 4-onderwijs (11%) verschillen niet significant van elkaar in het aandeel dat in het afgelopen jaar voor geld heeft gegokt.

Wel hebben in zowel het praktijkonderwijs als het cluster 4-onderwijs meer leerlingen voor geld gegokt dan leerlingen in het vmbo, havo en vwo (5%).

Figuur. Gokken voor geld in het laatste jaar in het praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo, havo en vwo (%)¹

Gokken naar leeftijd en geslacht

Geslacht

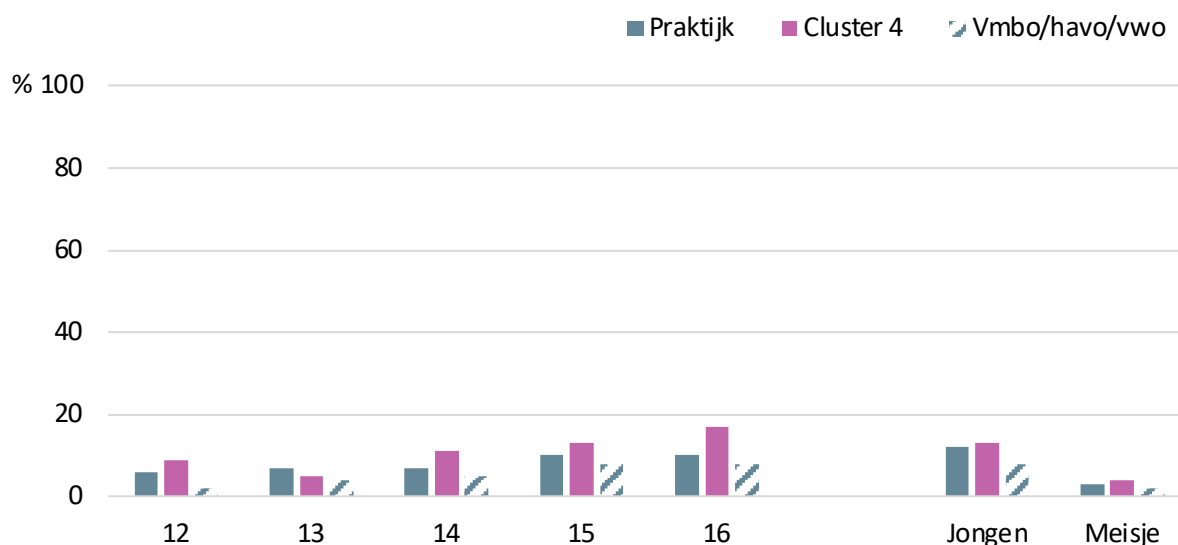
In alle drie de onderwijstypen gokken jongens vaker voor geld dan meisjes. In het praktijkonderwijs heeft 13% van de jongens in het afgelopen jaar voor geld gegokt, tegenover 3% van de meisjes. In het cluster 4-onderwijs gaat het om 13% van de jongens en 4% van de meisjes. Ook onder leerlingen van het vmbo, havo en vwo gokken jongens vaker voor geld dan meisjes (8% tegenover 2%).

Leeftijd

In zowel het praktijkonderwijs- als cluster 4-onderwijs lijkt het percentage leerlingen dat in het afgelopen jaar voor geld heeft gegokt geleidelijk toe te nemen met de leeftijd. Er is in het praktijkonderwijs alleen sprake van een significant verschil tussen 12- en 16-jarigen. In het cluster 4-onderwijs verschillen 12- en 16-jarigen significant van elkaar. Daarnaast verschillen 13-jarigen significant van 14-, 15- en 16-jarigen.

Onder leerlingen van het vmbo, havo en vwo neemt het percentage leerlingen dat in het afgelopen jaar voor geld heeft gegokt tot 15 jaar geleidelijk toe met de leeftijd. Maar niet alle verschillen zijn significant.

Figuur. Gokken voor geld in het laatste jaar in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar leeftijd en geslacht¹

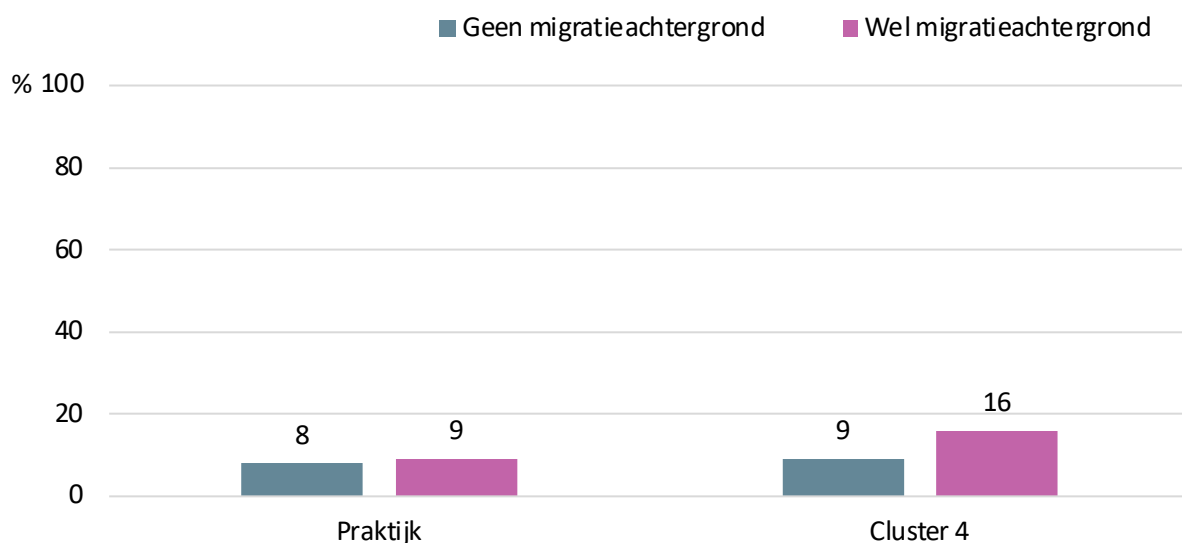
¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages en 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Gokken naar herkomst

In het cluster 4-onderwijs hebben leerlingen met een migratieachtergrond vaker voor geld gegokt in het afgelopen jaar dan leerlingen zonder migratieachtergrond (16% tegenover 9%).

In het praktijkonderwijs is er geen significant verschil tussen leerlingen met en zonder migratieachtergrond.

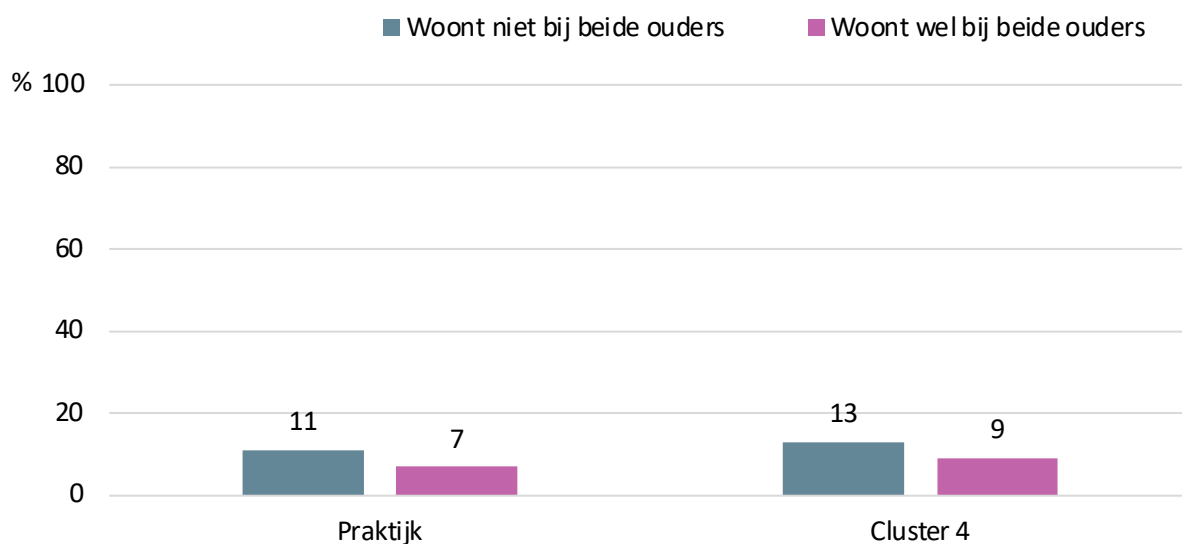
Figuur. Gokken voor geld in het laatste jaar in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar herkomst

Gokken naar gezinsvorm

In het praktijkonderwijs hebben leerlingen die niet bij beide ouders wonen vaker voor geld gegokt in het afgelopen jaar dan leerlingen die wel bij beide ouders wonen (11% tegenover 7%). In het cluster 4-onderwijs is er geen significant verschil naar gezinsvorm.

Figuur. Gokken voor geld in het laatste jaar in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar gezinsvorm

Welke online gokspellen spelen jongeren?

Bijna één op de vijftien leerlingen (7%) heeft in het afgelopen jaar voor geld deelgenomen aan een online sportweddenschap. Dit is daarmee het populairste type online gokspel, gevolgd door online casinogames (4%) en online fruitautomaten/slots (4%). Voor andere online gokspellen ligt dit aandeel lager: 2% van de leerlingen speelde hiervoor in het afgelopen jaar voor geld⁴.

Voor alle typen online gokspellen geldt dat jongens vaker voor geld spelen dan meisjes. Zo hebben jongens ruim vier keer zo vaak voor geld deelgenomen aan een online sportweddenschap als meisjes (9% tegenover 2%).

Ook bij online casinogames en online fruitautomaten/slots is het verschil tussen jongens en meisjes duidelijk. Van de jongens speelde 6% en 5% deze spellen voor geld, tegenover 2% en 1% van de meisjes.

Tabel. Spelen van online gokspellen voor geld naar geslacht (%)

	Jongens	Meisjes	Totaal
Online sportweddenschap	9	2	7
Online fruitautomaat/slots	5	1	4
Online casinogames	6	2	4
Ander online gokspel	3	1	2

4 Bij de categorie *ander online gokspel* is enige voorzichtigheid bij de interpretatie nodig. Veel open antwoorden hebben betrekking op gokelementen binnen videogames, zoals lootboxes, skins, in-game valuta of casino-achtige spelvormen. Daarnaast is uit de antwoorden niet altijd duidelijk om welk type gokspel het precies gaat of dat met echt of virtueel geld is gespeeld. Deze antwoorden konden daarom niet altijd eenduidig worden ingedeeld in één van de vooraf onderscheiden gokcategorieën en zijn in die gevallen onder *ander online gokspel* gebleven.

Welzijn

In deze paragraaf worden de resultaten over welzijn beschreven. Hierbij wordt gekeken naar levenstevredenheid, eenzaamheid, druk door schoolwerk en emotionele problemen.

Levenstevredenheid is gemeten door leerlingen te vragen hoe zij zich voelen over hun leven. Ze konden een cijfer geven van 0 tot 10, waarbij 0 staat voor *het slechtste leven dat ik me kan voorstellen* en 10 voor *het beste leven dat ik me kan voorstellen* (Cantril, 1965).

Eenzaamheid is gemeten door leerlingen te vragen hoe vaak ze zich eenzaam hebben gevoeld in de laatste 12 maanden (nooit, bijna nooit, soms, meestal en altijd). Leerlingen die meestal of altijd hebben geantwoord zijn gecategoriseerd als 'eenzaam in de laatste 12 maanden'.

Druk door schoolwerk is gemeten door leerlingen te vragen hoeveel stress ze hebben door hun schoolwerk (helemaal niet, een beetje, best veel, veel). Leerlingen die best veel of veel hebben geantwoord zijn gecategoriseerd als 'druk door schoolwerk'.

Emotionele problemen zijn gemeten met de emotionele-problemen-schaal van de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), die bestaat uit vijf vragen. Leerlingen konden per vraag antwoorden met 'niet waar', 'een beetje waar' of 'zeker waar'. Op basis van de antwoorden is een totaalscore berekend. Leerlingen met een score van 5 of hoger zijn voor de analyses ingedeeld als leerlingen met emotionele problemen.

Om de resultaten in perspectief te plaatsen wordt waar mogelijk een vergelijking gemaakt met gegevens over vmbo/havo/vwo. Deze gegevens zijn afkomstig uit ander onderzoek (HBSC 2025). Voor het vergelijken van de trends zijn voor 2019 de cijfers van het Peilstationsonderzoek gebruikt. Beide onderzoeken zijn op een vergelijkbare wijze uitgevoerd als het EXPLORE-onderzoek en alleen als dezelfde vraagstelling is gebruikt worden resultaten vergeleken.

Aan het EXPLORE-onderzoek deden 1.619 leerlingen van het praktijkonderwijs en 904 leerlingen van cluster 4-onderwijs mee (12 t/m 16 jaar). De HBSC-cijfers over vmbo, havo en vwo zijn gebaseerd op 5.103 leerlingen van 12 t/m 16 jaar.

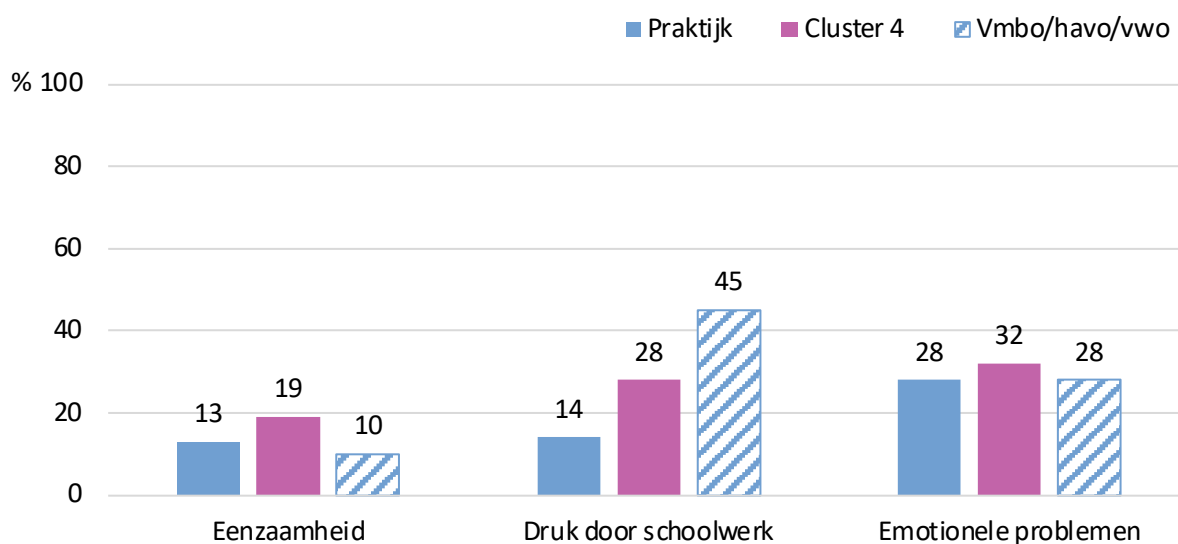
Welzijn naar onderwijstype (12 t/m 16 jaar)

Leerlingen in praktijkonderwijs geven hun leven een hoger cijfer dan leerlingen in het cluster 4-onderwijs (7,5 vergeleken met 6,9). Leerlingen van vmbo, havo, vwo geven hun leven gemiddeld een 7,3 en scoren daarmee hoger dan het cluster 4-leerlingen maar iets lager dan leerlingen in het praktijkonderwijs.

In het cluster 4-onderwijs voelen meer leerlingen zich eenzaam dan in het praktijkonderwijs (19% tegenover 13%). Onder leerlingen van vmbo, havo en vwo komt eenzaamheid het minst vaak voor (10%).

Druk door schoolwerk wordt het vaakst ervaren door leerlingen van vmbo, havo en vwo (45%), gevolgd door leerlingen in het cluster 4-onderwijs (28%) en het praktijkonderwijs (14%). Voor emotionele problemen zijn er geen verschillen tussen leerlingen in het praktijk- en cluster 4-onderwijs. Ook vergeleken met vmbo, havo en vwo zijn er geen verschillen.

Figuur. Welzijn in het praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo, havo en vwo¹

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Vergelijking met eerdere jaren

In het praktijkonderwijs zijn leerlingen in 2025 gemiddeld minder tevreden met hun leven dan leerlingen in 2019 (7,5 vergeleken met 8,2). Daarnaast ervaren in 2025 meer leerlingen in het praktijkonderwijs druk door schoolwerk dan in 2019. Het percentage leerlingen dat (best) veel druk door schoolwerk ervaart nam toe van 8% in 2019 naar 14% in 2025.

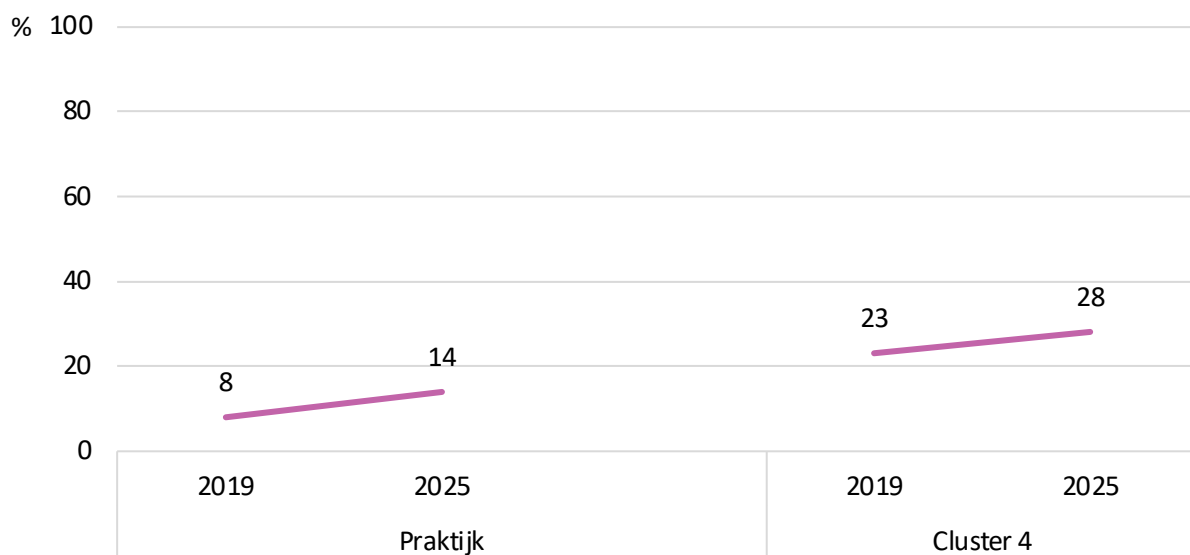
In het cluster 4-onderwijs zijn tussen 2019 en 2025 geen significante verschillen gevonden in de gemiddelde levenstevredenheid (7,1 vergeleken met 6,9) of het aandeel leerlingen dat (best) veel druk door schoolwerk ervaart.

Onder leerlingen van het vmbo, havo en vwo is het aandeel dat (best) veel druk door schoolwerk ervaart toegenomen. In 2019 ging het om 33% van de leerlingen en in 2025 om 45%.

Levenstevredenheid is tussen 2019 (7,5) en 2025 (7,3) iets afgenomen onder leerlingen van het vmbo, havo en vwo.

Voor eenzaamheid en emotionele problemen kan geen vergelijking met eerdere jaren worden gemaakt omdat deze onderwerpen in 2025 voor het eerst zijn opgenomen in de vragenlijst.

Figuur. Schooldruk in het praktijkonderwijs en cluster 4- onderwijs naar onderzoeksjaar

Welzijn naar leeftijd en geslacht

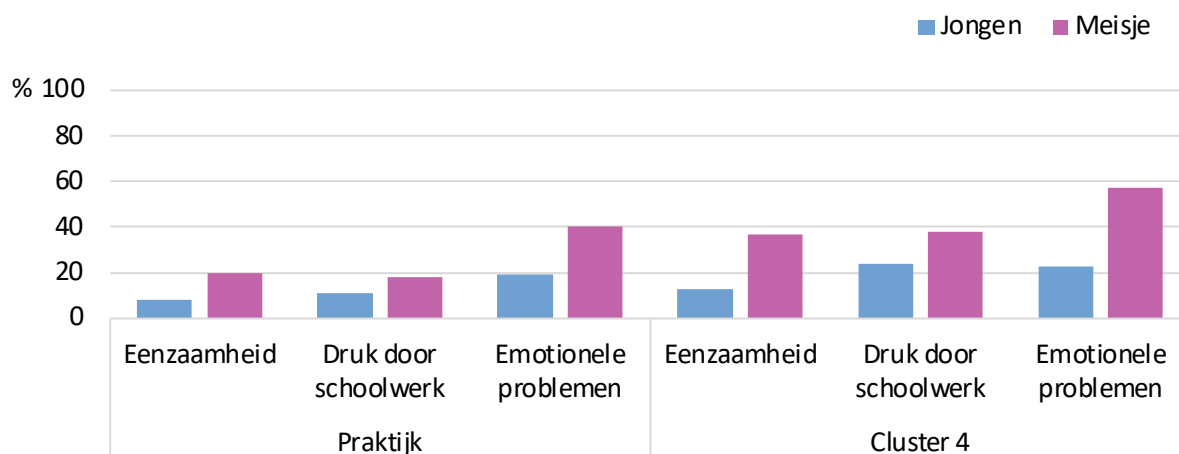
Geslacht

In zowel het praktijkonderwijs als het cluster 4-onderwijs zijn meisjes gemiddeld minder tevreden met hun leven dan jongens. In het praktijkonderwijs is de gemiddelde levenstevredenheid 7,0 onder meisjes en 7,8 onder jongens. In het cluster 4-onderwijs gaat het om een score van 6,0 onder meisjes en 7,3 onder jongens.

Daarnaast voelen meisjes zich vaker eenzaam, ervaren zij vaker druk door schoolwerk en hebben zij vaker emotionele problemen. Zo rapporteert in het praktijkonderwijs 40% van de meisjes emotionele problemen, tegenover 19% van de jongens. In het cluster 4-onderwijs rapporteert 57% van de meisjes en 23% van de jongens emotionele problemen.

Net als in praktijk- en cluster 4-onderwijs rapporteren in het vmbo, havo, vwo meisjes een lagere levenstevredenheid dan jongens en rapporteren meer meisjes dan jongens eenzaamheid, druk door schoolwerk en emotionele problemen.

Figuur. Welzijn in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar geslacht¹

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages per leeftijdsgroep en vmbo/havo/vwo.

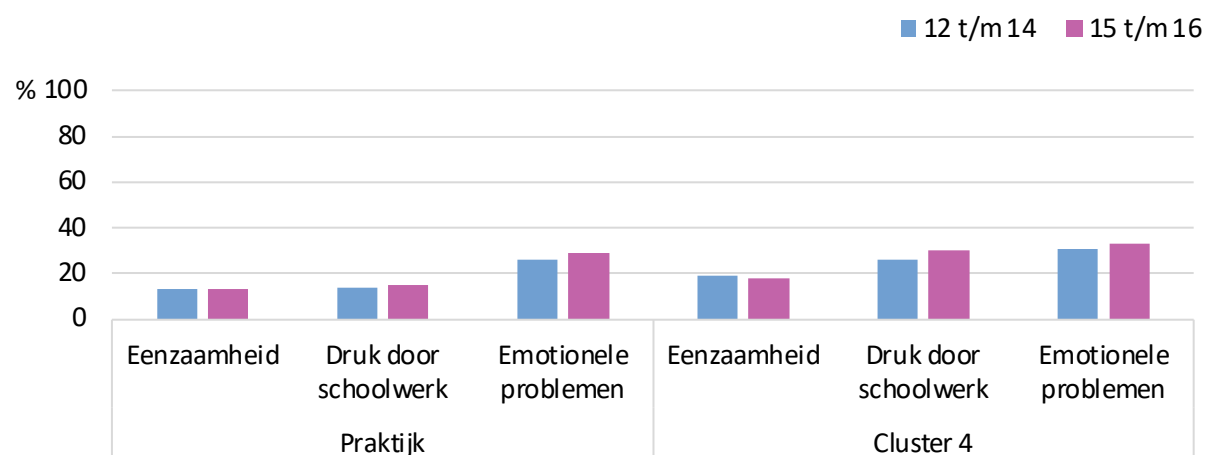
Leeftijd

In het cluster 4-onderwijs zijn leerlingen van 15 en 16 jaar minder tevreden met hun leven dan leerlingen van 12 tot en met 14 jaar (6,7 vergeleken met 7,1). Voor eenzaamheid, druk door schoolwerk en emotionele problemen zijn er geen verschillen tussen jongere en oudere leerlingen.

In het praktijkonderwijs zijn er geen verschillen tussen leerlingen van 12 t/m 14 jaar en leerlingen van 15 en 16 jaar in levenstevredenheid, eenzaamheid, druk door schoolwerk of emotionele problemen.

Onder leerlingen in het vmbo, havo, vwo zien we wel leeftijdsverschillen: leerlingen van 15 en 16 jaar hebben een lagere score voor levenstevredenheid dan 12- t/m 14-jarigen (7,0 vergeleken met 7,4). Ook rapporteren leerlingen van 15 en 16 jaar vaker eenzaamheid (13% tegenover 9%) en druk door schoolwerk (50% tegenover 41%) dan leerlingen van 12 tot en met 14 jaar. Voor emotionele problemen is er geen significant verschil tussen de leeftijdsgroepen.

Figuur. Welzijn in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar leeftijd¹

¹ Zie [hier](#) voor de tabel met percentages per leeftijdsgroep en vmbo/havo/vwo.

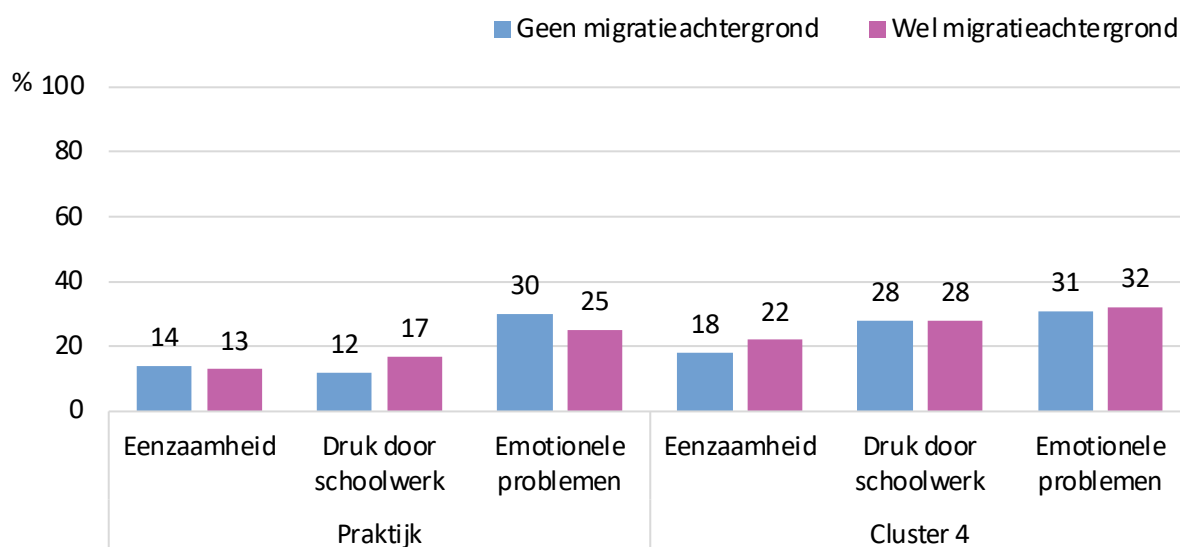
Welzijn naar herkomst

In zowel het praktijkonderwijs als het cluster 4-onderwijs zijn er geen verschillen tussen leerlingen met en zonder migratieachtergrond in levenstevredenheid (praktijkonderwijs: 7,4 geen migratieachtergrond en 7,6 wel migratieachtergrond; cluster 4-onderwijs: 7,0 geen migratieachtergrond en 6,9 wel een migratieachtergrond). Ook in eenzaamheid en emotionele problemen zijn er geen verschillen in zowel praktijk- als cluster 4-onderwijs.

Voor druk door schoolwerk is alleen in het praktijkonderwijs een verschil zichtbaar. Leerlingen met een migratieachtergrond ervaren vaker druk door schoolwerk dan leerlingen zonder migratieachtergrond (17% tegenover 12%).

In het cluster 4-onderwijs zijn er geen verschillen tussen leerlingen met en zonder migratieachtergrond in de ervaren druk door schoolwerk.

Figuur. Welzijn in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar herkomst

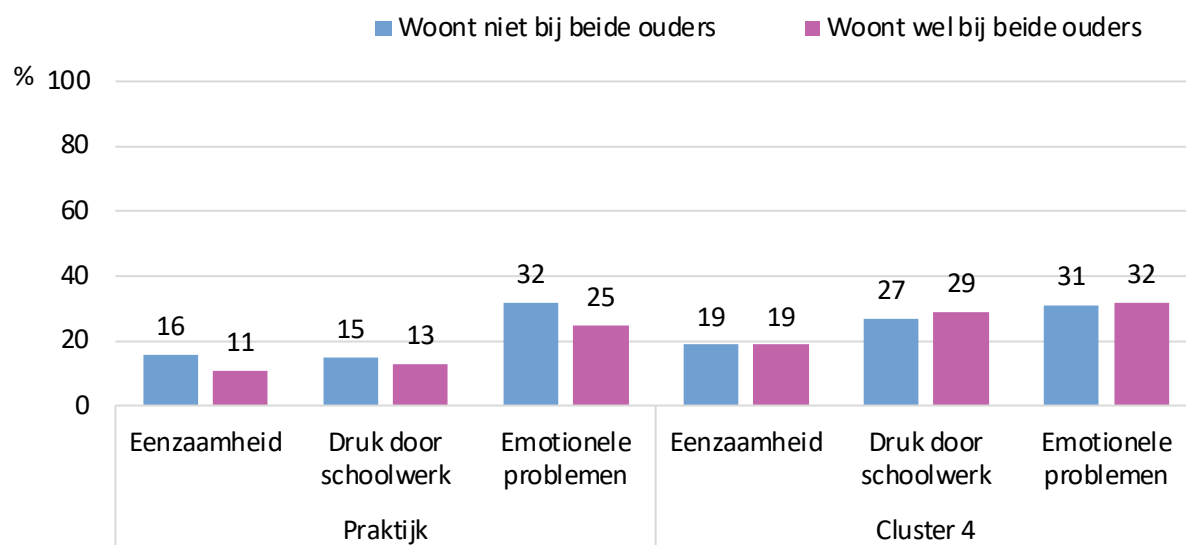

Welzijn naar gezinsvorm

In het praktijkonderwijs zijn leerlingen die niet bij beide ouders wonen minder tevreden met hun leven dan leerlingen die wel bij beide ouders wonen (7,2 vergeleken met 7,7). Ook voelen zij zich vaker eenzaam en rapporteren zij vaker emotionele problemen. Zo rapporteert 32% van de leerlingen die niet bij beide ouders wonen emotionele problemen, tegenover 25% van de leerlingen die wel bij beide ouders wonen. Voor druk door schoolwerk zijn er geen verschillen naar gezinsvorm.

In het cluster 4-onderwijs zijn net als in het praktijkonderwijs leerlingen die bij beide ouders wonen gemiddeld meer tevreden over hun leven dan leerlingen die niet bij beide ouders wonen (7,2 vergeleken met 6,7). Er zijn in cluster 4-onderwijs geen verschillen tussen leerlingen die wel en niet bij beide ouders wonen in eenzaamheid, druk door schoolwerk of emotionele problemen.

Figuur. Welzijn in het praktijk- en cluster 4-onderwijs naar gezinsvorm

A photograph of a male teacher with curly brown hair and a beard, wearing a white shirt and a blue lanyard, pointing at a document. A male student with dark curly hair, wearing a green t-shirt, is looking at the document with a focused expression. They are in a classroom setting with large windows in the background.

Onderzoek onder schoolmedewerkers

Methode

Vragenlijstonderzoek

De vragenlijst is digitaal afgenomen met LimeSurvey. De gegevens zijn geëxporteerd en met SPSS geanalyseerd. Met beschrijvende analyses zijn per vraag frequenties en percentages berekend.

Aan het vragenlijstonderzoek namen 66 schoolmedewerkers van 66 verschillende scholen deel: één medewerker per school. Van de respondenten werkte 41% als zorgcoördinator en vervulde 38% een leidinggevende functie binnen de school. Daarnaast was 12% werkzaam als gedragswetenschapper of orthopedagoog en had 9% een andere ondersteunende functie.

Van de 66 deelnemende scholen bood 52% praktijkonderwijs aan ($n=34$) en 47% cluster 4-onderwijs ($n=31$). Eén school (2%) bood zowel praktijkonderwijs als cluster 4-onderwijs aan.

Interviews

Ter verdieping en duiding van de vragenlijstresultaten zijn in 2025 en 2026 individuele interviews met tien schoolmedewerkers uitgevoerd. Aan het einde van de online vragenlijst konden deelnemers aangeven of zij benaderd mochten worden voor een interview. Geïnteresseerde deelnemers konden hiervoor hun e-mailadres achterlaten.

Uit de deelnemers die hiervoor toestemming hadden gegeven, zijn doelgericht deelnemers geselecteerd. Daarbij is gestreefd naar variatie tussen scholen die volgens de vragenlijst al relatief veel aan middelenpreventie deden en scholen waar dit minder het geval was. Daarnaast is gestreefd naar een evenwichtige verdeling tussen het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs. Uiteindelijk waren vijf geïnterviewde schoolmedewerkers werkzaam in het praktijkonderwijs en vijf in het cluster 4-onderwijs. De deelnemers ontvingen als vergoeding voor hun deelname een cadeaubon ter waarde van €25.

De interviews vonden online plaats via Microsoft Teams, zijn met toestemming van de deelnemers opgenomen en vervolgens getranscribeerd. De transcripten zijn met MAXQDA gericht kwalitatief geanalyseerd. Er is geen volledige thematische analyse uitgevoerd, omdat de interviews vooral zijn gebruikt om de resultaten uit de vragenlijst nader te duiden en te verdiepen. De analyse had een gericht en verkennend karakter en was gebaseerd op vooraf bepaalde onderwerpen uit de vragenlijst en de interviewleidraad. De kwalitatieve bevindingen geven aanvullende context bij de kwantitatieve resultaten, maar bieden geen volledig overzicht van alle mogelijke thema's. Mogelijk zijn daardoor aanvullende perspectieven of thema's niet in de rapportage opgenomen.

Vanwege het beperkte aantal interviews zijn de bevindingen bovendien niet bedoeld om uitspraken te doen over hoe vaak bepaalde ervaringen of werkwijzen voorkomen binnen het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs in het algemeen.

Tot slot zijn de leerling- en schoolgegevens niet op schoolniveau aan elkaar gekoppeld. Het onderzoek laat daardoor niet zien of beleid, educatie of andere onderdelen van de schoolaanpak samenhangen met het middelengebruik of welzijn van leerlingen.

Beleid rondom middelengebruik

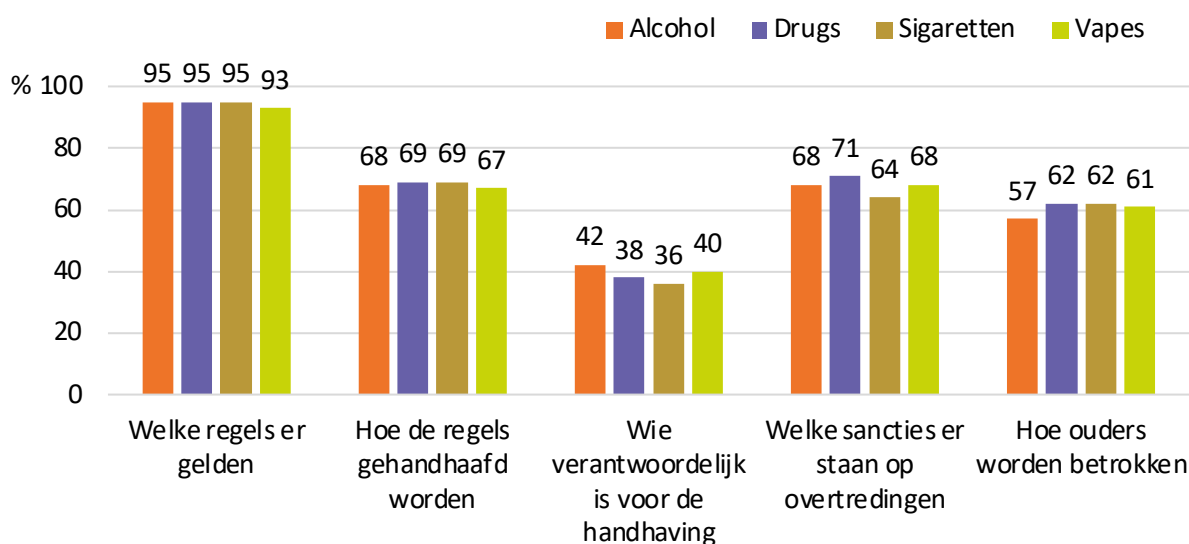
Aanwezigheid van beleid

Volgens de respondenten van de vragenlijst hadden vrijwel alle scholen beleid over het gebruik van sigaretten, vapes, alcohol en drugs. Voor sigaretten, alcohol en drugs gaf telkens 96% van de respondenten aan dat hun school beleid had; 3% gaf aan dat de school hiermee bezig was en 2% dat er geen beleid was. Voor vapes rapporteerde 94% dat hun school beleid had, 5% dat de school hiermee bezig was en 2% dat er geen beleid was.

Inhoud van het middelenbeleid

De inhoud van het middelenbeleid was voor de vier middelen grotendeels vergelijkbaar. Volgens de respondenten waren in vrijwel alle beleidsdocumenten de geldende regels opgenomen. Ook de wijze waarop deze regels worden gehandhaafd en de sancties bij overtredingen waren in ongeveer twee derde van de beleidsdocumenten beschreven. Verantwoordelijkheden voor de handhaving en de wijze waarop ouders worden betrokken, waren minder vaak expliciet vastgelegd.

Figuur. Onderdelen die volgens respondenten waren opgenomen in het middelenbeleid

De interviews illustreren dat de aanwezigheid van beleid niet altijd betekent dat dit beleid volledig is uitgewerkt of eenduidig wordt toegepast. Zo beschreef een respondent dat er algemene schoolregels en een bovenschools convenant waren, maar dat een concrete uitwerking van het middelenbeleid op locatieniveau nog ontbrak. Ook werden situaties beschreven waarin de

dagelijkse praktijk afweek van de formele regels. Zo werd in een interview genoemd dat roken en vaperen op een plek buiten het schoolterrein in zekere mate werd gedoogd, omdat een eerdere aanpak tot overlast in de buurt en minder toezicht had geleid.

“We doen al heel veel. Maar hebben we het structureel weggezet? Hebben we het goed beschreven? Daar mis ik nog een stuk.”

Uitvoering van het middelenbeleid

Op de meeste scholen waren volgens de respondenten alle medewerkers gezamenlijk verantwoordelijk voor de handhaving van het middelenbeleid (91%). Daarnaast werd op 26% van de scholen gewerkt met specifiek aangewezen medewerkers. Een externe partij werd slechts incidenteel genoemd (5%). Respondenten konden meerdere antwoorden selecteren.

De interviews illustreren hoe deze gezamenlijke verantwoordelijkheid er in de praktijk uit kan zien. Respondenten beschreven onder meer dat medewerkers leerlingen aanspreken op overtredingen, toezicht houden en signalen onderling delen. Op sommige scholen waren hiervoor vaste overlegmomenten of dagelijkse briefings en debriefings. Het goed kennen van leerlingen, een goede relatie met hen en de nabijheid van medewerkers werden daarbij genoemd als factoren die het toezicht en de handhaving kunnen ondersteunen.

“Dit doen we echt samen en daar hebben we een gedeelde verantwoordelijkheid in.”

De geïnterviewde respondenten beschreven verschillende manieren waarop scholen reageren op overtredingen van het middelenbeleid. Genoemde voorbeelden waren het direct aanspreken van leerlingen, het in beslag nemen van middelen, het informeren van ouders, een leerling naar huis sturen, een herstelgesprek voeren en zo nodig opschalen naar zorg of hulpverlening. De gekozen reactie was volgens respondenten afhankelijk van onder meer de ernst en herhaling van het gedrag, de omstandigheden van de leerling en de thuissituatie. Ook beschreven respondenten dat handhaving buiten het schoolterrein lastiger is, doordat de school daar minder toezicht en formele handelingsmogelijkheden heeft.

Volgens de respondenten van de vragenlijst werden de regels op de meeste scholen vaak of vrijwel altijd nageleefd. Meer dan de helft (55%) gaf aan dat de regels vrijwel altijd werden nageleefd en 40% dat dit vaak het geval was. Slechts 5% rapporteerde dat de regels soms werden nageleefd. Geen van de respondenten gaf aan dat de regels (vrijwel) nooit werden nageleefd. Deze resultaten betreffen de inschatting van de respondent en geven niet noodzakelijk een volledig beeld van de feitelijke naleving in de dagelijkse schoolpraktijk.

Educatie over middelengebruik

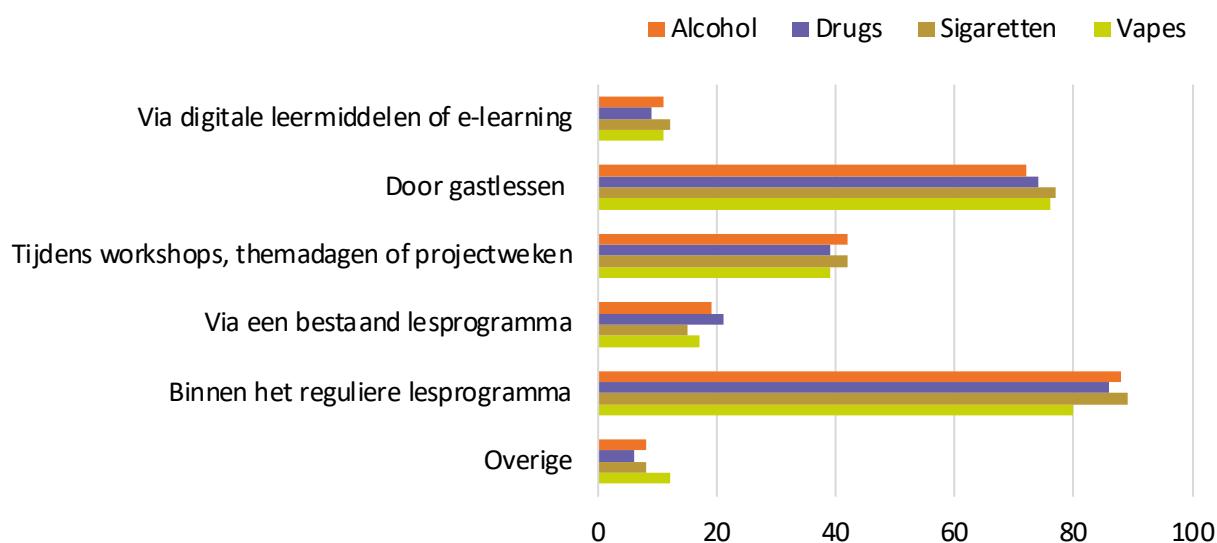
Beschikbaarheid van educatie

Volgens de respondenten van de vragenlijst bood de meerderheid van de scholen educatie aan over sigaretten (79%), vapes (83%), alcohol (86%) en drugs (86%).

Manieren waarop educatie werd aangeboden

Volgens de respondenten werd educatie over sigaretten, alcohol, drugs en vapes het vaakst aangeboden via reguliere lessen, gevolgd door gastlessen. Ongeveer een derde van de scholen organiseerde workshops of themadagen. Bestaande lesprogramma's zoals Helder op School werden het minst vaak genoemd.

Figuur. Manieren waarop volgens respondenten educatie werd aangeboden

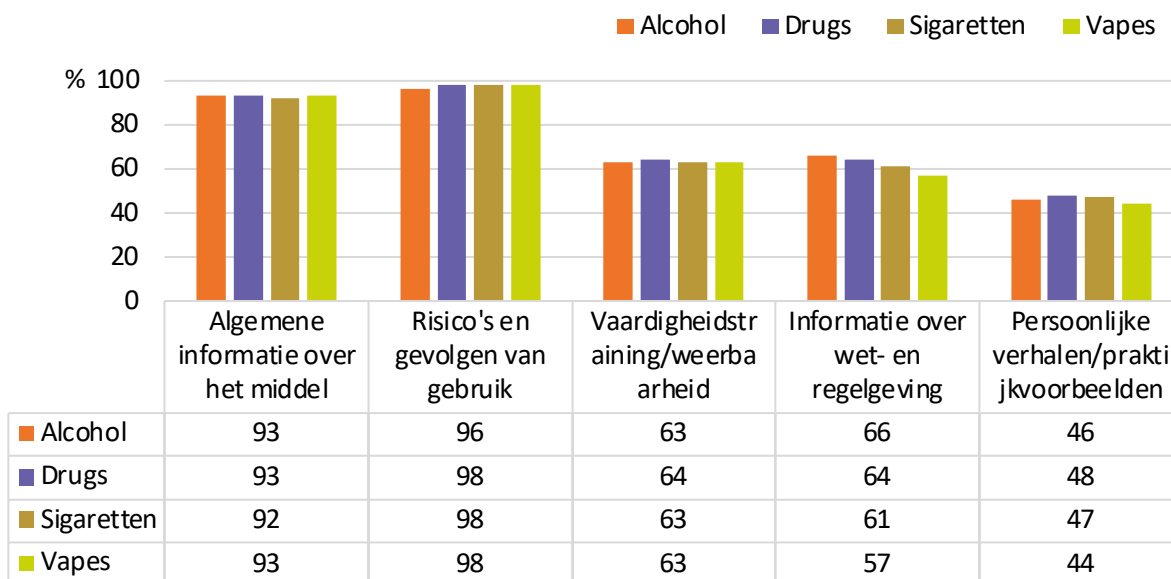

De interviews illustreren hoe middeleneducatie in het bestaande onderwijs wordt ingepast. Respondenten noemden onder meer burgerschap, biologie, leefstijl, verzorging en mentorlessen. Niet alle geïnterviewde scholen werkten daarbij met een vast lesprogramma. Ook werd een flexibelere werkwijze beschreven, waarbij voorlichting werd georganiseerd naar aanleiding van actuele ontwikkelingen of signalen binnen de school. Scholen maakten daarbij gebruik van materiaal van verschillende aanbieders en van gastlessen door bijvoorbeeld verslavingszorg, jongerenwerk of ervaringsdeskundigen.

Onderwerpen binnen de educatie

Binnen de educatie besteedden scholen volgens de respondenten van de vragenlijst vooral aandacht aan de risico's en gezondheidsgevolgen van middelengebruik en aan algemene informatie over de verschillende middelen. Daarnaast kwamen vaardigheidstraining en weerbaarheid, zoals het leren aangeven van grenzen of het leren 'nee' zeggen, regelmatig aan bod. Ook werd aandacht besteed aan wet- en regelgeving. Persoonlijke verhalen en praktijkvoorbeelden werden minder vaak gebruikt.

Figuur. Onderwerpen die volgens respondenten binnen de educatie aan bod komen

De interviews illustreren dat middeleneducatie volgens respondenten niet uitsluitend moet bestaan uit het overdragen van kennis over middelen en gezondheidsrisico's. Verschillende respondenten beschreven dat in lessen ook aandacht werd besteed aan groepsdruk, weerbaarheid, het maken van keuzes en de achterliggende redenen voor middelengebruik. Daarbij werd het belangrijk gevonden om met leerlingen in gesprek te gaan en niet uitsluitend afschrikwekkende informatie te geven. Op verschillende scholen werden deze onderwerpen breder ingebed in lessen over gezondheid, burgerschap en sociaal-emotionele ontwikkeling.

"Dat je niet continu dat horrorverhaal neerzet, maar juist zegt: keuzes maken, waarom zou je het doen en wat zit daarachter?"

Aansluiting bij leerlingen

Ongeveer de helft van de respondenten van de vragenlijst (52%) beoordeelde de aansluiting van het huidige educatieaanbod bij de leerlingen op hun school als goed of heel goed. Daarnaast beoordeelde 39% de aansluiting als redelijk en 9% als slecht of heel slecht. Bij de interpretatie is relevant dat respondenten mogelijk verschillend hebben opgevat wat met het 'huidige educatieaanbod' werd bedoeld. Sommigen hebben bij hun beoordeling mogelijk gedacht aan het aanbod dat hun eigen school inzet, terwijl anderen mogelijk het bredere beschikbare aanbod in gedachten hadden.

De interviews geven inzicht in factoren die van belang kunnen zijn voor de aansluiting van middeleneducatie bij leerlingen in het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs. In meerdere interviews werd beschreven dat bestaand lesmateriaal niet altijd goed aansluit bij de doelgroep. Respondenten wezen daarbij onder meer op het cognitieve niveau en de complexe problematiek van leerlingen en op hun gevoeligheid voor groepsdruk en beïnvloeding. In één interview werd concreet beschreven dat lesmateriaal daarom werd vereenvoudigd, opgeknipt en herhaald. Ook een beperkt reflectievermogen en moeite met het overzien van gevolgen werden als relevante aandachtspunten genoemd.

"Eigenlijk moeten wij al zoveel methodes aanpassen aan onze doelgroep, omdat heel veel geschreven is op de middenmoot. Bij ons moeten we de lesstof uit elkaar trekken, herhalen en het nog kleiner maken."

Signalering en zorg

Zorgprotocol

Volgens de respondenten van de vragenlijst verschilde de aanwezigheid van een zorgprotocol of richtlijn voor signalen of vermoedens van middelengebruik per middel. Voor alcohol en drugs gaf ongeveer de helft aan dat hun school hierover beschikte (respectievelijk 55% en 52%). Voor sigaretten en vapes was dit aandeel lager (respectievelijk 42% en 38%).

De interviews nuanceren wat het al dan niet aanwezig zijn van een formeel zorgprotocol in de praktijk betekent. Respondenten beschreven herkenbare stappen, zoals het delen en bespreken van signalen, een gesprek met de leerling en het waar nodig betrekken van ouders, het zorgteam of externe professionals. Deze werkwijzen waren niet altijd in een afzonderlijk protocol voor middelengebruik vastgelegd. Tegelijkertijd benadrukten respondenten dat de precieze opvolging afhankelijk is van de leerling, het middel, de ernst van het signaal en de situatie. Een vaste werkwijze en ruimte voor maatwerk hoeven daarmee in de praktijk niet tegenover elkaar te staan.

"We doen heel veel op gevoel en op maatwerk. Ik vind dat je het ook niet helemaal weg kunt zetten in vaste stappen."

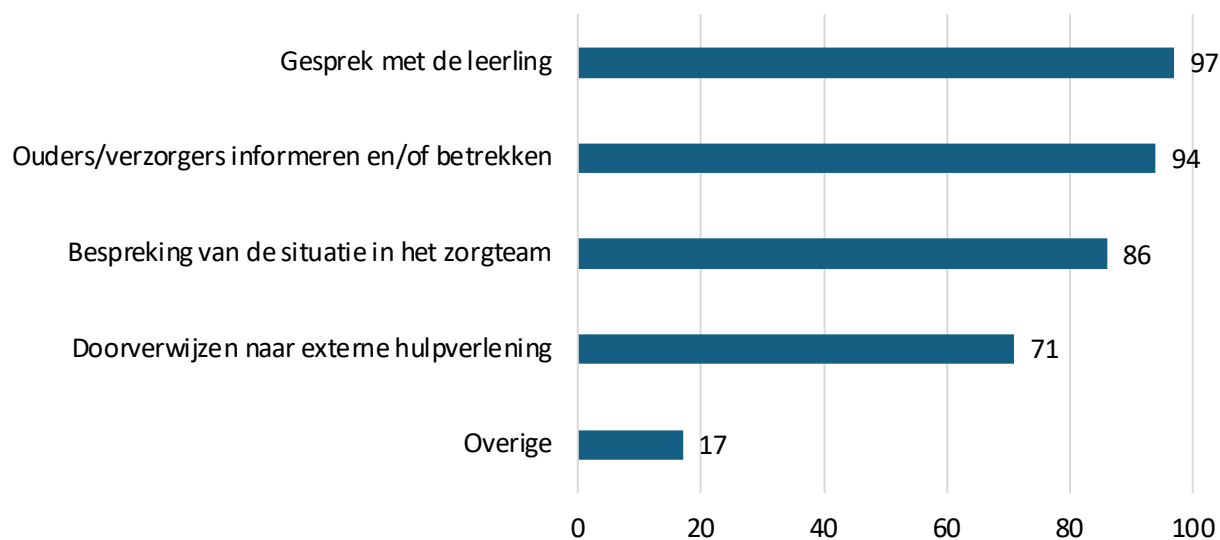
Training van medewerkers

Volgens de respondenten van de vragenlijst was op 14% van de scholen al het personeel getraind in het herkennen van signalen van middelengebruik. Op bijna de helft van de scholen (49%) gold dit voor een deel van de medewerkers. Bijna een derde (32%) gaf aan dat geen van de medewerkers hiervoor was getraind. De overige 6% wist dit niet.

Handelen bij vermoedens van middelengebruik

Bij vermoedens van middelengebruik gingen scholen volgens de respondenten vrijwel altijd in gesprek met de leerling (97%). Daarnaast werden ouders/verzorgers vaak betrokken (94%) en werd de situatie op 86% van de scholen besproken binnen het zorgteam. Doorverwijzing naar externe hulpverlening werd door 71% van de respondenten genoemd als een van de acties die de school kan ondernemen bij vermoedens van middelengebruik.

Figuur. Acties die scholen volgens respondenten doorgaans ondernemen bij vermoedens van middelengebruik bij een leerling

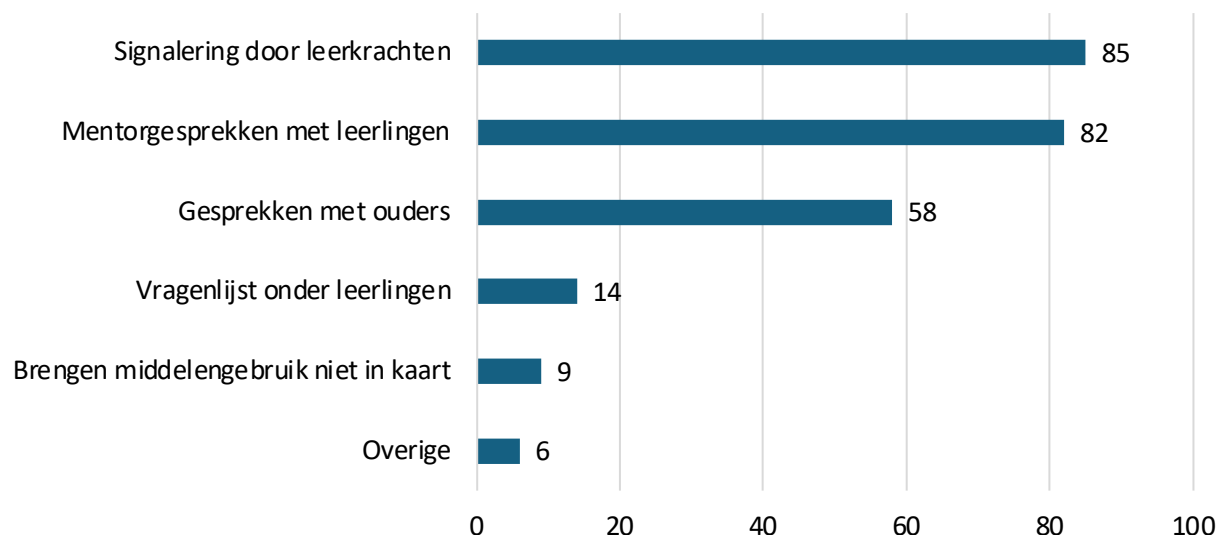

De interviews illustreren dat deze stappen in de praktijk vaak worden gecombineerd. Respondenten beschreven individuele gesprekken met leerlingen, interne bespreking van signalen en, waar nodig, betrokkenheid van ouders of externe hulpverlening. Bij de opvolging werd gekeken naar onder meer de ernst en herhaling van het signaal, de omstandigheden en ondersteuningsbehoeften van de leerling en de thuissituatie. Op verschillende scholen werden signalen gezamenlijk besproken in een zorg- of ondersteuningsteam. Verslavingszorg kon worden ingezet voor individuele gesprekken, behandeling of bemiddeling naar verdere hulp.

Manieren waarop scholen het middelengebruik van leerlingen in kaart brengen

Volgens respondenten maakten scholen voornamelijk gebruik van signalering door leerkrachten (85%) en mentorgesprekken (82%) om middelengebruik onder leerlingen in kaart te brengen. Gesprekken met ouders of verzorgers werden door 58% van de scholen genoemd en 14% gebruikte hiervoor vragenlijsten onder leerlingen. Daarnaast gaf 9% van de respondenten aan dat de school het middelengebruik van leerlingen niet in kaart bracht.

Figuur. Manieren waarop scholen volgens respondenten middelengebruik onder leerlingen in kaart brengen

De interviews illustreren de belangrijke rol van dagelijkse observatie en contact met leerlingen bij het signaleren van middelengebruik. Respondenten beschreven dat medewerkers leerlingen vaak goed kennen en gedurende de schooldag veel contact met hen hebben, waardoor veranderingen in gedrag of andere signalen kunnen worden opgemerkt. Het onderling delen van signalen, bijvoorbeeld tijdens teamoverleg, briefings of debriefings, werd eveneens beschreven. Ook externe professionals, zoals jongerenwerkers en wijkagenten, vervulden op sommige scholen een signalerende rol.

“Omdat je er continu zo bij zit [...] pik je heel veel dingen op.”

Ouderbetrokkenheid

Volgens de respondenten van de vragenlijst werden ouders op de meeste scholen schriftelijk geïnformeerd over het beleid en de preventie rondom middelengebruik, bijvoorbeeld via brieven, nieuwsbrieven of de schoolgids (83%). Op bijna de helft van de scholen gebeurde dit tijdens ouderavonden of themabijeenkomsten (49%). Eveneens 49% gaf aan dat ouders alleen werden geïnformeerd bij incidenten of vermoedens van middelengebruik. Volgens 15% ontvingen ouders hierover weinig tot geen informatie.

In de interviews kwamen twee vormen van ouderbetrokkenheid naar voren: individuele betrokkenheid bij zorgen over een leerling en algemene ouderbetrokkenheid bij preventieactiviteiten. Bij concrete zorgen, vermoedens of incidenten rondom middelengebruik beschreven verschillende respondenten dat rechtstreeks contact met ouders werd opgenomen. Sommige scholen hadden daarnaast structureel en intensief contact met ouders, bijvoorbeeld via vaste start- en voortgangsgesprekken, een digitaal logboek, weekberichten of andere laagdrempelige communicatiekanalen.

Het bereiken van ouders met algemene preventieactiviteiten werd in verschillende interviews als lastiger beschreven. Zo werd een lage opkomst bij ouderavonden genoemd en beschreven respondenten dat juist de ouders die zij graag wilden bereiken niet altijd deelnamen. Tegelijkertijd waren er ook voorbeelden van scholen waar ouderbijeenkomsten goed werden bezocht. Ook de relatie met ouders en de thuissituatie van leerlingen konden volgens respondenten van invloed zijn op de ouderbetrokkenheid. Voorbeelden waren moeilijk bereikbaar contact, weerstand of ontkenning rondom middelengebruik en situaties waarin middelengebruik in de omgeving van de leerling meer genormaliseerd was.

"De ouders die je eigenlijk wil bereiken, die bereik je dan moeilijker."

Sociale media, gamen en gokken

Tabel. Percentage scholen met beleid, educatie en een zorgprotocol of richtlijn voor sociale media, gamen en gokken

	Sociale media	Gamen	Gokken
Beleid aanwezig	58%	26%	17%
Educatie aangeboden	89%	62%	38%
Zorgprotocol of richtlijn aanwezig	29%	18%	14%

Beleid voor sociale media, gamen en gokken

Volgens de respondenten van de vragenlijst was beleid voor sociale media vaker aanwezig dan beleid voor gamen en gokken. Ruim de helft (58%) gaf aan dat hun school beleid had voor sociale media, tegenover 26% voor gamen en 17% voor gokken.

In de interviews kwam vooral het gebruik van mobiele telefoons en sociale media aan bod. Verschillende respondenten beschreven een telefoonverbod waarbij leerlingen hun telefoon bij aankomst inleverden of in een kluis legden en deze pas aan het einde van de schooldag terugkregen.

Educatie over sociale media, gamen en gokken

Educatie over sociale media werd volgens de respondenten op de meeste scholen aangeboden (89%). Educatie over gamen kwam minder vaak voor (62%), gevolgd door educatie over gokken (38%). Een klein deel van de scholen was volgens respondenten nog bezig met het ontwikkelen van educatieaanbod voor deze thema's.

Zorgprotocol voor sociale media, gamen en gokken

Zorgprotocollen of richtlijnen voor signalen of vermoedens van problematisch gebruik van sociale media, gamen en gokken waren volgens de respondenten relatief weinig aanwezig. Voor sociale media gaf 29% aan dat hun school hierover beschikte, voor gamen 18% en voor gokken 14%.

Discussie en aanbevelingen

Discussie

Betekenis van de bevindingen

De resultaten onderstrepen het belang van blijvende aandacht voor middelenpreventie in het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs. De trendgegevens wijzen weliswaar niet op een algemene toename van middelengebruik, maar de eerdere daling in alcohol- en tabaksgebruik lijkt grotendeels tot stilstand gekomen. Het percentage leerlingen dat ooit heeft gevapt is sinds 2019 juist toegenomen, met name in het praktijkonderwijs. Preventie vraagt daarom niet alleen om continuïteit, maar ook om regelmatige aanpassing aan veranderende middelen en gebruikspatronen, zoals vaperen.

Niet alleen het aantal gebruikers is relevant, ook de aard van het gebruik verdient aandacht. Onder leerlingen die middelen gebruiken komt risicovol gedrag voor, zoals veel drinken, frequent cannabisgebruik en gebruik tijdens schooltijd. Ook rapporteerden sommige leerlingen dat zij vapes, drugs of ADHD-medicatie verkochten. Middelengebruik is daarmee niet alleen een onderwerp voor algemene preventie, maar raakt ook aan schoolveiligheid, vroegsignalering en passende ondersteuning.

De hogere gebruikscijfers in cluster 4 voor verschillende middelen laten bovendien zien dat praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs niet als één homogene doelgroep kunnen worden benaderd.

Aansluiting van preventie op de doelgroep

De aanwezigheid van middeleneducatie betekent niet automatisch dat het aanbod voldoende aansluit bij de leerlingen. Uit de interviews komt naar voren dat bestaand materiaal volgens sommige medewerkers niet altijd passend is, onder meer vanwege het cognitieve niveau van leerlingen.

Dat bestaande preventieprogramma's zoals Helder op School relatief weinig worden gebruikt, verdient nadere aandacht. Dit onderzoek verklaart niet systematisch waarom scholen er beperkt gebruik van maken; mogelijke verklaringen zijn onbekendheid met het aanbod, onvoldoende aansluiting bij de doelgroep of praktische belemmeringen bij de uitvoering. Ook is op basis van dit onderzoek niet vast te stellen welke inhoud, vorm of intensiteit van middeleneducatie het meest effectief is.

Vervolgonderzoek en doorontwikkeling zouden zich daarom niet alleen moeten richten op de effectiviteit van preventieprogramma's, maar ook op de begrijpelijkheid, bruikbaarheid en uitvoerbaarheid ervan binnen het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs, bij voorkeur met actieve betrokkenheid van leerlingen, ouders en onderwijsprofessionals.

Van beleid naar dagelijkse praktijk

Vrijwel alle deelnemende scholen rapporteerden beleid te hebben voor sigaretten, vapes, alcohol en drugs. De belangrijkste ontwikkelruimte ligt dan ook niet zozeer in de aanwezigheid van regels, maar in de concrete uitwerking en toepassing ervan. Zo zijn verantwoordelijkheden voor de handhaving en afspraken over ouderbetrokkenheid niet altijd expliciet vastgelegd.

Een gedeelde werkwijze kan medewerkers houvast bieden bij overtredingen en vermoedens van middelengebruik, met ruimte voor maatwerk. De passende reactie kan onder meer afhangen van het gebruikte middel, de ernst en herhaling van het gedrag, en de omstandigheden en thuis-situatie van de leerling. Een protocol hoeft daarom niet iedere stap voor te schrijven, maar kan wel duidelijk maken wie verantwoordelijk is, welke handelingsmogelijkheden er zijn, en wanneer ouders of externe hulpverlening worden betrokken.

De interviews laten zien dat intensief contact tussen medewerkers en leerlingen een kracht is van het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs: doordat medewerkers leerlingen goed kennen, worden veranderingen in gedrag opgemerkt en signalen snel binnen het team gedeeld. Deze nabijheid neemt niet weg dat medewerkers behoefte kunnen hebben aan duidelijke afspraken, deskundigheid en externe ondersteuning. Deskundigheidsbevordering en laagdrempelige samenwerking met regionale instellingen voor verslavingszorg en andere relevante partners kunnen scholen ondersteunen bij signalering, gesprekken met leerlingen en passende doorverwijzing.

Ouderbetrokkenheid

In de interviews kwamen twee vormen van ouderbetrokkenheid naar voren: individuele betrokkenheid bij zorgen over een leerling, en algemene betrokkenheid bij preventieactiviteiten. Bij concrete vermoedens of incidenten zochten respondenten doorgaans rechtstreeks contact met ouders. Het bereiken van ouders met algemene preventieactiviteiten bleek lastiger: sommige geïnterviewde schoolmedewerkers rapporteerden een goede opkomst bij ouderbijeenkomsten, terwijl anderen juist moeite hadden om de ouders te bereiken die zij graag wilden betrekken.

Dit suggereert dat schriftelijke informatie of een afzonderlijke ouderavond niet voor iedere school of oudergroep voldoende is. Preventieve informatie kan mogelijk beter worden verbonden aan bestaande, laagdrempelige contactmomenten, zoals start-, voortgangs- of mentorgesprekken. Omdat de behoeften en mogelijkheden van ouders en scholen verschillen, is het belangrijk om samen met hen te onderzoeken welke vormen het beste aansluiten.

Welzijn, digitale media en gokken

De bevindingen over welzijn, sociale media, gamen en gokken verbreden het perspectief op preventie. Vooral binnen cluster 4 en onder meisjes zijn op verschillende welzijnsuitkomsten ongunstiger resultaten gevonden. De schoolaanpak voor digitale media en gokken lijkt bovendien minder ver ontwikkeld dan die voor middelengebruik. Deze thema's verdienen daarom een plek in de verdere ontwikkeling van de schoolaanpak.

Sterke punten en beperkingen

Een belangrijk sterk punt van dit onderzoek is de landelijke dataverzameling onder leerlingen in het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs. De vergelijking met eerdere EXPLORE-metingen maakt het mogelijk ontwikkelingen over de tijd te beschrijven, en de vergelijking met gegevens van leerlingen in het vmbo, havo en vwo plaatst de resultaten in perspectief. Door leerlinggegevens te combineren met een vragenlijst en interviews onder schoolmedewerkers ontstaat zowel inzicht in het gedrag en welzijn van leerlingen als in de manier waarop scholen preventie, signalering en zorg vormgeven.

Bij de interpretatie zijn enkele beperkingen van belang. De leerlinggegevens zijn gebaseerd op zelfrapportage; hoewel de vragenlijsten anoniem zijn afgenomen, is onder- of overrapportage van middelengebruik niet volledig uit te sluiten.

De vragenlijst over de schoolaanpak is bovendien door één medewerker per school ingevuld. De antwoorden weerspiegelen daarmee de kennis en inschatting van deze respondent en geven niet noodzakelijk een volledig beeld van de dagelijkse praktijk binnen de school.

Bij de interviews is geen volledige thematische analyse uitgevoerd, omdat deze vooral zijn gebruikt om de resultaten uit de vragenlijst nader te duiden en te verdiepen. De analyse had daarom een gericht en verkennend karakter en was gebaseerd op vooraf bepaalde onderwerpen uit de vragenlijst en de interviewleidraad. De kwalitatieve bevindingen geven zo aanvullende context bij de kwantitatieve resultaten, maar bieden geen volledig overzicht van alle mogelijke thema's; mogelijk zijn hierdoor aanvullende perspectieven of thema's niet in de rapportage opgenomen. Vanwege het beperkte aantal interviews zijn de bevindingen bovendien niet bedoeld om uitspraken te doen over hoe vaak bepaalde ervaringen of werkwijzen binnen het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs in het algemeen voorkomen.

Tot slot zijn de leerlinggegevens en de gegevens over de schoolaanpak niet op schoolniveau aan elkaar gekoppeld. Op basis van dit onderzoek kan daarom niet worden vastgesteld of de aanwezigheid van beleid, educatie of andere onderdelen van de schoolaanpak samenhangt met het middelengebruik of welzijn van leerlingen.

Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen verdienen de volgende punten aandacht:

- Onderzoek waarom scholen bestaand preventieaanbod wel of niet gebruiken en welke aanpassingen nodig zijn om het beter te laten aansluiten bij het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs.
- Zorg voor structurele financiering voor de ontwikkeling, evaluatie en actualisering van preventiemateriaal.
- Ontwikkel en actualiseer preventiemateriaal samen met leerlingen, ouders en onderwijsprofessionals uit het praktijkonderwijs en cluster 4-onderwijs, met aandacht voor begrijpelijkheid, bruikbaarheid en uitvoerbaarheid.
- Ondersteun scholen bij het vertalen van middelenbeleid naar de dagelijkse praktijk: laat preventiewerkers helpen om verantwoordelijkheden, handelingsmogelijkheden en afspraken over oudercontact en opschaling te verduidelijken, met behoud van ruimte voor maatwerk.
- Verbind oudergerichte preventie waar mogelijk aan bestaande contactmomenten en onderzoek samen met scholen en ouders welke vormen geschikt zijn om verschillende groepen ouders te bereiken.
- Stimuleer deskundigheidsbevordering van schoolmedewerkers en zorg voor laagdrempelige toegang tot regionale instellingen voor verslavingszorg en andere relevante partners.
- Neem sociale media, gamen en gokken mee in de verdere ontwikkeling van de schoolaanpak.
- Onderzoek de samenhang tussen de schoolaanpak en het middelengebruik en welzijn van leerlingen, bijvoorbeeld door leerling- en schoolgegevens aan elkaar te koppelen.

Literatuurlijst

Cantril, H. (1965), *The Pattern of Human Concerns*, Rutgers University Press, New Brunswick, NJ.

De Looze, M., Kapitein, M., van Dorsselaer, S., Rombouts, M., Baams, L., Geurts, S., de Lange, A., Monshouwer, K., Peeters, M., Schenk, L., van den Eijnden, R., & Stevens, G. (2026). HBSC 2025. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland. Utrecht: Universiteit Utrecht en Trimbos-instituut.

Holstein, B. E., Pedersen, T. P., Bendtsen, P., Madsen, K. R., Meilstrup, C. R., Nielsen, L. and Rasmussen, M. (2014), 'Perceived problems with computer gaming and internet use among adolescents: measurement tool for non-clinical survey studies', *BMC Public Health* 14, 361, doi:10.1186/1471-2458-14-361.

Kepper A, Monshouwer K, van Dorsselaer S, Vollebergh W (2012). Middelengebruik door jongeren. Middelengebruik in de residentiële jeugdzorg, REC-4, praktijkonderwijs en leerwondersteunend onderwijs. Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen (TSG), 5, 288-295.

Legleye, S., Karila, L., Beck, F. and Reynaud, M. (2007), 'Validation of the CAST, a general population cannabis abuse screening test', *Journal of Substance Use* 12(4), pp. 233–242, doi:10.1080/14659890701476532.

Legleye, S., Piontek, D. and Kraus, L. (2011), 'Psychometric properties of the cannabis abuse screening test (CAST) in a French sample of adolescents', *Drug and Alcohol Dependence* 113 (2-3), pp. 229-235, doi:10.1016/j.drugalcdep.2010.08.011.

Bijlage

Bijlage tabel 1. Alcohol

Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd, uitgesplitst naar praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo/havo/vwo (% , 95%-betrouwbaarheidsinterval)

		Praktijk		Cluster 4		Vmbo/havo/vwo	
		%	95% BI	%	95% BI	%	95% BI
Alcohol - Ooit	Jongen	45,0	40,0-49,9	53,3	48,5-58,1	39,8	36,1-43,6
	Meisje	43,8	38,7-48,9	54,2	44,3-64,2	38,3	34,2-42,3
	12 jaar	24,0	19,0-28,9	36,1	29,4-42,7	16,5	14,2-18,9
	13 jaar	36,9	30,4-43,5	39,7	32,3-47,0	25,0	20,8-29,3
	14 jaar	41,2	35,3-47,0	52,5	44,1-60,9	41,0	37,4-44,7
	15 jaar	53,2	47,0-59,3	62,9	56,2-69,5	56,2	52,1-60,4
	16 jaar	53,5	46,5-60,6	70,6	60,0-81,2	67,3	62,1-72,5
	Totaal	44,5	40,1-48,9	53,3	48,5-58,2	39,1	35,5-42,6
Alcohol - Laatste jaar	Jongen	34,7	30,0-39,3	41,1	37,0-45,2	33,5	29,8-37,2
	Meisje	30,4	25,6-35,2	44,4	35,6-53,2	34,0	29,9-38,1
	12 jaar	12,2	7,4-17,1	23,9	17,5-30,3	10,3	8,4-12,1
	13 jaar	23,9	18,0-29,8	26,3	20,0-32,5	17,8	14,0-21,7
	14 jaar	29,6	24,7-34,4	41,0	32,1-49,9	36,0	32,0-40,0
	15 jaar	39,7	33,4-46,0	50,3	43,3-57,2	52,4	47,9-56,9
	16 jaar	44,8	37,6-51,9	62,8	53,3-72,3	63,7	58,3-69,1
	Totaal	32,8	28,7-36,9	41,7	37,6-45,9	33,8	30,2-37,3
Alcohol - Laatste maand	Jongen	20,8	17,4-24,3	23,6	20,2-27,0	21,0	18,0-24,0
	Meisje	17,3	14,2-20,5	26,3	17,5-35,0	22,7	18,9-26,6
	12 jaar	5,4	2,4-8,3	7,9	2,7-13,1	2,8	1,8-3,8
	13 jaar	9,5	6,2-12,8	10,9	7,5-14,4	8,9	6,3-11,4
	14 jaar	16,1	11,7-20,5	21,2	14,3-28,1	21,7	17,9-25,5
	15 jaar	24,9	19,8-30,0	32,0	25,7-38,3	36,0	31,8-40,3
	16 jaar	30,8	23,3-38,4	45,2	35,8-54,7	51,0	45,9-56,2
	Totaal	19,3	16,3-22,2	24,2	20,5-27,8	21,8	18,8-24,9
Alcohol - Bingedrinken	Jongen	17,1	13,5-20,8	16,2	13,2-19,1	15,7	13,0-18,5
	Meisje	15,3	12,3-18,3	19,5	12,3-26,7	17,9	14,6-21,2
	12 jaar	3,9	1,5-6,4	3,3	0,7-5,9	1,7	0,8-2,6
	13 jaar	8,2	4,8-11,6	7,9	4,3-11,6	6,3	4,1-8,4
	14 jaar	12,9	8,9-16,9	16,3	11,0-21,7	15,5	12,1-18,9
	15 jaar	21,9	16,7-27,0	20,7	14,5-26,8	27,3	23,7-30,8
	16 jaar	26,0	17,7-34,4	34,3	24,0-44,6	43,5	38,0-48,9
	Totaal	16,3	13,3-19,3	17,0	13,9-20,1	16,8	14,2-19,4

Bijlage tabel 2. Roken

Roken naar geslacht en leeftijd, uitgesplitst naar praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo/havo/vwo (% , 95%-betrouwbaarheidsinterval)

		Praktijk		Cluster 4		Vmbo/havo/vwo	
		%	95% BI	%	95% BI	%	95% BI
Roken - Ooit	Jongen	30,6	25,8-35,4	31,2	26,0-36,4	14,4	12,1-16,7
	Meisje	27,7	23,6-31,8	39,6	29,9-49,3	19,0	16,0-22,0
	12 jaar	15,2	10,3-20,1	15,1	9,7-20,4	2,1	1,3-3,0
	13 jaar	17,9	12,4-23,4	22,8	17,3-28,4	7,5	5,2-9,8
	14 jaar	26,9	21,9-32,0	33,4	25,0-41,8	17,3	14,0-20,6
	15 jaar	39,8	34,5-45,1	45,2	36,7-53,7	26,1	22,1-30,1
	16 jaar	37,0	29,0-45,1	44,2	34,4-53,9	38,5	32,8-44,1
	Totaal	29,4	25,7-33,0	33,4	28,4-38,3	16,6	14,3-18,9
Roken - Laatste maand	Jongen	19,2	15,0-23,4	20,5	15,6-25,5	8,0	6,1-9,8
	Meisje	17,9	14,2-21,6	29,2	18,5-39,9	12,1	9,9-14,4
	12 jaar	6,9	3,3-10,4	8,3	4,5-12,2	0,9	0,2-1,5
	13 jaar	10,6	6,1-15,0	9,7	5,8-13,6	4,5	2,8-6,2
	14 jaar	14,8	10,4-19,1	24,4	15,2-33,5	10,0	7,3-12,6
	15 jaar	26,5	20,6-32,4	33,0	24,6-41,3	16,3	13,4-19,3
	16 jaar	26,0	19,7-32,4	32,9	22,6-43,3	23,6	17,7-29,5
	Totaal	18,6	15,3-21,9	22,7	17,4-28,1	10,0	8,2-11,8
Roken - Dagelijks	Jongen	10,1	7,0-13,2	9,5	6,6-12,4	2,6	1,6-3,6
	Meisje	7,9	5,3-10,4	15,8	8,7-23,0	3,3	2,3-4,4
	12 jaar	1,9	0,2-3,7	1,1	-0,4-2,6	0,3	0,0-0,7
	13 jaar	3,5	1,2-5,8	5,1	2,2-7,9	0,8	0,2-1,4
	14 jaar	5,3	2,2-8,3	10,2	5,2-15,1	2,5	1,3-3,8
	15 jaar	13,3	9,2-17,4	14,4	8,2-20,6	6,0	3,9-8,0
	16 jaar	16,5	11,1-21,9	22,2	13,6-30,8	6,5	3,7-9,3
	Totaal	9,1	6,8-11,5	11,0	7,6-14,3	2,9	2,1-3,8

Bijlage tabel 3. Vapen

Vapen naar geslacht en leeftijd, uitgesplitst naar praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo/havo/vwo (% , 95%-betrouwbaarheidsinterval)

		Praktijk		Cluster 4		Vmbo/havo/vwo	
		%	95% BI	%	95% BI	%	95% BI
Vapen - Ooit	Jongen	45,5	41,6-49,3	41,5	35,1-47,8	17,9	15,5-20,4
	Meisje	47,5	43,3-51,7	47,0	34,7-59,4	25,2	21,8-28,7
	12 jaar	33,7	26,9-40,5	23,4	15,4-31,5	7,0	5,2-8,8
	13 jaar	37,9	32,1-43,7	30,2	22,5-37,9	13,0	9,6-16,4
	14 jaar	46,1	40,2-52,0	48,1	39,0-57,2	21,5	17,6-25,4
	15 jaar	53,2	47,2-59,1	54,3	45,1-63,5	32,2	28,1-36,3
	16 jaar	51,7	45,6-57,7	51,3	40,1-62,6	41,2	36,9-45,5
	Totaal	46,2	43,0-49,5	43,0	36,3-49,7	21,5	18,9-24,0
Vapen - Laatste maand	Jongen	20,0	16,7-23,4	21,8	17,5-26,0	9,2	7,3-11,0
	Meisje	25,0	21,0-28,9	33,6	21,8-45,4	15,8	12,9-18,7
	12 jaar	7,8	4,2-11,4	11,7	5,8-17,6	2,4	1,2-3,6
	13 jaar	16,2	11,6-20,9	15,1	10,0-20,1	7,9	5,0-10,8
	14 jaar	20,6	16,6-24,6	25,4	17,3-33,5	13,5	10,0-16,9
	15 jaar	31,2	25,3-37,1	33,0	24,0-42,0	19,3	16,0-22,5
	16 jaar	24,6	19,1-30,1	33,2	23,6-42,9	22,9	17,6-28,2
	Totaal	22,0	19,3-24,7	24,6	19,4-29,8	12,4	10,3-14,4
Vapen - Dagelijks	Jongen	7,7	5,5-9,9	7,0	4,6-9,5	2,7	1,9-3,5
	Meisje	10,0	7,8-12,1	12,1	6,3-17,8	5,4	3,9-6,8
	12 jaar	1,9	0,2-3,7	1,4	-0,5-3,2	0,5	0,0-0,9
	13 jaar	5,2	3,0-7,4	5,5	2,3-8,7	2,3	1,3-3,4
	14 jaar	6,1	3,5-8,7	6,6	2,7-10,6	5,1	2,9-7,2
	15 jaar	13,1	9,0-17,2	12,5	6,9-18,2	6,3	4,5-8,2
	16 jaar	12,1	8,4-15,8	13,3	6,9-19,7	6,9	4,3-9,5
	Totaal	8,6	7,2-10,0	8,3	5,4-11,1	4,0	3,0-5,0

Bijlage tabel 4. Nicotinezakjes/snus

Nicotinezakjes/snus naar geslacht en leeftijd, uitgesplitst naar praktijkonderwijs en cluster 4
(%, 95%-betrouwbaarheidsinterval)

		Praktijk		Cluster 4	
		%	95% BI	%	95% BI
Nicotinezakjes/snus - Ooit	Jongen	6,2	4,5-7,9	11,2	5,7-16,6
	10,6	8,3-12,9	14,6	11,1-18,0	1,4-7,7
	Meisje	6,2	4,5-7,9	11,2	5,7-16,6
	12 jaar	2,4	0,1-4,8	4,6	1,4-7,7
	13 jaar	4,3	2,2-6,5	6,8	3,6-10,0
	14 jaar	7,4	4,6-10,2	13,5	7,2-19,8
	15 jaar	12,6	8,2-17,0	20,2	13,4-26,9
	16 jaar	12,5	8,4-16,6	21,0	13,2-28,8
	Totaal	8,7	7,1-10,3	13,8	10,6-17,1
Nicotinezakjes/snus - Laatste maand	Jongen	3,2	1,8-4,7	5,6	3,6-7,6
	Meisje	2,3	1,3-3,4	4,4	1,5-7,3
	12 jaar	0,5	-0,5-1,5	1,1	-0,4-2,7
	13 jaar	1,4	0,1-2,7	2,2	0,3-4,0
	14 jaar	2,4	0,8-3,9	5,2	1,7-8,8
	15 jaar	3,6	0,9-6,4	7,5	3,8-11,1
	16 jaar	4,8	2,2-7,4	10,1	4,3-15,8
	Totaal	2,8	1,9-3,8	5,4	3,5-7,3

Bijlage tabel 5. Cannabis

Cannabisgebruik naar geslacht en leeftijd, uitgesplitst naar praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo/havo/vwo (% , 95%-betrouwbaarheidsinterval)

		Praktijk		Cluster 4		Vmbo/havo/vwo	
		%	95% BI	%	95% BI	%	95% BI
Cannabis - Ooit	Jongen	11,4	9,1-13,7	18,7	14,5-22,8	7,4	5,8-9,0
	Meisje	11,6	8,8-14,4	25,6	17,5-33,6	7,2	5,8-8,5
	12 jaar	1,5	-0,1-3,1	7,3	3,3-11,2	0,6	0,3-1,0
	13 jaar	5,7	3,4-8,0	8,1	4,9-11,2	2,7	1,8-3,7
	14 jaar	7,2	3,9-10,5	21,0	13,5-28,6	5,9	3,9-7,9
	15 jaar	16,2	12,2-20,1	30,1	22,8-37,4	11,5	9,2-13,7
	16 jaar	19,8	15,3-24,3	30,3	22,1-38,5	21,2	16,2-26,2
	Totaal	11,4	9,5-13,4	20,3	16,2-24,5	7,3	6,1-8,5
Cannabis - Laatste jaar	Jongen	7,7	5,8-9,6	16,7	12,4-21,0	6,4	4,9-8,0
	Meisje	8,8	6,4-11,1	21,8	15,1-28,5	5,8	4,8-6,8
	12 jaar	1,0	-0,4-2,3	5,3	1,7-9,0	0,4	0,1-0,8
	13 jaar	3,0	1,6-4,4	8,1	4,9-11,2	2,3	1,4-3,1
	14 jaar	4,2	1,9-6,6	18,7	11,0-26,5	5,3	3,3-7,2
	15 jaar	12,6	8,8-16,4	25,8	18,6-33,1	9,2	7,3-11,0
	16 jaar	14,7	10,7-18,6	27,4	19,5-35,4	18,0	13,4-22,6
	Totaal	8,1	6,5-9,7	17,9	14,0-21,8	6,1	5,0-7,2
Cannabis - Laatste maand	Jongen	5,9	4,1-7,6	10,2	6,5-14,0	4,0	2,8-5,2
	Meisje	6,7	4,4-9,0	14,8	8,9-20,8	3,2	2,4-4,1
	12 jaar	0,5	-0,5-1,5	1,9	-0,8-4,7	0,1	-0,1-0,2
	13 jaar	2,4	1,1-3,8	6,4	3,4-9,3	1,4	0,6-2,1
	14 jaar	2,9	0,8-5,0	12,7	6,0-19,4	3,6	2,1-5,2
	15 jaar	9,2	6,1-12,4	16,8	9,7-24,0	5,6	3,8-7,4
	16 jaar	11,7	7,9-15,5	15,0	8,3-21,7	9,7	6,2-13,2
	Totaal	6,2	4,7-7,6	11,3	7,7-14,8	3,6	2,7-4,5

Bijlage tabel 6. Lachgas

Lachgas naar geslacht en leeftijd, uitgesplitst naar praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo/havo/vwo (% , 95%-betrouwbaarheidsinterval)

		Praktijk		Cluster 4		Vmbo/havo/vwo	
		%	95% BI	%	95% BI	%	95% BI
Lachgas - Ooit	Jongen	4,7	3,0-6,3	8,6	6,4-10,7	2,4	1,6-3,1
	Meisje	5,9	3,9-7,8	10,6	5,8-15,3	2,7	2,0-3,3
	12 jaar	1,5	-0,2-3,1	7,5	3,0-11,9	1,7	1,0-2,3
	13 jaar	4,6	2,0-7,3	5,7	2,3-9,0	3,5	2,3-4,7
	14 jaar	5,3	3,0-7,7	6,5	2,7-10,3	2,2	1,3-3,1
	15 jaar	6,7	4,3-9,1	15,0	10,2-19,9	2,5	1,4-3,7
	16 jaar	5,2	2,6-7,8	8,4	4,0-12,8	2,8	1,2-4,5
	Totaal	5,1	3,7-6,6	8,9	6,8-11,1	2,5	2,0-3,0
Lachgas - Laatste jaar	Jongen	2,1	1,2-3,1	4,8	2,8-6,8		
	Meisje	1,9	0,8-2,9	6,7	2,7-10,7		
	12 jaar	0,5	-0,5-1,5	2,5	0,2-4,8		
	13 jaar	0,8	0,0-1,7	3,3	0,5-6,2		
	14 jaar	2,1	0,7-3,6	3,1	0,4-5,7		
	15 jaar	2,6	1,0-4,1	9,2	4,8-13,6		
	16 jaar	3,0	0,9-5,0	6,7	2,6-10,8		
	Totaal	2,0	1,2-2,8	5,2	3,5-6,9		

Bijlage tabel 7. Overige drugs

Overige drugs naar geslacht en leeftijd, uitgesplitst naar praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo/havo/vwo (% , 95%-betrouwbaarheidsinterval)

		Praktijk		Cluster 4		Vmbo/havo/vwo	
		%	95% BI	%	95% BI	%	95% BI
XTC - Ooit	Jongen	1,0	0,31,7	3,6	1,9-5,3	1,1	0,6-1,5
	Meisje	1,2	0,3-2,0	7,1	1,8-12,4	1,6	1,0-2,2
	12 jaar	0,0	0,0-0,0	1,7	-0,2-3,6	0,1	-0,1-0,3
	13 jaar	0,8	-0,1-1,7	2,2	0,0-4,4	0,6	0,1-1,1
	14 jaar	0,8	-0,1-1,7	3,4	0,6-6,3	1,0	0,2-1,7
	15 jaar	0,8	-0,1-1,6	7,1	2,7-11,5	2,7	1,6-3,9
	16 jaar	2,2	0,5-3,9	6,7	2,0-11,4	2,8	1,4-4,2
	Totaal	1,1	0,4-1,7	4,4	2,8-6,1	1,3	0,9-1,8
Cocaïne - Ooit	Jongen	1,0	0,5-1,6	3,8	2,3-5,4		
	Meisje	1,6	0,5-2,8	4,4	-0,2-9,1		
	12 jaar	1,0	-0,3-2,3	2,5	0,2-4,7		
	13 jaar	1,4	0,3-2,4	3,2	1,2-5,2		
	14 jaar	1,6	0,4-2,7	2,0	-0,2-4,3		
	15 jaar	1,3	0,1-2,5	5,7	2,2-9,2		
	16 jaar	1,5	-0,2-3,2	7,7	3,0-12,4		
	Totaal	1,4	0,7-2,1	4,2	2,6-5,9		
3-MMC - Ooit	Jongen	0,3	-0,1-0,6	2,5	0,6-4,4		
	Meisje	0,4	-0,1-1,0	3,3	0,3-6,2		
	12 jaar	0,0	0,0-0,0	0,0	0,0-0,0		
	13 jaar	0,0	0,0-0,0	0,0	0,0-0,0		
	14 jaar	0,0	0,0-0,0	1,5	0,0-3,1		
	15 jaar	0,3	-0,3-0,8	4,1	0,5-7,7		
	16 jaar	1,1	-0,1-2,3	7,2	1,6-12,9		
	Totaal	0,3	0,0-0,6	2,7	1,0-4,3		
Ketamine - Ooit	Jongen	0,1	-0,1-0,4	2,3	1,3-3,4		
	Meisje	0,6	0,0-1,2	2,1	-0,6-4,7		
	12 jaar	0,0	0,0-0,0	0,6	-0,5-1,7		
	13 jaar	0,5	-0,2-1,3	1,3	-0,2-2,8		
	14 jaar	0,0	0,0-0,0	1,4	0,0-2,8		
	15 jaar	0,3	-0,2-0,7	3,0	0,2-5,8		
	16 jaar	0,7	-0,3-1,8	4,6	1,1-8,2		
	Totaal	0,3	0,1-0,6	2,2	1,2-3,3		

Bijlage tabel 8. Digitale media

Gebruik van digitale media naar geslacht en leeftijd, uitgesplitst naar praktijkonderwijs en cluster 4 (% , 95%-betrouwbaarheidsinterval)

		Praktijk		Cluster 4	
		%	95% BI	%	95% BI
Problemen door sociale media	Jongen	19,2	16,8-21,6	24,4	20,7-28,1
	Meisje	32,1	27,6-36,6	32,0	25,1-38,9
	12 jaar	25,6	17,7-33,5	28,7	20,7-36,7
	13 jaar	27,6	23,0-32,1	30,1	25,2-34,9
	14 jaar	28,1	23,1-33,1	22,9	17,4-28,5
	15 jaar	21,0	16,3-25,8	29,9	24,3-35,5
	16 jaar	21,3	15,8-26,8	19,8	11,3-28,3
	Totaal	24,5	22,0-27,1	26,4	23,1-29,6
4 uur of meer per dag gamen	Jongen	43,7	39,5-48,0	49,1	44,5-53,7
	Meisje	18,0	14,7-21,3	30,3	22,9-37,6
	12 jaar	35,0	28,0-42,0	50,4	42,5-58,2
	13 jaar	37,8	32,9-42,8	44,4	36,7-52,1
	14 jaar	33,6	28,0-39,2	48,1	41,8-54,5
	15 jaar	31,2	26,8-35,6	41,6	34,3-48,9
	16 jaar	29,8	22,9-36,7	39,7	29,6-49,8
	Totaal	33,2	29,9-36,5	44,6	40,5-48,8
Problemen door gamen	Jongen	13,8	11,9-15,6	18,8	16,6-21,0
	Meisje	5,5	3,9-7,1	7,6	3,8-11,3
	12 jaar	18,5	13,1-23,9	26,0	21,0-31,0
	13 jaar	12,5	9,4-15,6	23,1	18,8-27,5
	14 jaar	10,7	8,1-13,4	11,5	7,8-15,1
	15 jaar	9,4	6,1-12,7	14,4	9,1-19,7
	16 jaar	6,0	3,1-8,9	8,5	4,5-12,5
	Totaal	10,4	9,3-11,4	16,1	14,0-18,3

Bijlage tabel 9. Gokken

Gokken voor geld naar geslacht en leeftijd, uitgesplitst naar praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo/havo/vwo (% , 95%-betrouwbaarheidsinterval)

		Praktijk		Cluster 4		Vmbo/havo/vwo	
		%	95% BI	%	95% BI	%	95% BI
Gokken voor geld in het laatste jaar	Jongen	12,5	9,4-15,6	13,3	10,5-16,1	8,3	6,8-9,8
	Meisje	3,0	1,6-4,3	3,7	0,9-6,4	1,8	1,2-2,4
	12 jaar	5,6	2,7-8,4	8,8	4,9-12,7	2,3	1,3-3,4
	13 jaar	7,5	5,0-10,0	5,2	2,5-7,9	3,9	2,5-5,4
	14 jaar	7,5	5,0-10,0	11,2	7,6-14,8	4,6	3,3-5,9
	15 jaar	10,2	6,8-13,6	12,7	7,3-18,1	8,0	5,9-10,0
	16 jaar	10,1	6,4-13,9	17,1	10,5-23,7	7,6	5,2-10,0
	Totaal	8,6	6,8-10,3	11,1	8,7-13,5	5,1	4,2-6,0

Bijlage tabel 10. Welzijn

Welzijn naar leeftijd en geslacht, uitgesplitst naar praktijkonderwijs, cluster 4 en vmbo/havo/vwo (% , 95%-betrouwbaarheidsinterval)

		Praktijk		Cluster 4		Vmbo/havo/vwo	
		%	95% BI	%	95% BI	%	95% BI
Eenzaamheid	Jongen	7,5	5,8-9,2	12,6	10,2-15,1	6,1	4,9-7,3
	Meisje	20,3	17,6-23,0	36,8	29,6-43,9	15,0	13,2-16,7
	12 jaar	13,0	9,0-16,9	17,8	12,1-23,5	7,2	5,7-8,8
	13 jaar	13,4	10,1-16,7	16,0	10,7-21,2	10,2	8,0-12,5
	14 jaar	13,0	9,9-16,1	23,4	16,9-29,9	10,0	8,2-11,8
	15 jaar	12,1	8,4-15,8	16,9	13,2-20,7	14,2	11,6-16,7
	16 jaar	13,8	9,6-18,0	20,4	13,2-27,6	10,2	7,7-12,6
	Totaal	13,1	11,5-14,6	19,0	16,1-21,9	10,4	9,2-11,6
Druk door schoolwerk	Jongen	11,1	9,0-13,1	24,4	21,0-27,7	35,7	33,0-38,3
	Meisje	18,1	15,1-21,2	38,1	30,5-45,6	54,0	50,8-57,2
	12 jaar	16,3	11,1-21,6	32,5	22,5-42,6	33,5	29,6-37,4
	13 jaar	14,6	10,5-18,7	23,7	18,1-29,4	41,7	37,9-45,5
	14 jaar	11,5	9,1-13,9	22,4	16,1-28,6	48,5	42,7-54,3
	15 jaar	12,7	9,2-16,1	31,9	26,6-37,3	48,5	44,2-52,9
	16 jaar	16,4	12,4-20,4	28,2	20,7-35,7	53,4	49,1-57,7
	Totaal	14,0	12,0-16,0	27,6	23,7-31,5	44,6	42,0-47,3
Emotionele problemen	Jongen	19,0	16,5-21,5	22,6	19,6-25,6	12,9	11,4-14,5
	Meisje	39,6	34,3-45,0	57,4	50,9-64,0	42,7	40,1-45,2
	12 jaar	31,6	25,1-38,1	28,8	22,1-35,6	22,5	19,2-25,8
	13 jaar	26,7	21,4-32,0	35,7	28,5-42,8	26,6	23,9-29,3
	14 jaar	24,2	18,9-29,5	27,8	20,6-35,1	30,2	27,7-32,8
	15 jaar	30,9	26,5-35,3	34,2	26,3-42,1	29,1	25,0-33,2
	16 jaar	27,3	21,1-33,5	30,1	22,0-38,2	29,4	26,0-32,8
	Totaal	27,7	24,8-30,5	31,5	27,7-35,3	27,5	25,6-29,4

Colofon

Gefinancierd door

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VSW)

Auteurs

Simone Korteling, Heike Garritsen, Kimberly Morren, Marieke Rombouts, Fleur Cerfontaine, Karin Monshouwer

Met dank aan

Sofie de Vries, Tessa Hommes, Daphne Mous en Simone Onrust
Leerlingen en medewerkers van alle scholen die hebben deelgenomen aan het onderzoek.

Vormgeving

The Creative Hub

Beeld

Gettyimages.nl

Artikelnummer: TRI-52-004

Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
3500 AS Utrecht
www.trimbos.nl
T: 030-297 11 00